

ΑΚΤΙΝΕΣ

ΟΡΓΑΝΟΝ ΤΗΣ «ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗΣ ΕΝΩΣΕΩΣ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΩΝ»

ΕΤΟΣ ΚΒ'.

ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 1959

ΑΡΙΘ. 206

Η ΠΡΟΣΦΟΡΑ ΤΟΥ ΠΝΕΥΜΑΤΟΣ

Κάθε εποχή έχει τὰ προβλήματά της. Τὸ μεγάλο πρόβλημα, τὸ μεγάλο αἴτημα, τῆς δικῆς μας ἐποχῆς εἶναι ἡ ἐπιβίωση τῆς ἀνθρωπότητος. Θὰ εἶναι λοιπὸν ὁ εἰκοστὸς αἰώνας ὁ τελευταῖος αἰώνας τῆς ἱστορίας τῆς ἀνθρωπότητος; Ἐρώτημα ποῦ προκαλεῖ τὸ δέος καὶ φέρνει τὸ ἄγχος στὶς ψυχὰς ὄλων τῶν κατοίκων τοῦ μικροῦ αὐτοῦ πλανήτη, ποῦ τὸν ὀνομάσαμε γῆ καὶ ποῦ πασχίζουμε τώρα νὰ τὸν καταστρέψουμε. Ἄλλὰ ποῖα εἶναι ἡ κακοδαιμονία μας; Ποῖα κατάρα μᾶς βαραίνει, καί, ἀντὶ νὰ χαροῦμε τὰ τόσα ἀγαθὰ τοῦ πολιτισμοῦ μας, προετοιμάζουμε τὸν ὄλεθρό μας; Ἡ ἀπάντηση στὰ ἐρωτήματα αὐτὰ δὲν εἶναι καθόλου δύσκολη: Ἡ κακοδαιμονία μας ἔγκειται στὸ ὅτι δὲν εἴμαστε ἠθικὰ προετοιμασμένοι γιὰ νὰ δεχθοῦμε τὶς τεράστιες αὐτὲς φυσικὲς δυνάμεις, ποῦ μᾶς ἀποκαλύφθηκαν καὶ ποῦ γίναμε κυρίαρχοί τους μετὰ τὴν καταπληκτικὴ ἐπιστημονικὴ καὶ τεχνικὴ πρόοδο τῆς ἐποχῆς μας. Ἔτσι ἐμφανίζεται ἡ τερατώδης αὐτὴ ἀντινομία: νὰ κινδυνεύει ὁ ἄνθρωπος νὰ καταστραφεῖ ἀπὸ τὰ δικά του δημιουργήματα, ποῦ τὰ ἀποκαλεῖ ἔργα προόδου καὶ πολιτισμοῦ!

Καὶ προβάλλει τώρα ἓνα ἄλλο ἐρώτημα: σὲ τί ὠφέλησαν οἱ τόσοι αἰῶνες τῆς παιδείας τῆς ἀνθρωπότητος στὰ ἀνθρωπιστικά καὶ γενικώτερα στὰ ἠθικὰ διδάγματα τοῦ πνεύματος; Κατὰ τί ἐβελτιώθη ὁ ἠθικὸς ἐξοπλισμὸς τοῦ ἀνθρώπου κατὰ τὰ χίλια ἐννιακόσια πενήντα ἐννέα αὐτὰ χρόνια τοῦ Χριστιανισμοῦ; Τὴν ἀπάντηση τὴ δίνει ὁ Ἄντρε Ζίντ: Καμμιά ἄλλη θρησκεία, λέει, δὲν προδόθηκε ὅπως προδόθηκε ὁ Χριστιανισμὸς ἀπὸ τοὺς πιστοὺς του.

Καὶ ἐννοεῖ βέβαια προδοσία, τὸ ὅτι ὁ ἄνθρωπος, ὁ πιστὸς τοῦ Χριστιανισμοῦ, ὄχι μόνον δὲν ἔκανε κτῆμα του τὰ ὑπέροχα διδάγματα τῆς θρησκείας του ὄχι μόνον δὲν ἔγινε καλύτερος μέσα στὶς δυὸ αὐτὲς χιλιετηρίδες, ἀλλὰ, τοῦναντίον, ἔγινε χειρότερος.

Ἔτσι, μιᾶμε σήμερα περὶ ἀνθρωπισμοῦ σὰ νὰ πρόκειται γιὰ ἓνα σπάνιο φαινόμενο, γιὰ ἓνα ἰδεῶδες, στὸ ὁποῖο πρέπει νὰ προσβλέπει κάθε πραγματικὸς ἄνθρωπος, ἄξιος τοῦ προορισμοῦ του στὸν κόσμον αὐτό, ἐνῶ θὰ ἔπρεπε ὁ ἀνθρωπισμὸς νὰ εἶναι κάτι τὸ ζυμωμένο μετὰ τὴ φύση τοῦ ἀνθρώπου, κάτι τὸ αὐτονόητο γιὰ κάθε ἄνθρωπο.

Ζοῦμε σὲ μίαν ἐποχὴ ποῦ γιὰ φρουρὸς τῆς εἰρήνης ἔχει ταχθεῖ ὁ φόβος, ἀντὶ τῆς ἀγάπης. Γιατὶ εἶναι ἀναμφισβήτητο ὅτι μόνον ὁ φόβος τῶν ἀντιπoiών εἶναι ἐκεῖνο ποῦ ἐμποδίζει σήμερα ἓναν τρίτο παγκόσμιο πόλεμο, ποῦ θὰ εἶναι καὶ ὁ τελευταῖος, ἀφοῦ θὰ σημαίνει τὸ τέλος τῆς ἀνθρωπότητος. Κι' ὅπως δὲν μπορούμε νὰ εἰποῦμε ἠθικὸν ἓναν ἄνθρωπο, ποῦ μόνον ὁ φόβος τῆς τιμωρίας εἶναι ἐκεῖνο ποῦ τὸν ἐμποδίζει νὰ κάνει ἓνα ἐγκλημα ἢ μίαν ἀνῆθικη πράξη, ἄλλο τόσο δὲν μπορούμε νὰ εἰποῦμε ἠθικὴ καὶ μίαν ἀνθρωπότητα ποῦ ἔχει τὸ φόβο γιὰ φρουρὸ τῆς εἰρήνης. Σὲ ὄλους τοὺς μέχοι σήμερα πολέμους ἦταν, τοῦλάχιστον, ἐξασφαλισμένη μπορεῖ νὰ πεί κανεὶς, ἡ ἐπιβίωση τῆς ἀνθρωπότητος, γιατί τὰ τότε πολεμικὰ μέσα δὲν ἔθεταν σὲ κίνδυνο τὴ ζωὴ ὄλων τῶν ἀνθρώπων. Σ' ἓνα μελλοντικὸν ὁμως πόλεμο δὲν θὰ ὑπάρχει ἐλπίδα σωτηρίας γιὰ κανένα. Ὁ ἄνθρωπος στέκεται τώρα μετὰ δέος μπροστὰ στὰ ἐ-

πιτεύγματα τῆς τεράστιας αὐτῆς ἐπιστημονικῆς του προόδου, πού ἐγκυμονοῦν τὸν ὀλεθρό του. Οἱ νέες μεγάλες κατακτήσεις τῆς πυρηνικῆς φυσικῆς—τῆς καινούργιας αὐτῆς ἐπιστήμης μὲ τὶς ἀπεριόριστες δυνατότητες—καὶ ὁ φόβος τῆς χρησιμοποίησής τους, ἀπὸ ἓνα ἢ περισσότερα κράτη, σ' ἓνα μελλοντικὸ πόλεμο, ἔκαναν τοὺς ἀνθρώπους νὰ μὴ πιστεύουν πιά στὴν ἀτομικὴ ἀσφάλεια καὶ στὴν ἀσφάλεια τῆς ἰδιοκτησίας τους καὶ ὅλων τῶν ἄλλων ἀγαθῶν τους.

Στὸ ἄγχος αὐτὸ ὀφείλονται καὶ δυὸ ἄλλα ἀνησυχητικὰ φαινόμενα τῆς ἐποχῆς μας: ὁ ἐκφυλισμὸς καὶ ἡ κήρυξη τῆς χρεωκοπίας τῶν ἠθικῶν ἐκείνων ἀξιών, πού ἐθεωροῦντο μέχρι χθὲς ἀκόμη ὁ θεμέλιος λίθος τοῦ πολιτισμοῦ μας.

Ἄς ἐξετάσουμε τὸ πρῶτο φαινόμενο. Μιλᾶμε γιὰ ἀποχαλίνωση τῶν ἠθῶν, καὶ δὲν εἶναι αὐτὸ ὑπερβολή. Δὲν εἶναι ἡ ὑπερβολὴ πού χρησιμοποιοῦμε συνήθως, σὰ σχῆμα λόγου, ὅταν θέλουμε νὰ τονίσουμε τὰ χαρακτηριστικὰ μιᾶς κατάστασης. Κάθε μέρα σχεδὸν διαβάζουμε στὶς ἐφημερίδες ἐπιθέσεις κατὰ ἀνηλικῶν κοριτσιῶν, ἀποπλανήσεις, βιασμούς, αἰμομιξίες. Κανένας φραγμὸς δὲν ὑπάρχει πιά στὴν ἱκανοποίηση τῶν σαρκικῶν ὀρέξεων τῶν μεταπολεμικῶν ἀνθρώπων, κάθε ἡλικίας, κάθε κοινωνικῆς τάξης. Σὰ νὰ προμηνύεται τὸ τέλος τοῦ κόσμου, ἔχουν βαλθεῖ μικροὶ καὶ μεγάλοι ν' ἀδειάσουν τὸ ποτήρι τῆς ἡδονῆς. Τὰ κορίτσια τῶν δεκατεσσάρων καὶ τῶν δεκαπέντε χρονῶν ἔχουν κιόλας μνηθεῖ στὰ ἐρωτικὰ ζητήματα. Οἱ περισσότερες ἀπὸ τὶς μεγαλύτερες κοπέλλες δὲν περιμένουν πιά τὸ νόμιμο δεσμὸ γιὰ νὰ γνωρίσουν τὸν ἄντρα. Σὲ πολλὰ μάλιστα κράτη ἡ παρθενία θεωρεῖται τώρα πιά σὰ μιὰ ἀδικαιολόγητη πρόληψη. Στὴ Σουηδία, πού εἶναι, ὅπως φαίνεται, ἡ πιὸ «προοδευτικὴ» χώρα στὶς καινούργιες αὐτὲς ἀντιλήψεις γιὰ τὶς ἐρωτικὲς σχέσεις ἀντρῶν καὶ γυναικῶν, συμβουλεύουν τὶς μαθήτριες, μὲ πινακίδες κρεμασμένες στὶς πόρτες τῶν αἰθουσῶν διδασκαλίας, νὰ συμπεριφέρονται μ' εὐγένεια στὶς συμμαθήτριάς τους πού εἶναι ἔγκυες.

Ἄλλα δὲν πρόκειται ν' ἀσχοληθοῦμε περισσότερο μὲ τὸ μεγάλο αὐτὸ θέμα. Ἀπλῶς θέλουμε νὰ ἐπισημάνουμε μιὰ μεταπολεμι-

κὴ κατάσταση, πού γιὰ χῶρες πὺδ συντηρητικὲς καὶ μὲ ἄλλες παραδόσεις, ὅπως εἴμαστε μῆς, δὲν παύει νὰ λέγεται ἐκφυλισμὸς.

Τὸ ἄλλο ἀνησυχητικὸ φαινόμενο τῆς ἐποχῆς μας εἶναι ἡ ἐμφάνιση τῶν ἠθικῶν ἀξιών, μὲ τὶς ὁποῖες ἐμεῖς οἱ παλαιότεροι γεννηθήκαμε, ἀνατραφήκαμε, ζήσαμε καὶ πήραμε τὴ θέση μας στὴν κοινωνία, ὡς ξεπερασμένων.

Ἐπειτα ἀπὸ τὸ δεύτερο, κυρίως, παγκόσμιο πόλεμο, μὲ τὶς καταστροφές του, μὲ τὰ δεινὰ του, μὲ τὶς δοκιμασίες του, μὲ τὰ ψυχικὰ τραύματα πού μᾶς ἐκληροδότησε, οἱ ἄνθρωποι, σὲ ὅλες τὶς κοινωνικὲς ἐκδηλώσεις τους, ἔγιναν βιαστικοί. Ἔτσι, ὁ νέος πού θὰ πλησιάσει ἐρωτικὰ τὴ νέα γυναῖκα, δὲ θὰ χρονοτριβήσει σὲ πολλὰ λόγια ἀγάπης, σὲ ρομαντικότητες, σὲ ὄνειροπολήματα, ἀλλὰ θὰ ἐπιδιώξει νὰ φτάσει τὸ ταχύτερο στὸ σκοπὸ του, πού εἶναι ἡ ἱκανοποίηση τοῦ ἐρωτικοῦ του πόθου. Ὁ ἐπαγγελματίας θὰ ἐπιδιώξει, μὲ κάθε θεμιτὸ καὶ ἀθέμιτο μέσο, ν' αὐξήσει τὰ κέρδη του, πού θὰ τοῦ ἐπιτρέψουν νὰ ζήσει πιὸ ἄνετα στὴ ζωὴ του. Ὁ ὑπάλληλος θὰ κάνει ὅ,τι μπορεῖ γιὰ νὰ σταδιοδρομήσει γρήγορα καὶ ἄκοπα, παραγκωνίζοντας κάθε ἀξιώτερον ἀπ' αὐτὸν συνάδελφό του.

Ὁ ἄνθρωπος, σὰ ν' ἀνακάλυψε μόλις τώρα ὅτι ἡ διάρκεια τῆς ζωῆς του εἶναι τόσο μικρὴ, καὶ βιάζεται νὰ πάρει ἀπ' αὐτὴν ὅ,τι μπορεῖ, ἀδιαφορώντας γιὰ τὴν ἠθικὴ τῶν σκοπῶν πού ἐπιδιώκει καὶ τῶν μέσων πού θὰ χρησιμοποιοῦσει. Ἡ μὴ διάθεση χρόνου γιὰ σκέψη, ἢ βία γιὰ δράση, ὁ εὐκόλος συμβιβασμὸς μὲ τὴν συνείδησή μας, ἢ ὑπερπήδηση κάθε ἠθικοῦ φραγμοῦ στὶς ἐπιδιώξεις μας, εἶναι κι' αὐτὰ μεταπολεμικὰ φαινόμενα, πού ἀνάγονται στὴν τάση τῆς ἐποχῆς μας νὰ ἐμφανίσουν τὶς ἠθικὲς ἀξίες σὰν ξεπερασμένες καὶ χρεωκοπημένες.

★

Ποτὲ ἄλλοτε δὲν δοκιμάστηκε τόσο πολὺ τὸ πνεῦμα, ὅσο δοκιμάζεται στὴν ἐποχὴ μας. Κι' εἶναι πολλοὶ ἐκεῖνοι πού διερωτῶνται μὲ ἀνησυχία: Ποῦ πᾶμε λοιπόν; Ποῦ εἶναι οἱ ἄνθρωποι ἐκεῖνοι μὲ τὸ ἀνώτερο πνεῦ-

μα, με τὸ φωτισμένο μυαλό, πὸν θὰ γίνουν οἱ ὁδηγοὶ μας καὶ θὰ νικήσουν τὶς σκοτεινὲς αὐτὲς δυνάμεις πὸν προσπαθοῦν νὰ παρασύρουν τὴν ἀνθρωπότητα στὸν ὄλεθρο; Γιατί καταναλίσκονται σὲ διαπιστώσεις καὶ σὲ λόγια, καὶ δὲ βγαίνουν ἔξω ἀπὸ τὰ γραφεῖα τους, νὰ μᾶς δείξουν τὸ δρόμο πὸν πρέπει νὰ πάρουμε, γιὰ νὰ βροῦμε τὸ χαμένο ἀνθρωπισμὸ μας καὶ νὰ μᾶς ὁδηγήσουν σ' αὐτόν; Κι' ἂν δὲν εἶναι ἄξιοι οὔτε τώρα νὰ μᾶς βοηθήσουν σὲ τίποτε, τὶ μᾶς χρειάζεταιαι πιά τὸ πνεῦμα τους, τὰ βιβλία τους, ἡ σοφία τους, οἱ θεωρίες τους;

Ἀλήθεια, τί προσέφερε μέχρι τώρα τὸ πνεῦμα στὶς δύσκολες ὥρες τῆς ἀνθρωπότητος; Ἄν ἀνατρέξουμε στὴν ἐποχὴ τοῦ πρώτου παγκοσμίου πολέμου, δὲ θὰ βροῦμε κανέναν ἀπὸ τοὺς πνευματικούς ἡγέτας τῆς Εὐρώπης καὶ τῆς Ἀμερικῆς, πὸν ν' ἀντέδρασε ἀποτελεσματικὰ στὴν ἔξαρση τῶν παθῶν, πὸν ὁδήγησε τὸν κόσμον στὴ φονικὴ ἐκείνη σύγκρουση μετὰ τὶς ἑκατόμβες τῶν θυμάτων. Ἀπὸ τὴ Γαλλία μόνον ἀκούστηκε ἡ τίμια φωνὴ τοῦ Ζωρὲς καὶ τοῦ Ρομαίν Ρολλάν, πὸν δὲ βοήθη ὅμως καμμίαν ἀτήχηση. Τὸ ἴδιο ἔγινε καὶ στὸ δεύτερο παγκόσμιο πόλεμο. Δὲν βρέθηκαν, οὔτε στὴ Γερμανία, (1) οὔτε στὴν Ἰταλία, δυό-τρεῖς πνευματικοὶ ἄνθρωποι, νὰ ὑψώσουν μετὰ ἡρωισμό τὸ ἀναστημά τους, καὶ μετὰ τὸ κύρος τους, μετὰ τὴν ἐλευθερὴ σκέψη τους, μετὰ τὴ μεγάλη τους ἀγάπη γιὰ τὸν ἄνθρωπο—γιὰ τὸν κάθε ἄνθρωπο—νὰ ξεσηκώσουν τοὺς λαοὺς τους σ' ἐπανάσταση, γιὰ ν' ἀχρηστεύσουν τοὺς δυὸ μεγάλους παράφρονες, πὸν ὁδηγοῦσαν τὴν ἀνθρωπότητα σὲ μιὰ καινούργια σφαγὴ. «Ἀπὸ αἰῶνες ἡ ἀνθρωπότης—γράφει ὁ Ρομαίν Ρολλάν—ἀκούει λόγια σοφὰ καὶ φρόνιμα, πολὺ σπάνια ὅμως βλέπει τοὺς φρόνιμους αὐτοὺς νὰ θυσιάζονται... Ἔχουμε ἀνάγκη ἀπὸ τὴν εἰκόνα τοῦ ἀληθινοῦ ἀνθρώπου, γιὰ ν' ἀγαπήσουμε τὴν ἀνθρωπότητα ἔχουμε ἀνάγκη ἀπὸ τὸν ἥρωα, γιὰ νὰ μπορέσουμε νὰ πιστέψουμε πὸς ὁ ἀγώνας γιὰ τὴ ζωὴ ἔχει κάποιο νόημα καὶ κάποια ὁμορφιά».

Φαίνεται ὅτι ἡ ἐποχὴ μας, κοντὰ σ' ἄλλα, πάσχει καὶ ἀπὸ ἔλλειψη ἀληθινῶν πνευ-

ματικῶν ἀνθρώπων, μετὰ συνείδηση τῆς μεγάλης τους ἀποστολῆς καὶ τῆς ἱστορικῆς εὐθύνης τους ἀπέναντι τῶν συνανθρώπων τους. Ἡ ἀνθρωπότης, πολὺ περισσότερο ἀπὸ κάθε ἄλλη ἐποχὴ, αἰσθάνεται τώρα τὴν ἀνάγκη τοῦ μεγάλου πνευματικοῦ ἡγέτη, τοῦ ἀνθρώπου μετὰ τὸ παγκόσμιο κύρος καὶ τὴν οἰκουμενικὴ συνείδηση, πὸν θὰ βάλει τ' αὐτὶ τοῦ πάνω στὴν καρδιά τῆς κουρασμένης, τῆς ἀρρωστης γῆς, καὶ θάρθει νὰ εὐαγγελιστεῖ καὶ πάλι στὸν κόσμον τὴν ἀγάπη καὶ τὴν εἰρήνην.

Καὶ δὲν θὰ εἶναι καθόλου δύσκολο τὸ ἔργο τοῦ αὐτοῦ. Γιατί, πέρα ἀπὸ τὶς πολιτικὲς ἐπιδιώξεις, πέρα ἀπὸ τὸν κοινωνικὸν καὶ οἰκονομικὸν ἀνταγωνισμὸν τῶν ἐθνῶν, τὸ καθολικὸ αἷτημα ὄλων τῶν ἀνθρώπων, σὲ κάθε γωνιὰ τῆς γῆς, εἶναι ἡ ἀσφάλεια καὶ ἡ εἰρηνικὴ διαβίωσή τους.

Ἀτυχῶς, καὶ οἱ δύο συλλογικὲς οργανώσεις τῶν ἐθνῶν, πὸν ἰδρύθηκαν τὴν ἐπαύριον τῶν δύο παγκοσμίων πολέμων, γιὰ τὴν μελλοντικὴ ἐπίλυση τῶν διαφορῶν τῶν μελῶν τους καὶ τὴν ἔξασφάλιση τῆς εἰρήνης, δὲν ἀπέδωκαν τὰ προσδοκώμενα ἀποτελέσματα. Γιατί, καὶ ἡ Κοινωνία τῶν Ἐθνῶν καὶ ὁ Ὄργανισμὸς τῶν Ἠνωμένων Ἐθνῶν, δὲν κατόρθωσαν οὔτε νὰ προλάβουν, οὔτε ἔστω, καὶ νὰ καταστειλοῦν τὰ γνωστὰ πραγματικῶματα, πὸν ἔγιναν ἀπὸ ὀρισμένα μεγάλα κράτη εἰς βάρος μικροτέρων, μετὰ τὸ δικαίωμα τοῦ ἰσχυροτέρου. Ὅσο γιὰ τὴν ἔξασφάλιση τῆς εἰρήνης, εἶναι ἀστεῖο νὰ μιλάμε γι' αὐτήν, ὅταν κάθε τόσο ἀκούμε τὶς ἀπειλὲς γιὰ ἓνα καινούργιο πόλεμο, πὸν ἀνταλλάσσουν τὰ δυὸ ἰσχυρότερα κράτη τῆς γῆς.

Ἀλλὰ γιατί ἀπέτυχαν στὸν προορισμὸ τους οἱ δυὸ αὐτὲς οργανώσεις στὶς ὁποῖες προσέβλεπαν μετὰ τόσες ἐλπίδες ὅλοι οἱ λαοὶ τῆς γῆς; Ἀπέτυχαν γιατί καὶ οἱ δύο δὲν εἶχαν θεμελιωθεῖ πάνω στὰ γερά θεμέλια τοῦ δικαίου καὶ τῆς ἠθικῆς. Γιὰ νὰ σταθεῖ στὸ ἕψος τῆς ἀποστολῆς τοῦ ἑνὸς τέτοιου ὀργανισμοῦ θὰ ἔπρεπε, ὄχι μόνον νὰ ὑποστηρίξει ἀνεπιφύλακτα, κάθε στιγμή, τὰ δίκαια καὶ τοῦ πῶς μικροῦ κράτους ἀπὸ τὰ μέλη του, ὄχι μόνον νὰ ἔχει τὴ θέληση καὶ τὴν δύναμη νὰ προστατεύει τὰ μικρὰ κράτη ἀπὸ τὶς αὐθαιρέσεις τῶν μεγάλων, ἀλ-

(1) Βλέπε «Ἀκτίνες», τόμ. 1958, σελ. 465.

λά και νά εἶναι πρόθυμα ὅλα τὰ κράτη πού τόν συγκροτοῦν, νά περιορίσουν, σέ κάθε δεδομένη περίπτωση, καί αὐτά τὰ ἔθνη τούς συμφέροντα, ὅταν ἀντιστρατεύονται στό γενικό καλό—στό καλό τῆς ἀνθρωπότητας.

Ἐνα ἄλλο ἐπίσης μεγάλο ἐμπόδιο γιά τήν προκοπή τῶν ὀργανισμῶν αὐτῶν, εἶναι ἡ ἐξάρτηση—οἰκονομική κυρίως—τῶν μικρότερων κρατῶν ἀπό ἄλλα μεγαλύτερα κράτη, πού παίζουν τὸ ρόλο τοῦ προστάτη ἢ τοῦ χορηγητῆ. Πῶς μπορεί ἓνα μικρό ἢ ὑποανάπτυκτο κράτος—μέλος τοῦ ὀργανισμοῦ νά μὴν ὑποστηρίξει μὲ τὴν ψήφο του τὸ μεγαλύτερο κράτος, ὅταν ἔχει τὴν ἀνάγκη τῆς ὑλικῆς του βοήθειας; Πῶς θὰ τολμήσει ὁ φτωχὸς συγγενὴς ἢ φίλος νά φέρει ἀντίρρηση ἢ νά βρεθεῖ ἀντιμέτωπος τοῦ πλουσίου προστάτη του;

Ἄλλα κι' ἂν δεχθῶμε ὅτι θὰ μπορέσει κάποτε ἓνας τέτοιος διεθνὴς ὀργανισμὸς νά λειτουργήσει πάνω σὲ ἠθικὲς βάσεις, θὰ πρέπει, παράλληλα πρὸς αὐτόν, νά ἰδρυθεῖ κι' ἓνας ἄλλος αὐτοτελὴς ὀργανισμὸς, στὸν ὁποῖο θ' ἀντιπροσωπεύεται κάθε χώρα ἀπὸ τούς πνευματικούς ἡγέτες της, καί πού θὰ ἔχει γιά σκοπὸ τὴν ἐξύψωση τοῦ βιοτικοῦ καί πνευματικοῦ ἐπιπέδου ὄλων τῶν λαῶν—καί πάνω ἀπ' ὅλα τὴν κατοχύρωση τῆς

πνευματικῆς ἐλευθερίας κάθε ἀτόμου. Γιατί ὅσο θὰ ὑπάρχουν στὸν ἀμαρτωλὸν αὐτὸν πλανήτη μας λαοὶ πού ἀγωνίζονται ἀκόμη γιά τὴν ἐλευθερία τους, καί κράτη πού ἀρνοῦνται στοὺς πολίτες τους τὸ δικαίωμα νά ἐκφράζουν ἐλεύθερα τὴ σκέψη τους, φημιώνοντας τὸ στόμα τῆς ἀλήθειας, δὲν μπορούμε νά μιλάμε γιά πολιτισμὸ. Κι' ὅσο θὰ ὑπάρχουν ἄνθρωποι πού ζοῦν μίαν ἄθλια ζωὴ, πεινασμένοι, καί χωρὶς τὴν ἐλπίδα ὅτι θὰ βελτιωθοῦν κάποτε οἱ συνθῆκες τῆς διαβίωσής τους, δὲν μπορούμε νά περιμένουμε ποτὲ ὅτι θὰ ἐκλείψει ἡ ἀπειλή τοῦ πολέμου.

Τί σκέπτονται καί πῶς ἀντιδρῶν οἱ πνευματικοὶ ἄνθρωποι κάθε χώρας πάνω σ' αὐτά;

Σὰν νά ἔλυσαν ὅλα τὰ προβλήματά τους οἱ λαοὶ τῆς γῆς, βάλθηκαν τώρα νά κατακτήσουν καί τούς ἄλλους πλανῆτες, ξεδεύοντας τεράστια ποσά, ἐνῶ ὑπάρχουν ἀκόμη στὸν κόσμον χιλιάδες ἀνθρώπων πού πεινᾶνε, καί ἄλλοι πού πεθαίνουν χωρὶς καμμιὰ ἰατρικὴ περίθαλψη.

Ἡ ἀνθρωπότητα περνᾶει μιά μεγάλη ἠθικὴ κρίση—τὴν μεγαλύτερη, ἴσως, τῆς ἱστορίας της. Ἡ ὥρα τοῦ πνεύματος ἔχει σημάνει.

ΙΩ. ΚΑΜΑΡΙΝΑΚΗΣ

ΓΙΟΡΤΙΝΗ ΦΟΡΕΣΙΑ

Ματθ. κθ' 11

Τὰ νειάτα πού σοῦ χάριζαν χαρά,
ἔχουν περάσει πιά, διασβῆκαν.
Στὰ γηρατειὰ πλησιάζεις
κι' ἀμείλιχτα ὁ χρόνος τρέχει,
κάπου νά φτάσει βιάζεται θαρρεῖς.
Ἄλλά, γιά τὸ ξανθὸ τὸ μέταλλο,
ἀγωνιάς ὀλημερίς κι' ἀσθμαίνεις.
Ἄπ' τὴ σκληρὴ τὴν πάλη,
τὴ ζωὴ σου λιγοστεύεις κάθε μέρα,
στὸν μάταιο, κιχωτικὸν ἀγῶνα,
γιά κέρδη ἐφήμερα καί περιττά,
πού τὴν ψυχὴ σου ὀλοένα βαρραθρῶνουν,
στ' ἀπύθμενο τὸ τέλμα τοῦ χαμοῦ.
Δὲ θὰ βραδύνει ὅμως ὁ καιρὸς,
τὸ κάλεσμα τοῦ μισεμοῦ,

τὸ φοβερὸ ν' ἀκούσεις.
Μ' ἄλλοι, ἀνέτοιμος, γυμνός,
χωρὶς τὴ φορεσιά τὴ γιορτινὴ ἂν βρεθεῖς.
Γιά πού, φτωχὲ μου ἀδελφε
θὰ ξεκινήσεις;
Ὅσο ἀκόμη εἶναι καιρὸς,
τὴ γιορτινὴ ἀγόρασε στολή.
Δὲ θὰ στοιχίσει ἓναν κόσμον:
ἀγάπης φλόγα
κι' ἓνα δάκρυ λυτρωμοῦ εἶν' ἀρκετὰ
νά σοῦ ξανοίξουν τῆς παντοτεινῆς χαρᾶς
τὸ δρόμο.

Γ. Δ. ΚΑΧΡΙΜΑΝΗΣ

ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΦΩΣ

Στό προηγούμενο τεύχος είχαμε δώσει τή συνέχεια και τὸ τέλος τῆς πρώτης ὀμιλίας τοῦ γάλλου κριτικοῦ και στοχαστοῦ Charles Du Bos, στήν ὁποία ἐξετάζεται τὸ φαινόμενο τῆς φιλολογίας κάτω ἀπὸ τὸ πρῶσιμα τῆς σχέσεως πὸν ὑπάρχει ἀνάμεσα σ' αὐτὴν και τὴν ἀνθρώπινη ζωὴ, και εἰδικώτερα ὁ τρόπος μὲ τὸν ὁποῖο ἐκδηλώνεται ἡ φιλολογία ὡς γέννημα και ἀπόρροια τῆς ἀνθρώπινης ψυχῆς. Παρουσιάζουμε σήμερα τὴν δεύτερη ὀμιλία, στήν ὁποία ἐξαιρείται ἡ σημασία τοῦ «φωτός» στήν λογοτεχνική δημιουργία.

★

*Εἶδα τὴν Αἰωνιότητα, τὴν ἄλλη ἐκείνη
νύχτα,
ὡς ἕνα κύκλο ἀπέραντο, φῶς καθαρὸ κι'
ἀτέλειωτο...*

Και ἦταν γαληνότατη, ὡς ἔλαμπε ἐκεῖ μέσα...

Σάν μυστικός πὸν εἶναι ὁ Vaughan, εἶδε «τὸν μεγάλο κύκλο». Εἶναι κάτι τὸ διαφορετικό ἀπ' «τὴ λευκὴ λάμψη τῆς Αἰωνιότητος» πὸν βλέπει στὸν «Ἀδωνί» τοῦ ὁ Shelley. Στους στίχους, πὸν ἀναφέραμε, πρόκειται γιὰ ἕνα φῶς χρυσοῦ και λαμπερό. Ἡ φιλολογία, λοιπόν, ἔχει τόσο στενὰ συνδεθῆ μαζί του, τόσο ἔντονα νιώθει τὴν παρουσία και τὴν ἀναγκαιότητά του, πὸν ἔρχεται τώρα νὰ μᾶς δείξει τὸν τρόπο μὲ τὸν ὁποῖο θὰ τὸ ἀνακαλύψουμε και θὰ ἐξιχνιάσουμε τὸ μυστήριό του. Γιατί πρόκειται στ' ἀλήθεια γιὰ ἕνα πραγματικό μυστήριο. Ὁ Mauriacε Barrès, λέει στὸ θαυμάσιο ἔργο του, πὸν φέρει τὸν τίτλο «Τὸ μυστήριο σὲ ἄπλετο φῶς»: «Τὸ ἔλλειπτικό, δισταχτικό τραγούδι μου, εἶναι τὸ ἄσμα τὸ ὑψηλὸ πὸν ἀναβλύζει ἀπ' τὰ κατάβραθά μου» εἶναι τὸ πούλι τῶν σκοταδιῶν μου πὸν φτερουγίζει μὲς' στὸ φῶς μου τὸ ἄπλετο». Τὸ μυστήριο λοιπόν αὐτό, τὸ βγάζει ἀπ' τὸν ἴσκιό του και τὸ παρουσιάζει στὸ ἄπλετο φῶς, ἀποκα-

λύπτοντας τὴ χάρι και τὴν ὁμορφιά του. Ἐμεῖς ὁμως, αὐτὸ πὸν τώρα ἐπιδιώκουμε, εἶναι νὰ προσεγγίσουμε και ὅσο μπορούμε νὰ ἐξηγήσουμε αὐτὸ τὸ μυστήριο.

Γιὰ τὸν Coventry Patmore, τὸ φῶς εἶναι μιὰ ἀλήθεια ὀλοφάνερη, πὸν δὲν θέτει κανένα πρόβλημα. Κι' αὐτὴ ὁμως ἡ ἀποψη δὲν μᾶς φωτίζει περισσότερο γιὰ τὴν οὐσία τοῦ φωτός, πὸν ἐξακολουθεῖ ἔτσι νὰ διατηρῆ τὸν μυστηριακὸ χαρακτήρα του.

Ὅσον ἀφορᾷ τοὺς ἀνθρώπους, πὸν ἀνήκουν στὶς δυὸ μεγάλες κατηγορίες, σ' αὐτοὺς δηλαδή πὸν πιστεύουν και στοὺς ἄλλους πὸν δὲν πιστεύουν, οἱ μὲν χριστιανοὶ πιστεύουν κατ' ἀρχὴν στὰ μυστήρια τῆς Ἐκκλησίας πὸν συνδέονται στενὰ μὲ τὰ δόγματα και μᾶλλον δύσκολα θὰ μπορούσαν νὰ παραδεχτοῦν και νὰ ἀναγνωρίσουν τὴν ὑπαρξὴ και ἄλλων μυστηριῶν ἔξω ἀπ' αὐτὰ πὸν σχετίζονται ἄμεσα μὲ τὴν χριστιανικὴ πίστι. Οἱ ἄλλοι πάλι πὸν δὲν πιστεύουν, εἴτε βλέπουν παντοῦ μυστήρια και θαύματα, εἴτε δὲν τὰ βλέπουν πούθενά. Δὲν παύουν ὁμως, γι' αὐτὸν και μόνο τὸ λόγο, νὰ γεννιῶνται προβλήματα, πὸν ἡ ἔρευνά τους ξεπερνᾷ τὸν συνηθισμένο τρόπο τοῦ σκέπτεσθαι, νὰ ὑπάρχουν δηλαδή στὸν κόσμο αὐτὰ πὸν ἀποκαλοῦμε μυστήρια.

Μ' ὅλο πὸν μᾶς λέει ὁ ἀπ. Παῦλος πὸς τὰ μυστήρια εἶναι ὁ καθρέφτης μέσα στὸν ὁποῖο μπορούμε νὰ βλέπουμε στὸ σκοτάδι, ἡ ἴδια ἡ ἀνθρώπινη νόηση μᾶς προσφέρει τὴν βάσι πὸν μᾶς ἐπιτρέπει νὰ ἀγκαλιάσουμε τὸν κόσμο ὡς ἕνα σύνολο πὸν τὸ χαρακτηρίζει ἡ συνοχή. Μ' αὐτὴν τὴν ἐννοια, φαίνεται, εἴπε κάποτε ὁ Jacques Rivière: «Κατ' ἀρχὴν ἔγινε χριστιανός, γιὰ νὰ μπορῶ νὰ καταλαβαίνω». Στὴν «Μάχη τῶν βιβλίων», ὁ Swift μᾶς δείχνει τὸν Αἰσωπο νὰ λέη, γιὰ λογαριασμό τῶν ἀρχαίων, ὅτι τὸ ἔργο τους ἦταν παρόμοιο μὲ αὐτὸ

τῆς μέλισσας· δὲν ἔκαναν, δηλαδή, τίποτα περισσότερο παρὰ νὰ προσκομίσουν τὸ νέκταρ τῆς γνώσεως, κυνηγώντας σὲ μιὰν ἐπίπονη καὶ ἀτέλειωτη ἀναζήτησι σ' ὄλες τὶς γωνιές τῆς φύσεως. Μοναδικὴ ἀξία τοὺς εἶναι ὅτι πέτυχαν νὰ γεμίσουν τὶς κυψέλες μὲ μέλι καὶ κερί, ἔξω ἀπὸ κάθε στοιχεῖο φαρμακερὸ καὶ ἀκάθαρτο, χαρίζοντας ἔτσι στὴν ἀνθρωπότητα «τραπέζιτα καὶ φῶς», πού εἶναι τὰ πιὸ εὐγενικὰ πράγματα πού υπάρχουν στὸν κόσμο.

Ἄπ' αὐτὸ τὸ ἔργο φαίνεται νὰ ἐμπνεύστηκε ὁ Arnold τὸ βιβλίον του «Κουλτούρα καὶ Ἄναρχια» πού ἔχει ἀκριβῶς γιὰ τίτλον τοῦ πρώτου κεφαλαίου «Πραότης καὶ Φῶς». Βλέπουμε, λοιπόν, νὰ ἐξαιρέται στὸ βιβλίον αὐτὸ ἡ «ἀνθρωπιστικὴ μόρφωση», ὅπως φαίνεται καθαρὰ ἀπ' τὸν ὄρισμό πού δίνει στὴν πνευματικὴ καλλιέργεια:

«Πνευματικὴ καλλιέργεια εἶναι ἡ μελέτῃ τῆς τελειότητος... μὰ ἐσωτερικὴ πνευματικὴ δραστηριότης, πού χαρακτηρίζεται ἀπὸ μιὰ πληθώρα πραότητος, φωτός, ζωῆς καὶ συμπάθειας...».

Ἡ πνευματικὴ καλλιέργεια εἶναι, γιὰ τὸν συγγραφέα, τὸ καλύτερο εὐαγγέλιον καὶ μοναδικὸ φάρμακον σὲ ὅλα τὰ δεινὰ τῆς ἀνθρωπότητος. Οἱ ἔννοιαι τοῦ φωτός καὶ τῆς πραότητος χρησιμοποιοῦνται ἔτσι μὲ ἐπιτυχία ἀπ' τὸν συγγραφέα σὰν ὄπλα κατὰ τῆς ἀναρχίας, τῆς πνευματικῆς κατωτερότητος καὶ τῆς χυδαιότητος· πουθενὰ ὅμως οἱ δύο αὐτὲς λέξεις δὲν ἐξετάζονται στὴν οὐσία τους, σὰν θησαυροφυλάκιον ἱερῶν μυστηρίων. Κι' ἐδῶ πάλι τὸ μυστήριον ξεφεύγει ἀπ' τὸ μάτι τοῦ ἐρευνητῆ.

Τώρα ἀκριβῶς μοῦ ἔρχεται στὸ νοῦ μιὰ παρατήρηση τοῦ Longin, σχετικὰ μὲ τὶς λέξεις: «Οἱ ὁμορφες λέξεις εἶναι, ἀλήθεια, τὸ ἰδιαίτερον· τὸ φυσικὸ φῶς τῶν σκέψεών μας». Αὐτὴ ἡ παρατήρηση, μὲ τὴν διαναγῆ τῆς ἀπλότητος, μᾶς προσφέρει τὶς τρεῖς πραγματικότητες πού ἀφορᾷ, οὐσιαστικά, ἡ ἔρευνά μας: τὶς λέξεις, τὴν ὁμορφιά, τὸ φῶς.—«Τί διαβάσετε, ἄρχοντά μου;», ρωτᾷ ὁ Πολώνιος· καὶ ἀπαντᾷ ὁ Ἄμλετ: «Λόγια, λόγια... τίποτα ἄλλο ἀπὸ λόγια». Δὲν μπορεῖ, ἀσφαλῶς, νὰ δοθῇ μιὰ ἔννοια ἀπόλυτη στὴν ἀπάντησι τοῦ ἥρωα, μ' ὄλον τὸν σεβασμὸ πού ἐμπνέει τὸ πρόσωπό του. Γιὰ λόγους, βέβαια, καθαρὰ ψυχολογικούς,

περνοῦν καὶ τὰ ἔργα τὰ ἄξια μὲς' στὸ αἰῶνιον σύννεφον τῆς σκόνης πού συνιστοῦν δυστυχῶς πολλὰ, δίχως οὐσία καὶ βάθος δημιουργήματα τοῦ ἀνθρωπίνου λόγου, πού στὸ τέλος κατανοῦν νὰ τὸν διαλύουν, ἀκόμα καὶ νὰ τὸν ἐξευτελίζουν, ὑποκαθιστώντας τὸ φτηνὸ νόμισμα τῆς ἀνθρώπινης ὁμιλίας στὴ λέξι τὴν μοναδική, τὴν ἀναντικατάστατη... Οἱ λέξεις, ἐξ ἄλλου, οἱ ὁμορφες, οἱ ἀληθινὰ ἀναντικατάστατες, μοιάζουν στὸ σύνολόν τους σὰν πετράδια πολύτιμα πού φτιάνουν ἓνα τέλειον, θαυμάσιον κολλιέ, καθὼς ξεχωρίζει ἡ κάθε μιὰ τους μὲ τὴν δική της, χαρακτηριστικὴ ὁμορφιά. Εἶναι, στὴν πρόοδον τοῦ λόγου, ἀληθινὲς «γιορτές», σύμφωνα μὲ τὴν ὠραία φράσι πού βάζει σ' ἓνα σοννέτο τοῦ ὁ Shakespeare:

Ἔνια πετράδια ἀτίμητα εἶναι ἀπαλὰ βαλμένα, ἡ ἔξωρα κοσμήματα εἰς τὸ κολλιέ ἀπάνω (1).

Στὴ φιλολογία, λοιπόν, κάθε λέξι εἶναι κι' ἓνα πολύτιμον πετράδι, καὶ κάθε μιὰ ἀπ' αὐτὲς πού ἀποτελοῦν τὰ «κυριώτερα κομμάτια» εἶναι καὶ μιὰ «γιορτὴ» ἀληθινή. Πρέπει, κάθε βιβλίον πού ἀνήκει στὴ λογοτεχνία, νὰ εἶναι καὶ μιὰ γιορτὴ, ὄχι μόνο γιὰ τὰ μάτια (μ' ὄλον πού ἀληθινὰ ὑπάρχει μιὰ ὁμορφιά καθαρὰ «ὀπτική», πού ἀναδίδει κάθε λέξι καλοδιαλεγμένη καὶ καλοβαλμένη), ἀλλὰ πρὸ πάντων γιὰ τὸ αὐτί, τόσο τὸ ἐξωτερικόν, ὅσο καὶ τὸ ἄλλο, τὸ ἐσωτερικόν. Γιατί μόνο ὅταν τὰ δύο αὐτὰ συνεργάζονται, γίνονται ἀληθινὰ ὄργανα τῆς φιλολογικῆς κατανοήσεως. Οἱ λέξεις δὲν εἶναι ἀπλᾶ ἐνδιάμεσα· εἶναι ἡ ἴδια ἡ φιλολογία, πού δίχως αὐτὲς δὲν θὰ κατῶρθων ποτὲ νὰ ἐκφρασθῇ. Δίχως αὐτὴν τὴν ἔκφρασι, καὶ μάλιστα τὴν ὠραία καὶ τέλεια ἔκφρασι, φιλολογία δὲν ὑπάρχει.

Ἐρθᾷσαστε, τώρα, σὲ μιὰ καμπή, σ' ἓνα σταυροδρόμι ἀνάμεσα στὴν μυστικὴ ζωὴ τῆς ψυχῆς, αὐτὴν πού ἀφορᾷ τὶς σχέσεις της μὲ τὴν θεότητα, καὶ τὴν ζωὴ τὴν ἄλλη, αὐτὴ γιὰ τὴν ὁποία μιλῆσαμε, ὅταν ὠρίσαμε τὴν φιλολογία σὰν «τόπον πού συναντιῶνται δύο ψυχές».

«Ἄς μὴ μὲς' στὴν καρδιά μου τὸ Πνεῦμα Σου τὸ Ἀγαθόν, καὶ δίχως ἦχον μέσα 'κει

(1) Σοννέτο 52.

ἄς ἠχήση, καὶ δίχως τῶν λόγων τὸ θόρυβο
τὴν πᾶσα ἀλήθεια ἄς καλήση».

λέει σὲ μὰ θαυμάσια προσευχὴ του ὁ Ἅγ.
Ἀμβρόσιος. Ἔτσι ἐνεργεῖ τὸ Πνεῦμα τοῦ
Θεοῦ· μονάχα ὁμοῦς Αὐτὸ μπορεῖ καὶ μι-
λεῖ μ' αὐτὸν τὸν τρόπο. Ὁ ἄνθρωπος, γιὰ
νὰ ἐξωτερικεῖται τὸ ποσοστὸ τῆς ἀλήθειας
ποὺ παραχωρεῖ ὁ Θεὸς στὸ ἐλεύθερο δημι-
ουργικὸ του πνεῦμα, ἐξαρτᾶται ἀπόλυτα
ἀπὸ τὶς λέξεις, κ' ἀπ' αὐτὸν ἀκόμα τὸν
ἦχο τους· καὶ γι' αὐτὸν τὸν λόγο, ἀπει-
ρίιστα πρέπει νὰ εἶναι ὁ σεβασμὸς καὶ ἡ
τιμὴ ποὺ πρέπει νὰ νοιώθῃ καὶ νὰ ἀπονέμῃ
σ' αὐτές.

Οἱ ὁμορφες λέξεις... Ὑπάρχουν μερικές,
ἁμορφες στὸ ἴδιο τους τὸ κόψιμο, στὴ
φῶμα τους, στὴ μουσικότητα καὶ τὶς ἀλ-
ληλουχίες τους τὶς διαφορές. Λέξεις κυ-
ριολεκτικὰ ἁμορφες· λέξεις ὠραίες στὴν
οὐσία τους.

*Σὰν παραθύρια μαγικά πρὸς τὸν ἀφρὸν
ἀνοίγουν
μᾶς μανιασμένης θάλασσης, σ' ἁμορφη γῆ
χαμένη...*

*Χαμένη! μέσα σ' αὐτὴ ἀντιλαλεῖ ἡ λέξη,
ἴδια χαμπάνα,
στὸν ἑαυτὸ μου μὲ καλεῖ μετὰ ἀπὸ Σέ, κυρὰ
μυρὰ!*

Λέξεις οὐσιαστικὰ ὠραίες. Αὐτὴ μάλι-
στα μὲ τὴν ὁποία τελειώνει ὁ δεῦτερος στί-
χος, εἶναι ἀληθινὰ ἔξοχη. Γι' αὐτὸ καὶ ὁ
Keats δὲν ἀντέχει στὸν πειρασμὸ νὰ τὴν
ἐπαναλάβῃ, ἀρχίζοντας πάλι μ' αὐτὴν τὸν
πρῶτο στίχο τῆς δεύτερης στροφῆς.

Οἱ ὠραίες λέξεις, ποὺ μ' αὐτὲς τὶς ἐπα-
ναλήψεις (συχνὲς ἄλλωστε στὰ ἔργα τῶν
μεγάλων ποιητῶν) προσθέτουν πολὺ σὲ ὁ-
μορφία, μᾶς χαρίζουν αὐτὸ ποὺ ὀνομάζει
ὁ Arnold «φυσικὴ μαγεία».

Ὑπάρχουν, ἐξ ἄλλου, λέξεις κοινότερες,
συνηθισμένες τῆς καθημερινῆς ζωῆς, ποὺ
στὰ χέρια μιᾶς μεγαλοφυΐας σώζονται ἀπ'
τὴν ἀφάνεια ποὺ θάταν ἀλλιῶς καταδικα-
σμένες· γιατί εἶναι χάρισμα τῆς μεγαλο-
φυΐας νὰ μπορῇ νὰ ξαναπλάθῃ τὴν ἀξία
τους ξαναδίνοντάς τους τὴν πρωταρχικὴ
σημασία, ἀποκαλύπτοντάς μιαν ὁμορφί-
α ὡς τώρα ἀγνωστὴ ποὺ ξεπηδᾷ μέσα ἀπ'
τὴν θαυμαστικὴ τους ἀπλότητα.

Βλέπουμε, λοιπόν, ὅτι δὲν ἀρκεῖ στὴν

φιλολογία νὰ ὑπάρχουν οἱ κατάλληλες, κα-
λοβαλμένες λέξεις· πρέπει ἀκόμα αὐτὲς οἱ
λέξεις νὰ εἶναι ὠραίες. Μ' αὐτὸν τὸν τρό-
πο, ὁμορφία καὶ φιλολογία ταυτίζονται:
ὅπου ὑπάρχει ὁμορφία, ὑπάρχει φιλολο-
γία· παντοῦ ἄλλου, μπορεῖ νὰ ὑπάρχῃ πρω-
τοτυπία, βάθος κλπ., δὲν ὑπάρχει ὁμοῦς
φιλολογία ποὺ νὰ ἀξίζη αὐτὸ τὸ ὄνομα.

Καθὼς εἴπαμε πρὸ πάνω, «οἱ ὁμορφες
λέξεις εἶναι τὸ ἰδιαίτερο, τὸ φυσικὸ φῶς
τῶν σκέψεών μας». Μ' αὐτὴν τὴν εὐκαιρία
θὰ πρέπει νὰ διαλύσωμε μιὰ συχνότατη
παρεξήγησι, ποὺ ἀγαπᾷ νὰ ταυτίζῃ τὴν
ἐννοια τοῦ φωτὸς μ' αὐτὴν τῆς σαφηνεί-
ας. Εἶναι μιὰ παλιὰ κληρονομία τῆς γαλ-
λικῆς σκέψεως, ποὺ ἔχει τὴν προέλευσί της
σ' αὐτὸ ποὺ ὀνόμαζε ὁ Descartes «ιδέες
σαφεῖς καὶ διακεκριμένες». Οἱ ιδέες ὁμοῦς
αὐτὲς δὲν εἶναι πάντα ἀναγκαστικὰ αὐτὲς
ποὺ ἔρχεται νὰ στεφανώσῃ τὸ φῶς, ποὺ
ὅπως λέει ἓνα σοννέτο τοῦ Shakespeare:

*Μέρες εἶδα ἐγὼ πολλές νὰ χαϊδεύουν τὶς
κορφές,
μὲ τὸ δοξασμένο βλέμμα...*

Σ' ἓνα ἀπὸ τὰ πρὸ ἀξιολογηθέντα χω-
ρία του ὁ Marcel Proust κάνει λόγο γιὰ
τὶς «συγκεχυμένες ιδέες» ποὺ τὸν συγκινοῦ-
σαν ἰδιαίτερα, αὐτὲς ποὺ «δὲν βρῆκαν ἀ-
κόμα τὴν ἀνάπαυσι μέσα στὸ φῶς», γιατί
«προτίμησαν, ἀντὶ τὸ ἀργὸ καὶ ἐπίπονο
ξεκαθάρισμα, τὴν εὐχαρίστησι ἑνὸς εὐκο-
λότερου φθασίματος, σὲ μιαν ἁμεσώτερη
κατάληξι. Μὲ τὸν τρόπον αὐτό, οἱ πρὸ πολ-
λὲς ἀπὸ τὶς λεγόμενες ἐρμηνεῖες ἐκείνου
ποὺ αἰσθανόμαστε, δὲν κάνουν παρὰ νὰ
μᾶς ἀπαλλάσσουν ἀπ' αὐτὸ κάνοντάς το
νάβγη ἀπὸ μέσα μας σὲ μιὰ μορφὴ δυσδι-
άκριτη, ποὺ καθόλου δὲν μᾶς βοηθᾷ νὰ τὸ
γνωρίσωμε»⁽²⁾).

Σ' αὐτὸ ἐπάνω, δὲν ἔχω παρὰ νὰ ἐπα-
ναλάβω αὐτὸ ποὺ εἶπα ἄλλοτε, σχολιάζον-
τας αὐτὸ τὸ κείμενο: «Τὸ νὰ φτάσῃ κα-
νεὶς στὸ φῶς ξεκινώντας ἀπὸ τὴν σαφή-
νεια, εἶναι ἓνας τρόπος σκέψεως ποὺ περι-
έχει τὰ πρὸ ἀντιφατικὰ καὶ ἀσυμφιλίωτα
στοιχεῖα ποὺ θὰ μπορούσε κανεὶς νὰ φαν-
τασθῇ· ἐκεῖνος ποὺ στὸ τέρμα ζητᾷ τὸ φῶς,

(2) Marcel Proust: «Du côté de
chez Swann».

πρέπει να φοβάται την σαφήνεια, στην ἀρχή. Γιατί, ἡ τελευταία αὐτὴ πολὺ γρήγορα δείχνεται γεμάτη στεριότητα, σὰν κάτι τὸ ἀνώνυμο, σὰν ἀποτέλεσμα κάποιας μακρῆς συλλογικῆς κατεργασίας πὺ ἡ ἀτομικὴ προσπάθεια—πὺ εἶναι πάντα στὴν οὐσία δημιουργικὴ, ἀπ' τὴν ἴδια τῆς τὴν φύσι—δὲν εὐρίσκει χῶρο γιὰ νὰ θέσῃ τὴν προσωπικὴ τῆς σφραγίδα.

Ἰδέες γόνιμες εἶναι μονάχα αὐτὲς πὺ ἐκκρίνει ἡ ἀκατάπαυτη ἐργασία μιᾶς σκεπτομένης κεφαλῆς· κι' ἀπ' αὐτὲς, οἱ πῖο πολῦτιμες, οἱ περισσότερο βιώσιμες εἶναι ἐκεῖνες πὺ θυμίζουσι τὶς μακρινὲς ρίζες πὺ ξεκολλοῦν μαζί με τὸν βῶλο τοῦ χῶματος πὺ ἀποσπᾶ κανεῖς, με μιὰ ἄπληστη χειρονομία, ἀπὸ τὴ γῆ. Αὐτὴ εἶναι ἡ πλοῦσια πνευματικὴ ἕλη, «ὑγρὴ ἀκόμα καὶ μαλακὴ ἀπ' τὸν κατακλυσμό», ἐπάνω στὴν ὁποία ἐφαρμόζει ὁ Proust τὸ «ἀργὸ καὶ δύσκολο ξεκαθάρισμα». Μ' αὐτὸν μονάχα τὸν τρόπο μῶρεσε νὰ φτιαξῆ ἓνα ἰδανικὸ μουσεῖο ψυχολογίας γεμάτο ἀπὸ τὰ σπάνια ἔργα, πὺ φτιάνονταν κάθε φορὰ πὺ κοί συγκεχυμένες ἰδέες» ἔφταναν, κάθε μιὰ με τὴ σειρὰ τῆς, «στὴν ἀνάπαυσι, μέσα στο φῶς». Κάθε φορὰ πὺ μπαίνει σ' ἓνα κείμενο τὸ στεφάνι αὐτὸ τῆς ὁμορφιάς, ὁποιοδήποτε κι' ἂν ἔχη περιεχόμενο, τὸ κείμενο αὐτὸ ἀνήκει στὴν φιλολογογία.

«Φιλολογία, λοιπόν, εἶναι ἡ σκέψη πὺ φτάνει στὴν ὁμορφιά μέσα στο φῶς».

Ἀκόμα καὶ στὶς σπάνιες περιπτώσεις, πὺ τὶς διακρίνει μιὰ θαυμαστὴ σαφήνεια, δίχως νὰ λείπῃ ἀπ' αὐτὲς τὸ φῶς πὺ τὶς στολίζει (στὴν περίπτωσι λ. χ. τοῦ Swift, καὶ ἀκόμα περισσότερο τοῦ Ruskin), δὲν πετυχαίνει τὸ φῶς νὰ τὴν ἀπορροφήσῃ ὁριστικὰ καὶ νὰ τὴν ἀφομοιώσῃ· μοιάζει σὰ φέγγος τριανταφυλλένιο, πὺ λούζει τὸ κρύσταλλο τῶν χιονισμένων κορυφῶν τῶν Ἄλπεων.

Τὸ φῶς, λοιπόν, εἶναι τὸ στοιχεῖο ἐκεῖνο πὺ χαρίζει τὴν ὁμορφιά σὲ κάθε ἔργο· εἶναι ὁμοῦς, ἀκόμα, τὸ σημάδι ὅτι πέρασε πᾶ ἡ σκέψη τὸ στάδιο τῆς κνοφορίας, ὅτι αὐτὴ ἡ σκέψη ἔχει ἤδη «γεννηθῆ». Ὅποιοδήποτε ἔργο πὺ δὲν βρῆκε «τὴν ἀνάπαυσι, μέσα στο φῶς», ὅσο ἀξιόλογο καὶ χρήσιμο καὶ ἂν ὑποτεθῆ ὅτι εἶναι, δὲν ἀνήκει στὴν

φιλολογογία. Τὰ ἔργα λ. χ. τῶν μεγαλυτέρων φιλοσόφων βρίσκονται ἀναγκαστικὰ ἔξω ἀπὸ τὴν περιοχὴν αὐτὴ κάθε φορὰ πὺ τοὺς λείπει αὐτὸ τὸ γνώρισμα. Τὸ παράδειγμα τοῦ Bergson, στὸν ὁποῖο «σκέψη» καὶ «φῶς» κἀνον ἓνα καὶ τὸ αὐτὸ πρῶγμα, καθὼς καὶ ἐκεῖνο τοῦ Pascal, εἶναι ἀπὸ τὰ σπανιώτερα τοῦ εἶδους. Σ' αὐτὸ ἐπάνω παρατηρεῖ ὁ Joubert: «δὲν ξέρετε κανεῖς τί εἶναι αὐτὸ πὺ ἤθελε νὰ πῆ, παρὰ μόνο ὅταν τὸ ἔχει πᾶ εἰπωμένον». Ἡ λέξη εἶναι πὺ συμπληρώνει τὴν ἰδέα καὶ τῆς δίνει πραγματικὴ ὑπόστασι. Εἶναι αὐτὴ πὺ τὴν κάνει «νὰ ἰδῆ τὸ φῶς».

Ὅπως λέει, ἔξ ἄλλου, ὁ La Bruyère: «Ἀνάμεσα στὶς διαφορὲς ἐκφράσεις, πὺ θὰ μπορούσαν νὰ ἀποδώσουν μιὰ καὶ μόνη σκέψη, μιὰ καὶ μοναδικὴ εἶναι ἡ κατάλληλη. Μ' ὅλο πὺ δὲν τὴν συναντοῦμε πάντα, μιλώντας ἢ γράφοντας, εἶναι ἀλήθεια ὅτι ὑπάρχει· κάθε ἄλλη ἔξω ἀπ' αὐτὴν εἶναι ἀδύναμη καὶ δὲν ἱκανοποιεῖ καθόλου τὸν πνευματικὸν ἄνθρωπο πὺ θέλει νὰ γίνῃ ἀντιληπτὴ ἡ σκέψη του. Πολὺ συχνά, ἓνας καλὸς συγγραφεὺς, ὕστερα ἀπὸ ἀναζητήσεις πολλὰς βλέπει ὅτι ἦταν τόσο ἀπλή καὶ φυσικὴ, πὺ οἶπρεπε νὰ εἶχε παρουσιαστῆ ἀπὸ τὴν ἀρχή, δίχως καμμιά προσπάθεια». Αὐτὸ πὺ ἐννοεῖ ἐδῶ ὁ La Bruyère, σὲ ἀπόλυτη συμφωνία με τὸν Longin καὶ τὸν Joubert, δὲν εἶναι ἄλλο παρὰ «ἡ φωτεινὴ ἔκφραση». Πραγματικὰ, ἡ ἔκφραση, καὶ ὄχι μόνον στὴν φιλολογογία, εἶναι τὸ θησαυροφυλάκιο τοῦ φωτός, καὶ εἶναι αὐτὴ πὺ κατατάσσει ἓνα συγγραφέα. Ὅπως λέει ὁ ἴδιος ὁ La Bruyère: «ὁ Μωϋσῆς, ὁ Ὅμηρος, ὁ Πλάτων, ὁ Βιργίλιος, ὁ Ὀράτιος, μόνον χάρις στὶς ἐκφράσεις καὶ τὶς εἰκόνες τοὺς τοποθετοῦνται ἐπάνω ἀπὸ τοὺς ἄλλους συγγραφεῖς». Ποικίλλει, βέβαια, ὁ βαθμὸς τῆς φωτεινότητος στὰ διάφορα ἔργα τῆς τέχνης καὶ τοῦ λόγου. Οἱ εἰκόνες εἶναι τὰ χρώματα τοῦ ἡλιακοῦ φάσματος, ὁ πλοῦτος τῆς ἐκφραστικῆς δυνάμεως, πὺ τὸ φῶς εἶναι ἡ οὐσία τῆς.

Ἀφοῦ διαπιστώσαμε ὅτι οἱ ὁμορφες λέξεις εἶναι τὸ φῶς τῆς ἀνθρωπίνης σκέψης, βρισκόμαστε πάλι μπρὸς σ' ἓνα ἄλλο σταυροδρόμι, πὺ χωρίζει τὸ φῶς τὸ ἔξω-

τερικὸ ἀπὸ τὸ ἄλλο πὸν ὀνομάζουμε ἐσωτερικὸ. Δύσκολα θὰ μπορούσε νὰ συναντηθεῖ κανεὶς εὐγενέστερη σκέψη ἀπ' αὐτὴν τοῦ Πλωτίνου: «Γιὰ νὰ μπορέση τὸ μάτι νὰ δῆ ἓνα ἀντικείμενο, πρέπει νὰ γίνη ἴδιο καὶ ὁμοιο μὲ αὐτό. Ποτὲ τὸ μάτι δὲν θὰ μπορούσε νὰ δῆ τὸν ἥλιο, ἂν δὲν γινόταν τὸ ἴδιο, ὁμοιο μ' αὐτόν». Ὁ Γκαϊτε, φθάνοντας γιὰ πρώτη φορὰ στὴ Ρώμη, σημειώνει στὸ ἡμερολόγιό του: «Ἡ πίστη μου θὰ εἶναι, νὰ ἀφήσω τὸ μάτι μου νὰ γίνη φῶς». Καὶ ἓνα ἀπὸ τὰ πιὸ ὁμορφα ποιήματα τῆς νεανικῆς του ἡλικίας ἀρχίζει μὲ τὸν στίχο: «Πρέπει ὁ ἄνθρωπος νὰ γίνη εὐγενικός». Παρ' ὄλην ὅμως τὴν εὐγένεια τῆς σκέψεως αὐτῆς, δὲν πρέπει νὰ ξεχνᾶμε πὼς πρόκειται ἐδῶ γιὰ τὸ φῶς τὸ ἐξωτερικὸ εἶναι ὁ ἥλιος πὸν δίνει ἀφορμὴ στὸν Γκαϊτε νὰ γράψῃ τὶς ὥραιες αὐτὲς φράσεις, καὶ στὸ φῶς αὐτὸ πηγαίνει ἡ σκέψη του. Ὅσον ἀφορᾷ ὅμως τὸν Πλωτίνου, βλέπουμε ὅτι ἡ σκέψη του εἶναι τὸ ἴδιο ἀληθινὴ, ὅσο καὶ εὐγενικὴ. Δὲν θὰ ἦταν, λοιπόν, ὀρθότερο νὰ ποῦμε ὅτι μπορούμε νὰ βλέπουμε τὸν ἥλιο κ' ὅταν ἀκόμα τὸ μάτι μας, ἀλλὰ καὶ τὸ εἶναι μας ὀλόκληρο, πολὺ ἀπέχουν ἀπὸ τοῦ νὰ μοιάζουν μ' αὐτόν, κ' ὅταν ἀκόμα, ἀντίθετα, εἶναι «δίχως ἥλιο»;

Στὴν πρώτη ὀμιλία μας, εἶχαμε ἀναφέρει τὶς στροφές ἐπάνω στὴν χαρὰ, παρμένες ἀπὸ τὴν «Ἐὐδὴ στὴν ἀπελπισία» τοῦ Coleridge. Στὶς πρώτες, λοιπόν, στροφές τῆς ὠδῆς αὐτῆς, βλέπουμε τὸν ποιητὴ νὰ ἀντικρύξῃ, γεμάτος θλίψη καὶ ἀπελπισία, «τὸ πράσινο φῶς πὸν βρῖσκεται μέσα στὸ ἡλιοβασιλεμα»:

*Καὶ ὅλη τὴ βραδυνὰ αὐτὴ—γαληνὴ κ' εὐωδιαστὴ—
τὴν πέρασα κοιτάζοντας τὸν δυσμικὸ οὐρανὸ,
ποῦχει ἓνα χρώμα κίτρινο, ποῦναι πρασινωπὸ.
Κ' ἀκόμα τώρα τὸν θεωρῶ—κ' εἶναι γλαρὸ
τὸ μάτι!
καὶ τ' ἀπαλὰ τὰ σύννεφα, ἴδιες τουλοῦπες,
μπάρρες,
τὴν κίνησι πὸν δίνουσι τοὺς ἴδιους τοὺς ἀ-
στερες.
Τ' ἀστέρια τοῦτα πὸν γλιστροῦν ἀνάμεσα καὶ
πίσω
πότε σπιθίζουν, κ' ἄλλοτε δείχνουν βασιλε-
μένα,
μὰ ὀρατὰ γιὰ μένα!*

*Ψηλὰ τὸ μισοφέγγαρο ποῦν' ἔτσι στερω-
μένο
ἐκεῖ, στὴν ἀσυννέφιαστη γαλάζια λίμνη κ'
ἀναστρεφ*

λές κ' ἦτανε θρημμένο!

*Τὰ βλέπω ὅλα θαυμάσια, ἐξάσια κ' ὠραία...
δίχως νὰ νιώθω βλέποντας τὸ πόσο εἶν' ὠ-
ραία!*

Παρ' ὅλα αὐτά, μ' ὄλο πὸν τὸ «ἄδειο» μάτι δὲν μπορεῖ νὰ νιώσῃ καὶ νὰ καταξιῶσῃ τὴν ὁμορφίαν πὸν ἀντικρύζει, κ' ὅπως λέει κάποιος ὁ Keats ἔχει τὸ αἶσθημα ὅτι «δὲν νοιώθει, ὅτι δὲν αἰσθάνεται», δὲν παύει, γιὰ τὸν λόγον αὐτό, νὰ βλέπῃ τὸν «δυσμικὸ οὐρανὸ» καὶ «στὸ τέλος τῆς μεγάλης ἀγρύπνιας, τὰ ἄστρα εἶναι πάντα στὴ θέσι τους...».

Στὶς τελευταῖες ἀπ' τὶς «Στροφές ἀπελπισίας κοντὰ στὴ Νεάπολι», ὁ Shelley πηγαίνει ἀκόμα πιὸ μακρὰ, ἀκόμα πιὸ βαθειά:

*Μποροῦνε κάποιοι νὰ θρηνοῦν τὸ θάνατό
μου τώρα,
μαζὶ κ' ἐγώ, τὴ μέρα αὐτὴ, γλακὰ ποῦναι
φρυγάτη.*

*Ποῦ ἡ χαμένη μου καρδιὰ πρὶν ὥρας γερα-
σμένη
τὴ γλύκα τῆς ἐπρόβαλε σὲ ἄκαιρη μιὰ θλίψη.
Μποροῦν νὰ κλαῖνε ποῦσφυρα—γιατί εἶμαι
ἐγὼ ἀπὸ κείνους
ποῦ δὲν τοὺς ἀγαποῦν ποτὲ κ' ὅμως τοὺς
συμπονᾶνε·
στὴ μέρα αὐτὴν ἀντίθετα, πὸν σὰν ἐρθῆ ὁ
ἥλιος
στὴ δόξα του τὴν ἄσπιλη γλυκὰ νὰ βασιλέψῃ,
γι' αὐτοὺς πὸν τὴν ἐγεύτηκαν ἀπέθαντη θε
νάιναι
σὰν τὴ χαρὰ πὸν ξαναζῆ στῆς μνήμης τὸν
καθρέφτη.*

Ποῖος ἀπὸ μᾶς, ἀλήθεια, σὰν θέλει νὰ ναι ἀπόλυτα εἰλικρινής, θὰ τολμοῦσε νὰ ἰσχυριστῆ πὼς δὲν «ἐπρόσβαλε» ποτὲ τὴν ἀφεγάδιαστη δόξα τοῦ ἡλίου, μὲ κάποιον ἔστω, στεναγμὸ... Ποῦ, ὅπως παρατηρεῖ θλιβερὰ ὁ Μάρκος Αὐρηλῖος: «Ἡ ψυχὴ τοῦ ἀνθρώπου, ὅσο τῆς εἶναι δυνατό, φτιάχνει ἀπ' τὸν ἑαυτὸ τῆς ἓνα ἀπόστημα, λές κ' εἶναι ἡ ψυχὴ αὐτὴ κάποιος ὄγκος κακόμορφος στὴν καρδιὰ τοῦ Σύμπαντος!»

Ὡς τώρα μιλήσαμε γιὰ τὸ φῶς τὸ ἐξωτερικὸ, πὸν καταρωθῶσαμε νὰ προσεγγίσουμε μὲς στὴν ἴδια τὴν πηγὴ του. Τὸ φῶς ὅμως πὸν συνδέεται μὲ τὴν φιλολογία εἶναι κυρίως καὶ πρὸ πάντων τὸ φῶς τὸ

έσωτερικό, κι' όταν ακόμα ξεχωρίζει μέσα από μια «φωτεινή έκφραση». Η φωτεινή αυτή έκφραση εκφράζει αυτό το φως, καθώς του προσώπου ή έκφραση εκφράζει την ίδια την ψυχή.

Άς έρθουμε τώρα στο κύριο θέμα που αφορά την έρευνά μας, στην φύσι και την ουσία εκείνου που ονομάζουμε φως.

Άνάμεσα σ' όλους τους συγγραφείς που γνωρίζω, δέν πιστεύω νά υπήρξε ποτέ τελειότερος διδάσκαλος του φωτός από τον Joubert. Ο Arnold λέει κάπου γι' αυτόν: «Ο Joubert θά μείνη πάντα τό έλκυστικότερο και πεισιτικότερο παράδειγμα τής αγάπης που πρέπει κανείς νά τρέφει για τό φως. Έπειδή τό αγάπησε ειλικρινά, και δέν προτίμησε στη θέσι του κάποια άθλια προσωπικά σκοτάδια, γι' αυτόν τον λόγο και μπόρεσε νά τό βρη. Έπειδή «ό οφθαλμός του ήταν άπλοός», πλημμύρησε τό σωμα του από φως... Είναι φυσικό, ή

αγάπη που έχει κανείς για τό φως, που ισοδυναμεί με την ίδια την κατοχή του, νά καταναλάξη, κάνοντας μακάρια τή ζωή εκείνου που τό κατέχει».

Σάν άνθρωπος, ό Joubert ήταν μια ψυχή γεμάτη φως, πραότητα και ταπεινοφροσύνη. Αυτός λοιπόν ό συγγραφέας μās έκληροδότησε μια φράσι με άπροσμέτρητη σπουδαιότητα: «Άς ζητάμε τό φως μέσα στα ίδια μας τά αισθήματα» υπάρχει εκεί μια θερμότης που είναι γεμάτη από λάμψη». «Θερμότης!» Δέν υπάρχει αισθημα, βαθεία ή δημιουργική συγκίνηση, δίχως την «ζέστη» αυτή. Θυμάστε που είπαμε στην αρχή, πώς στο άγγιγμα τής ψυχής νιώθουμε τον ζεστό παλμό του πουλιού, που στέκει τρομαγμένο καθώς κάνει νά πετάξη μπροστά στην πόρτα τής ψυχής;

ΑΡΧ. ΠΟΛΕΜΗΣ

ΠΡΟΣΚΑΙΡΑ ΒΗΜΑΤΑ

Και ένεθυμήθη ότι ήσαν σάρξ
άνεμος παρερχόμενος και μη επιστρέφων
Ψαλμ. οη' 39

Πολλά έδώ νά δούμε, ήτον πάλι, πολλά...
Οί μέρες ήτον όπου τά τριαντάφυλλα γέρνουν
περίλυπα,
τά στερνά τριαντάφυλλα
κι' αναπολούν, και νοσταλγούν, και περιμένουν...
Λυγμός
τό λυπημένο βιολοντζέλλο, στη βουή του φθινοπώρου, μέσ' τό μούχρωμο, λυγμός.
Πολλά, έδώ, νά δούμε ήτον πάλι.
Πολλά, έδώ, νά ζύσουμε' ήτον πάλι έσύ κι' έγώ.
Μά, ναι' όμως... έδώ, τά ίδια ρόδα πάντα δέν
άνθίζουν.
Δέν είναι μπορετό νά κελαηδούν ολοχρονίς άηδόνια στα κλαριά.
Τά χελιδόνια φεύγουν με τά πρώτα σύγνεφα
τ' άγέρα.
Όλα σκορπάνε κι' όλα άτμίζοντας 'δώ πέρα.
Μόνα κατάλοιπα τής «σύντομης αυτής γιορτής» σπαρμένα
του χρυσοφύλλου εκεί φθινοπώρου
νά σέρνονται και νά σβουριάζουν
φύλλα ξερά μέσ' τον άγέρα.

Πολλά έδώ νά δούμε, ήτον πάλι,
πολλούς χαμούς, πολλούς θανάτους ήτον πάλι
νά ζήσουμε καρδιά μου έσύ κι' έγώ.
Όμως έσύ
μη γίνεσαι άφρονη.

Ποτέ
μην άφεθής σαν φύλλο στον άγέρα, που σβουριάζει.

Άδικα σ' έκαθάρισα στην κάμινο των
θλίψεων έδώ;

—Τούτη ή καρδιά μου, Κύριε, δέν είναι άφρονη.
Τούτη ή καρδιά μου, Κύριε γνωρίζει πια πολλά.
Δεμένη στα όράματα τούτα... δέν μένει.
Άντικατοπτρισμών όράματα του Αίώνιου Έκει
Ένώ οι μέρες μας οι έδώ ει'ν' ως σκιά παρερχομένη.

ΣΤΕΦΑΝΟΣ ΜΠΟΛΕΤΣΗΣ

ΕΝΑ ΜΝΗΜΕΙΟ ΒΥΖΑΝΤΙΝΟΥ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ

*«Θεοῦ πόλιν τις εἰ καλοῖη τὸν τόπον,
οὐκ ἂν διαπταίσεις τῆς θεωρίας,
ὄρας γὰρ αὐτόν, κυκλικῶς διαβλέπων
ναοὺς φαινοὺς ὠραισμένους ἄγαν,
οἴκους ἐπ' οἴκους καλλισυνθέτους λίαν,
κῆπους, φυτείας, ὡς Ἐδέμ, κεκασμένους»*

Νά, ἡ ἀρχαία μονή, πού χαράματα ἀνοίγουν οἱ πόρτες καὶ τὰ παράθυρά της ἕνα-ἕνα. Πλαισιωμένη ἀπὸ τὰ κυπαρίσσια καὶ τὰ πεῦκα, μένει πάντα ἀρχοντική, ἐπιβλητική, ἔχοντας γιὰ φόντο της τὸ βαθὺ πράσινο χρώμα.

Ἄθόρυθα ξεκινοῦν οἱ ἀδελφοί, μετὰ τὴν πρωϊνὴ προσευχή, ὁ καθένας γιὰ τὴ δουλειά του. Κανεὶς δὲν εἶναι πιὸ ὑπεύθυνος ἢ πιὸ ἀνεύθυνος. Ὅλοι ἔχουν κάνει «τάμα» τὶς ψυχές τους καὶ ὅλοι αἰσθάνονται βαθεῖα αὐτὴ τὴν εὐθύνη. Τὸν περισσότερο καιρὸ τὸν περνοῦν στὴν μελέτη καὶ τὴν προσευχή, καὶ μοναδικὴ ἐπιθυμία τους εἶναι νὰ ἀρέσουν στὸν Θεό.

Ἀπὸ τὸν ἡγούμενο μέχρι καὶ τὸ μικρότερο ὑποτακτικό, ἕνας, ὑπὲρ τὰ ἀνθρώπινα, πόθος φτερογίζει, συνέχει καὶ συγκρατεῖ ὅλους μεταξὺ κόσμου καὶ οὐρανοῦ...

Καὶ προχωρεῖ ὁ καθένας στὴ διακονία του, ἐκεῖ πού ἔχει ταχθῆ νὰ ὑπηρετήσῃ.

Ὁ σοφὸς προεστῶς, ὁ πολὺπειρος Θεόδωρος Στουδίτης (759-826) τοὺς παρακολουθεῖ ὅλους, τοὺς συντροφεύει μὲ τὸ βλέμμα του καὶ οἱ χορδὲς τῆς στοργικῆς καρδιάς του ἠχοῦν ἀρμονικὰ πλέκοντας σὲ ἀπαλούς στίχους τὶς συμβουλές καὶ τὶς παρατηρήσεις του.

Τὸν Στουδίτη τὸν γνωρίζουμε συνήθως μόνον ὡς ἅγιο, ὡς γνήσιο ἐκπρόσωπο τοῦ μοναχικοῦ ιδεώδους, ὡς μεγάλο πνευματικὸ ἀγωνιστὴ. Πολλοὶ λίγοι εἶναι ἐκεῖνοι πού τὸν ἔχουν γνωρίσει καὶ ὡς ποιητὴ. Καὶ ὅμως, ὁ μεγάλος αὐτὸς ἀσκητὴς εἶναι καὶ ἕνας ἐκλεκτὸς ποιητὴς.

Βέβαια ἡ ποίησίς του εἶναι ἐπὶ μέρους. Σὰν τὸν Γρηγόριο Ναζιανζηνὸ καὶ αὐτὸς τὴν ποίησι δὲν τὴν κάνει σκοπὸ, μὰ

μέσο. Τὴ χρησιμοποιοῖ μόνον ὅπου τὸν ἐξυπηρετεῖ. Γι' αὐτὸ καὶ δὲν ἔχουμε πολλοὺς του στίχους. Καὶ σ' αὐτοὺς ὅμως πού ἔχουμε, φαίνεται καθαρὰ ἡ τέχνη καὶ ἡ δύναμίς του.

Μὲ τὸ γοργὸ λαμβικὸ τρίμετρο πού χρησιμοποιοῖ, κατορθώνει νὰ προσεγγίσῃ τὶς λεπτομέρειες καὶ νὰ τονίσῃ ἔννοιες πού εὐκόλα περνοῦν ἀπαράτηρητες. Τὰ ἐπιγράμματα τοῦ Θεοδώρου—μάλιστα τὰ πρῶτα τριάντα, πού εἶναι ἀφιερωμένα στὰ διάφορα διακονήματα τῶν μοναχῶν καὶ τὰ ὅποια θὰ ἐξετάσουμε πιὸ κάτω—εἶναι μνημεῖα πολὺτιμα τῆς βυζαντινῆς τέχνης. Ρίχνουν φῶς πολὺ πάνω στὴν ἀξία τῆς δουλειᾶς, διαλύουν τὶς σκιές, δείχνουν τὴ χαρὰ της, ἀποδιώχουν τὶς παρεξηγήσεις καὶ ἀφήνουν ἕνα γλυκὸ συναίσθημα γύρω ἀπ' ὅλα ἐκεῖνα, πού ἀποτελοῦν τὴν καθημερινὴ ἀπασχόλησι τοῦ καθενός. Ἄς τὸν νοιώσουμε, λοιπόν, τὸν ποιητὴ, ἀκούοντάς τον. Καὶ χρησιμοποιοῦμε γιὰ φτερά τοὺς στίχους του, ἄς πετάξουμε γιὰ λίγο στὴν ἀτμόσφαιρα τοῦ ὠραίου ἐκεῖνου μοναστηριοῦ καὶ ἄς ἔλθουμε σ' ἐπαφὴ μὲ τοὺς μοναχοὺς, μὲ τὶς ἐργασίες καὶ τὰ διακονήματά τους, μὲ τὶς δυσκολίες καὶ τὸν ἀγῶνα τους. Θὰ καταλάβουμε ἔτσι ὅτι τὸ παλὴ ἐκεῖνο μοναστήρι εἶναι πράγματι ἕνα μνημεῖο πολιτισμοῦ, ἕνα κοινωνικὸ ἐργαστήρι τῆς Κωνσταντινουπόλεως τοῦ Θ' αἰῶνος.

★

Δὲν ὑπάρχουν, εἶπαμε, πρῶτοι καὶ δεῦτεροι μέσα στὸ μοναστήρι. Ὅλοι φέρουν τὴν ἴδια εὐθύνη, τὴν εὐθύνη τῆς ψυχῆς τους. Εἶναι ὅμως καὶ μερικοὶ πού τὸ ἔργο τους εἶναι πιὸ βαρὺ, ἢ ἀποστολὴ τους πὸ ὑπεύθυνη. Αὐτοὶ πρέπει νὰ ἔχουν μεγαλύτερη προσοχή.

—Ἄγιε ἡγούμενε, ἀρχίζει ἀπὸ τὸν πρῶτο καὶ πιὸ ὑπεύθυνο ὁ Στουδίτης, ἀνέβαινε τὰ σκαλοπάτια τοῦ ἀξιώματός σου μὲ τρὸ-

μο, βλέποντας πόσο ψηλά βρίσκεται αὐτὸ καὶ πόση εὐθύνη ἔχεις.

«Ἐίλου γὰρ ἔργον πολλῶν κινδύνων γέμον, πολλῆς μερίμνης, οὐδὲ μικρᾶς φροντίδος...».

Πρόσεχε, ξύπνιος πάντοτε φροντίζε, μὴ σοῦ χαθῆ κανένα λογικὸ «ἀρνίον», πρὸ σεχε.

«σ' αὐτὸν τεθεικῶς εἰς καλῶν ἔργων τύπον».

—*Καὶ σὺ «ὃ τὰ δεύτερα φέρων», «ἡγοῦ, καθηγοῦ καὶ συνασπίζου τὸν φεροντικῶς τε, συμπαθῶς καὶ πραεῶς...».*

Νὰ κάνεις πάντοτε δίκαιες κρίσεις, ἄλλοτε συμπάσχοντας μὲ κείνους πού ὑποφέρουν ἀπὸ ἀδυναμίες, ἄλλοτε φροντίζοντας γιὰ κείνους, πού ἔχουν πολὺ ζῆλο. Ἄγωνίσου τώρα πιστὰ ἀφουγκράσου μὲ συμπάθεια τίς ψυχές μιά-μιά, καὶ θ' ἀξιωθῆς κάποτε καὶ σὺ

«ἐννόμου δημοκρατίας ὡς αὐτὸς ἄξων τὸν λαὸν τοῦ Κυρίου»...

Καὶ ὁ ἡγούμενος, λοιπόν, καὶ ὁ «τὰ δεύτερα φέρων», ἔχουν καὶ αὐτοὶ τὴ δουλειά τους μέσα στὴν ἀδελφότητα, δουλειὰ κουραστική καὶ μὲ πολλές φροντίδες. Κανεὶς ἐκεῖ μέσα δὲν κάθεται. Ὅλοι ἐργάζονται. Ἄπ' αὐτοὺς τοὺς πρώτους μέχρι τοὺς πῶ μικροὺς. Μέχρι τὸν οἰκονόμο καὶ τὸν ὀψοποιὸ καὶ τὸν κελλαρίτη. Καὶ σὲ ὅλους ἔχει νὰ πῆ κάτι ὁ στοργικὸς «πατέρας».

Γεμάτη ἀγάπη καὶ καλωσύνη στρέφεται τώρα ἡ ματιὰ του στὸν «κελλαρίτη». Τοῦ ἐξυμνεῖ τὴ δουλειὰ—πρέπει ὁ καθένας νὰ ἀγαπάη καὶ νὰ εἶναι περήφανος γιὰ τὸ διακόνημά του:

—*«Τίς ὡς σὺ, τέκνον ἐργάτης Θεοῦ πέλει; ἔχεις γὰρ ἔργον σφόδρα τῶν ἄλλων πλέον τῶν τῆς ἀδελφότητος ἄρχων βρωμάτων...»*

Ἄν δὲν ἦσαν αὐτοὶ, πού σηκώνουν τὰ μανίκια καὶ ἀφοβα παλεύουν μὲ τ' ἄχυρα, τοὺς σπόρους καὶ τοὺς καρπούς, τί θὰ γίνονταν οἱ ἄλλοι;

Ποῖος εἶναι πολυτιμότερος ἐργάτης ἀπὸ σένα, παιδί μου κελλαρίτη;

Γι' αὐτὸ ἀκριβῶς, ἐπειδὴ τόσο σπουδαία εἶναι ἡ δουλειὰ σου, πρόσσεχε:

«Ὅλωσ πρόσσελθε πανοθενῶς τῇ φροντίδι, διδούς ἐκάστω τὸ προσήκον ἐν κρίσει... πραεῶς, γαληνῶς, συμπαθῶς, οἰκτιρμόνως».

Ἔτσι μὲ τοὺς λίγους καὶ τόσο περιεκτικὸς αὐτοὺς στίχους μαροθώνει νὰ μπῆ μέσα στὴν ψυχὴ τοῦ νεαροῦ μοναχοῦ ὁ

παλαίμαχος «γέρον». Τὸν ἐνισχύει, τὸν ἐνθουσιάζει, τὸν οἰκοδομεῖ. Ἔτσι σφυρηλατεῖται ἡ ἐνότης καὶ καλλιεργεῖται ἡ ἀγάπη. Ἡ στοργικὴ καὶ ἀδελφικὴ συμπαράστασις τῶν μεγαλυτέρων στοὺς πῶ μικροὺς ἦταν πάντοτε τὸ ἀσφαλέστερο ἐχέγγυο γιὰ τὴν ἐπιτυχία καὶ τὴν πρόοδο.

Ἄλλὰ δὲν ἐκδηλώνεται ἡ συμπαράστασις αὐτὴ μόνο στὸν «κελλαρίτη».

—*Ἀριστητάριε, —λέγει καὶ στὸν τραπεζοκόμο—*

«εὐ μοι στίβαζε τῶν τραπεζῶν τὰς θέσεις», ζύγιζε σωστά, δίκαια μοίραζε, ὅλους θεώρησέ τους μέλη τοῦ σώματός σου' ἔχε στὸ νοῦ σου πὼς προσφέρεις τὴν ὑπηρεσία σου «ἀποστολόις».

«Στρέφου θεώρει, ... Σταθμῶ τὸν ἄρτον, εἰ τι δὲν βρωτὸν τύχη ἴν' εὐ γένηται καὶ χάρις σοι πλουσία».

Πὼς νὰ μὴ βάλῃ φτερά στὰ πόδια του ὁ νεαρὸς «ἀριστητάριος», ὅταν νοιώθῃ πὼς κάθε φορὰ καὶ πῶ πολὺ τὸν χαριτώνει ἡ χάρις καὶ τὸν πλημμυρίζει ἡ γαλήνη τοῦ Θεοῦ ἀκριβῶς γιατί ἐξετέλεσε πιστὰ τὸ καθῆκον;

Κι' ὅταν νοιώθῃ ἀκόμη πὼς στὴ δουλειὰ του τὴν τόσο κουραστικὴ καὶ μονότονη δὲν εἶναι μόνος, ἀλλὰ βρέθηκε καὶ ἕνας ἄλλος πού τὸν σκέφθηκε, τὸν φροντίσει, τοῦ ἀφιέρωσε δυὸ στίχους; Ὡ! εἶναι πολῦτιμο πρᾶγμα νὰ ἔχῃς τὸ αἶσθημα ὅτι γύρω σου ὑπάρχει καὶ κάποιος ἄλλος πού σὲ προσέχει καὶ σὲ φροντίζει' ἀλλοιῶτικα ὑποφέρεις. Τὸ συναίσθημα τῆς μοναξιάς εἶναι ἕνας φοβερὰ βαρὺς σταυρὸς πού λίγοι μποροῦν νὰ τὸν σηκώσουν. Κι' αὐτοὶ ἀκόμη πού ἔχουν ταχθῆ στὶς τάξεις τῶν μοναχῶν ἔχουν πολλὴ ἀνάγκη ἀπὸ ἀγάπη καὶ ἀπὸ στοργή, ἀπὸ κάποιον πού θὰ τοὺς κρατήσῃ λίγη συντροφιά... Γι' αὐτὸ ἀκριβῶς καὶ τὰ ἐπιγράμματα αὐτὰ τοῦ Στουδίτου εἶναι σπουδαῖα μνημεῖα πολιτισμοῦ. Γιατί ἔχουν μέσα τους πολλὴ ἀνθρωπιά. Γιατί ὁ μέγας αὐτὸς ἡγούμενος, ὁ προστάς, παρ' ὅλες τίς δουλειές καὶ τίς μελέτες του, δὲν ξεχνάει νὰ προσέξῃ τὸν ἄνθρωπο. Τὸν κάθε ἕνα χωριστὰ. Αὐτοὺς τοὺς μικροὺς' τὸ μάγειρο καὶ τὸν ὀψοποιὸ. Τοὺς πλησιάζει, τοὺς κατανοεῖ, τοὺς κάνει συντροφιά, τοὺς γράφει στίχους. Κι' οἱ

στίχοι του δὲν εἶναι ξεροὶ καὶ ἄχρωμοι. Ξεχειλίζουν ἀπὸ στοργῆ καὶ ἀπὸ ἀδελφικῆ ἀγάπης:

— "ὦ, καὶ σένα, παιδί μου, λέγει τώρα στὸν ὀμοιοῦ, πὺρ τάχθηκες νὰ δαμάξης τὸ πῦρ τὸ ἀδάμαστο, αὐτὸ πὺρ λυώνει τὰ πάντα, ὦ, ποιὸς δὲν σὲ στεφανώνει μὲ τὸ πῦρ ἐκλεκτὸ στεφάνι, ἔσένα πὺρ λυώνει καὶ ψήνεσαι κάθε μέρα;

«Τὸν ὀμοιοῦν τίς σε, τέκνον, οὐ στέφει, πολλὴν φέροντα τὸν κόπον καθημέραν; Δουλεντικόν σοι χεῖμα, μισθὸς δ' οὐδ' ἄλλος, χεῖσις ρυπώδης, ἀλλὰ πλυτρὶς πταισμάτων φλέγει σε νῦν πῦρ, οὐ τὸ μέλλον σὲ κρίνει. Προσβάς στηθερὸς λοιπὸν ἐς ἐπίαν, ἔωθεν εὐθὺς κλῶν δαλοῦς, χύτρας ἴν' ἐδλογηθῆς ὡς Ἰακώβ τὸ πάλαι καὶ χαῖρε τούτους ἐκτελῶν σου τὸν δρόμον».

Ἡ δουλειὰ πάλι. Καὶ στὸ ἐπίγραμμα αὐτὸ ἡ δουλειὰ εἶναι τὸ κέντρον. Ἡ δουλειὰ ἢ χειρωνακτικὴ, ἢ σκληρὴ, ἢ «ρυπώδης». Μέσα σ' αὐτὴ θὰ βρῆ ὁ μοναχὸς τὴ χαρὰ καὶ τὴ λύτρωσι. Αὐτὴ εἶναι «ἡ πλυτρὶς πταισμάτων». Ὁ ποιητὴς ξέρεει καὶ νὰ φιλοσοφῆ... Ἀλλὰ καὶ οἱ κανονισμοὶ τῆς Μονῆς ὀρθότατα τὰ ἔχουν τοποθετήσῃ τὰ πράγματα αὐτά. "Ἄν γιὰ ὅλους τοὺς ἀνθρώπους πρέπει νὰ ἰσχύῃ τὸ «ἐν ἰδρωτί τοῦ προσώπου σου», πολλὰ μᾶλλον πρέπει νὰ ἰσχύῃ γιὰ τοὺς μοναχοὺς. Μόνον πὺρ σ' αὐτοὺς ἢ ἐργασία παίρνει διαφοροτικὸ νόημα. Ποτισμένη ἀπὸ τὸ πνεῦμα τῆς χαρᾶς καὶ τῆς προσευχῆς τοὺς ὀδηγεῖ μέρα μὲ τὴν ἡμέρα ὅλο καὶ βαθύτερα στὶς χώρες τοῦ ἔξαγιασμοῦ.

— Ὁ ποιητὴς εἶναι πολὺ πρωτότυπος καὶ βρίσκει γιὰ τὸν καθένα κάτι διαφορετικὸ νὰ πῆ. Ὁ «σκυτεὺς» τοῦ φέρει στὸ νοῦ τὸν Ἀπόστολο Παῦλο:

«Πεδιλοποιῶν ἄριστος ἡ τέχνη, ἀποστόλου γὰρ ἔστι Παύλου τὸ πάνν».

Παραδειγματισθῆτε ἀπ' τὸν πολὺ ἰδρωτα πὺρ ἔχνε καὶ ἐκεῖνος καὶ μὲ χαρὰ πιάστε τὴ δουλειὰ σας σὰν ἐργάτες τοῦ Χριστοῦ.

«Δέρρεις καὶ βύρσας, ὡς δέον τεκμηκότες, παλαιὰ καινουργούντες, εἶτα καὶ νέα».

Πρέπει νὰ προσέχετε στὴν ἐργασία καὶ νὰ μὴ ῥίχνετε ὡς ἄχρηστα, ὅσα μποροῦν ἀκόμη νὰ χρησιμοποιηθοῦν. Σεῖς οἱ «σκυτεῖς», κάνοντας καλὰ τὴ δουλειὰ σας μπο-

ρεῖτε πολλὰ νὰ προσφέρετε στοὺς ἀδελφούς καὶ στὴν πρόοδο τῆς ἀδελφότητος ὁλοκλήρου.

— Κάποιος, καθισμένος ἴσως σὲ κάποιο ξύλινο ἢ πέτρινο πεζοῦλι τῆς Μονῆς, κυττάει τὸν ἠγουμένο-ποιητὴ, κάπως παραπονεμένα. "Ἐχει ὁμως καὶ γι' αὐτὸν ἔτοιμο ὁ «γέροντας» τὸν καλὸ τὸν λόγο: Πυλωρέ, τοῦ λέει, μάθε γιατί στέκεσαι ἐκεῖ, καὶ μὴ στενοχωρῆσαι. Μὴ νομίζης πὺρ δὲν κάνεις πολλὰ πράγματα. Εἶναι πολὺ σπουδαία καὶ ἡ δουλειὰ ἢ δική σου:

«Πύλη γὰρ ἔστι θείας εἰσοδεξόδου, δίδου, δέχειο τὰς φάσεις ἐν συγκρίσει ἄγγελε ταῦτα τῶν ὅσα πρέπει φάναι, σίγα δ' ἐκείνου, τῶν ὅσα βλάβην φέρει...».
«Ἔσω παρεστῶς ἐνθα περ, τέκνον, φρόβω».

Μὲ δέος νὰ προσβλέψῃς στὴ δουλειὰ σου, δὲν εἶναι ὅπως νομίζεις τιποτένια. Κλείνε τὴν πόρτα καὶ ἀνοίγέ τὴν ὅταν πρέπει τοὺς ἀδελφούς μοναχοὺς καὶ τοὺς φίλους ξένους.

Στὸ φτωχὸ δόσε ὅ,τι χρειάζεται, εἰ δὲ μὴ πὺρ τοῦ ἑνα λόγο.

"Ἔτσι κάμε καὶ ὁ Θεὸς θὰ σὲ πληρώσῃ, χαρίζοντάς σου ἀθανασία.

Πόσα μπορεῖ νὰ κάνῃ ἕνας ξύπνιος, ἕνας εὐαίσθητος θυρωρὸς! Πόσο εὐκόλα μπορεῖ νὰ τοῦ ἀνοιχθῆ ἢ νὰ τοῦ κλεισθῆ ἡ θύρα τοῦ Παραδείσου, ἀνάλογα μὲ τὸ πὺρ χειρίσθηκε τὰ χερσοῦλα τῆς πόρτας, πὺρ τοῦ δόθηκε ν' ἀνοίγοκλείνη! Γι' αὐτὸ κα' ὁ ποιητὴς τοῦ τὸν ἰσχυρὸν πολὺ καλὰ, κατανοώντας τὴ δυσκολία του. Σκέφθηκε, ὅτι, ἂν ὁ πυλωρὸς κλείσῃ τὴν θύρα, ὥστε νὰ μὴ βλέπῃ πολὺ «οὐρανὸ» εἶναι ἐνδεχόμενον νὰ μὴ μπορέσῃ νὰ τὸν ἀτενίσῃ ποτέ. Ἀντίθετα ἂν μὲ χαρὰ, μὲ κατανόησι καὶ μὲ μυαλό, ἀνεβοκατεβάξῃ τὸ «μάνταλο», τί χαρὰ σ' αὐτόν! "Ἄν ξέρῃ νὰ ταιριάζῃ τὰ τριξίματα τῆς πύλης μὲ τὴς προσευχῆς τῆς καρδιάς του, τὸν προορισμὸν του τὸν ἐξετέλεσε δὲν θὰ χτυπᾷ ἄδικα τὴν πόρτα τῆς Ἀθανασίας, θὰ τὴν βρῆ διάπλατα ἀνοιγμένη.

— Κοντὰ στὸν «πυλωρὸ» πὺρ ἀνοίγοκλείνει τὴν πόρτα, στέκεται στὴν σκῆψι τοῦ ποιητοῦ καὶ κάποιος ἄλλος «πυλωρὸς». Εἶναι ἐκεῖνος πὺρ ἀνοίγει σὲ πολλοὺς τὴν πόρτα τῆς ἡμέρας γιὰ νὰ περάσουν ἀπὸ τὴ νύχτα, ἀπ' τὸν ὕπνον, σ' αὐτὴν, στὴν «ἐν ἐγρηγόρσει» ζωὴν. "Ἐχει ἕνα χάρισμα αὐ-

τός, ν' ἀφυπνίζεται νωρίς. Ἄ! μήπως νομίζη πὼς εἶναι μικρὸς; Ὅχι! ἄς τὸ σκεφθῆ καὶ ἄς τρέξῃ νὰ ξυπνήσῃ καὶ τοὺς ἀδελφούς. Δὲν εἶναι μικρὸς ὁ κόπος. Πρέπει νὰ τοὺς συγκεντρώσῃ ὅλους, ἀκριβῶς στὴν ὥρα πού τὸ ξύλινο σήμαντρο τοῦ μοναστηριοῦ σήμανε ἔγερσι. Ὁ ὕπνος εἶναι φάρμακο, δὲν εἶναι ἡ πραγματικὴ ζωὴ. Τὸ πολὺ ὅμως φάρμακο βλάπτει καμμιά φορὰ, ὅπως καὶ τὸ λίγο. Μόνον τὸ κανονικὸ μπορεῖ νὰ ὠφελήσῃ.

«Τοῖνον ἐπειδὴν τις σαλπίσῃ τὸ ξύλον, ὡς ἄγγελοι παρευθὲν δεδραμηκότες... ἐγείρετε πρὸς ὕμνον ἀχράντων λόγων συνεισφέροντες εἰς ναὸν τοῦ Δεσπότου ἐν ἡμέραις, ἐν νυξί, ἐν μεσημβρίαῖς ἕκαστον αὐτῶν προσκαλοῦντες εὐθέτως».

Τρέξετε «ἀφυπνισταί», σὰν ἄγγελοι, σὰν πνεύματα ὑπηρετικά τοῦ Θεοῦ, καὶ βοηθήσατε τοὺς ἄλλους, νὰ μοιράσων τὴ ζωὴ τους κανονικὰ στὴν νύχτα καὶ τὴν ἡμέρα, «ὅπως τὸν μισθὸν ἄξιον νέμῃ ὁ πάντα μετρῶν καὶ νέμων κατ' ἀξίαν».

—Τρέξε, σὺ ἀγγελιαφόρε, μὰ τρέξε καὶ σὺ νοσοκόμη! Ἔσο πάντα ἔτοιμος, πρόθυμος, ἐξυπηρετικός. Ὡ! ἄκουσε πὼς ξεχύνει καὶ σὲ σένα, ὅλο τὸν βαθύ του σεβασμὸ καὶ ὅλη του τὴν τρυφερὴ ἀγάπη ὁ μοναχὸς-ποιητής, γιατί νοιώθει βαθεῖα, ὅτι «τὸ φέρειν βάρη ἀσθενῶν χρεῖμα (πρᾶγμα) θεῖον».

Ἄκουσε τὸν κοινωνιστὴ-ποιητὴ, πόσο πολὺ ἐκτιμᾷ τοὺς κόπους καὶ τὰ ξενύχτια σου. Καὶ μὲ πόση χάρι σου μιλάει γιὰ τὴν εὐγνωμοσύνη τὴ δική του καὶ τῶν ἄλλων πού γιαιτρεύθησαν ἀπὸ τὴν περιποίησί σου.

«...τὴ χρεῖμα θεῖον, ἀσθενῶν βάρη φέρειν! τοῦτου λαχὼν πύκτευσον, ὡ μοι τέκνον, θερμῶς, προθύμως, ἐκτελεῖν σου τὸν δρόμον. Ἔωθεν εὐθύς τοὺς κληνῆρας σου βλέποις, ἄλλου πρὸ παντὸς φαρμακεύων τοῖς λόγοις, εἴτ' αὐ πρεπόντως προσφέρεις αἰτών δόσεις, ὡς χρῆ ἐκάστω, συνδιακρίσει λόγου. Μέλος γὰρ ἐστι, μὴ παρέρχον τὸν πέλας. Οὕτως ὑπηρετοῦντι μισθός σοι μέγας φῶς ἀπρόσιτον, οὐρανῶν εὐκληρία».

Δὲν τὸν ἀφήνει τὸν κατάκοπο νοσοκόμο ὁ κοινωνικώτατος ἡγούμενος, νὰ μένη πάντα στὴ βαρεῖα ἀτμόσφαιρα τῆς δουλειᾶς καὶ τῶν κουραστικῶν λεπτομερειῶν. Τοῦ ἀνοίγει μὲ τοὺς στίχους του καὶ ἄλλους

δρόμους· δρόμους πού ὀδηγοῦν σὲ κόσμους «φωτὸς ἀπρόσιτου». Σὰν μισθὸ σου, νοσοκόμη, τοῦ λέγει, θάχῃς «φῶς ἀπρόσιτον, οὐρανῶν εὐκληρίαν». Σὲ σένα ἔτυχε αὐτό. «Πύκτευσον», λοιπόν, θερμῶς, προθύμως, κάνε τὸ καθήκον σου καὶ γνώριζε, ὅτι τὸ ἀπλησίαστο καὶ στὸν πῶς μεγάλο ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους θεῖο φῶς θὰ σὲ ἀρπάξῃ ἐσένα ἤδη ἀπὸ τώρα στὰ φωτεινὰ φτερά του...

—Ἄλλ' ἂν γιὰ ὅλους εἶναι δύσκολη καὶ κουραστικὴ ἡ δουλειά, γιὰ τὸν «ἐπιστημονάρχη» ἰδιαίτερος καὶ τὸν «ἐπιτηρητὴ» καὶ τὸν «ταξιάρχῃ», γίνεται φορτίο μεγάλο. Ὁ μοναχός, πού πῆγε νὰ ὑποταχθῆ, στὴν θέσι τοῦ κριτοῦ! Δύσκολη δουλειά καὶ χρειάζεται ἀπάρησι τοῦ προσωπικοῦ θελήματος, σύνδεσμο μὲ τὸν Θεὸν καὶ δυνατὴ ἀγάπη πρὸς τοὺς ἄλλους.

Αὐτοῦ τοῦ περιεχομένου τὰ ἐπιγράμματα εἶναι βαθύτητα, πνευματικώτατα καὶ ἀποδεικνύουν τὸν Στουδίτη δξύτατο ψυχολόγο.

—Σεῖς πού δεχθήκατε νὰ κρίνετε κρίσεις καὶ νὰ βρίζετε τὸ δίκηο

«μὴ κατ' ὄψιν ἐξάγοιτε τὰς φάσεις· μὴ προσπαθεία, μηδὲ μῆνιδος χάριν, μὴ προσφιλεῖ τε, μηδ' ἀπεχθεῖ καρδία»:
οὔτε καὶ μὲ ὑποχώρησι, ἀλλ' οὔτε καὶ μὲ ὀργή, «μὴ προσπαθεία»,

«ἀλλ' ἠπίως τε, συμπαθῶς, οἰκτιρμόνως, βουλευτικῶς τε, μακροθύμως, εὐτόνως· τὸν νοῦν ἀκραιφνῶς δξύναντες ὡς βέλος...».

Καὶ καθὼς εἰσχωρεῖ στὸ βάθος αὐτοῦ τοῦ καθήκοντος, στὴν τεράστια δυσκολία αὐτῶν τῶν ἀνθρώπων, ἀναφωνεῖ:

«Θεῶ δικαίως προσφέροτε τὰς κρίσεις· φ' γὰρ κρινεῖτε καὶ κριθήσεσθε τρόπῳ».

Ὅμως, ὅσοι λιγώτεροι εἶναι οἱ μοναχοί, πού ἔρχονται νὰ «κριθοῦν» στὸν ἐπιστημονάρχη, τόσο καλύτερη εἶναι ἡ μὴ. Γι' αὐτὸ ἀκριβῶς εἶναι περισσότερο ἀπαραίτητος ἀπὸ τὸν ἐπιστημονάρχη, ὁ «ἐπιτηρητής». Ἡ ἀδελφότης πρέπει νὰ εἶναι πάντα εὐροθυμη καὶ ἡ ζωὴ της νὰ ἦχῃ σὰν ἀπαλὸ τραγοῦδι, σὰν ὕμνος πρὸς τὸν Θεό. Ἦσως ὅμως τότε-τότε οἱ μοναχοὶ νὰ ξεχνιοῦνται. Σ' αὐτὲς ἀκριβῶς τίς περιπτώσεις ἄς φροντίσῃ ὁ ἐπιτηρητής, ὥστε πάντοτε «ἐν ἡμέραις, ἐν νυξί, ἐν μεσημβρίαῖς» νὰ εἶναι ὅλα ἐν τάξει. Κι' αὐτὸ θὰ τὸ κάνῃ

προσεκτικά, εύγενικά αλλά και με σταθερότητα, «ἀπροσπαθεία, τῆς ἀληθείας λόγῳ». Θὰ κάνη πάντα ὅ,τι εἶναι δίκη, κι' ἂν ἔχη εὐαισθησία, ἄς προσέξῃ νὰ μὴ νικηθῇ ἀπ' αὐτήν.

Πῶς ὁμως θὰ μπορέσουν νὰ παρουσιάσουν οἱ μοναχοὶ τάξι σὲ γενικὲς γραμμές, ἂν δὲν εἶναι καὶ στίς λεπτομέρειες ἐν τάξει; Τὸ καταλαβαίνει ὁ ἠγούμενος, ὅτι δὲν θὰ μπορέσουν γι' αὐτὸ θεωρεῖ πολὺ σπουδαία καὶ τὴν δουλεία αὐτοῦ πὺν ἔτυχε «δεδεγμένους τὸν λόγον τοῦ ταξιαρχεῖν», τὸ καθῆκον νὰ τακτοποιῇ με κάθε λεπτομέρειαν «τὸν λαὸν τοῦ Κυρίου», «στολὴν ἀπαιτῶν καὶ βάδισμα τὸ πρέπον». Γι' αὐτὴν ἀκριβῶς τὴν τόσο λεπτὴ ἔργασια

«ἔξεις χάριν καὶ μισθὸν ἐκ Θεοῦ μέγαν»,
τοῦ λέγει ὁ ποιητής,
«εἰ ταῦτα ποιεῖς ἐμφρόνως καὶ συντόνως,
θεοπροπῶς τε, πραεῶς, κεκρμενίως».

Στὰ ἐπιγράμματα αὐτὰ ὁ ποιητὴς βάζει ὅλη του τὴν τέχνη. Καὶ κατορθώνει νὰ συνδιάσῃ ἄριστα τὴν ἀγάπη με τὴν δικαιοσύνη, τὴν ἀνιδιοτελεῖ διάθεσι καὶ τὴν δικαία κρίσι. Ἔτσι ὅλα μέσα στὸ κοινόβιο θὰ γίνονται καλά, με τάξι καὶ εὐρυθμία.

Αὐτὴ ὁμως ἡ τάξι καὶ ἡ εὐρυθμία, δὲν ἀποτελοῦν τὸν σκοπὸ τῆς κοινοβιακῆς ζωῆς. Αὐτὸ εἶναι τὸ μέσον. Ἄλλος εἶναι ὁ κύριος σκοπός. Ἡ ἀγιότης ἢ ἔνωσις με τὸν Ἰησοῦν. Κι' αὐτὸ ἐπιτυγχάνεται πρωτίστως με τὶς ἱερὲς ἀκολουθίες. Ἄλλὰ καὶ κατὰ τὴ διάρκεια αὐτῶν τῶν ἀκολουθιῶν ὅλα πρέπει νὰ εἶναι κανονισμένα με τάξι. Ὅλα πρέπει νὰ βοηθοῦν τὴν ψυχὴ νὰ ἀνεβαῖν πρὸ ψηλά, ὅλα πρέπει νὰ εἶναι ἥρεμα, ἡσυχά, κανονικά. Σ' αὐτὸ τὸ διακόνημα εἶναι ταγμένοι νὰ ὑπηρετῇ ὁ «κανονάρχης». Καὶ τὸ ἐπίγραμμα τὸ δικό του δὲν ὑστερεῖ καθόλου ἀπὸ τὰ ἄλλα.

Μιὰ κι' εἶσαι ἀρχηγός «τῆς λύρας» τῶν ἀσμάτων, διαβάζουμε σ' αὐτὸ
«σάλπιγξ φάνηθι τῇ μεγαλοουργίᾳ ξένη»
προσφέροντας με νέο τρόπο, πρὸ ὄμορφα, πρὸ πρωτότυπα τὰ ἄσματα,

«σάλπιξε καιρῶ τὸ ξύλον καθὼς δέοι,
κίνει δέ σου τὴν γλῶτταν ὡς πλῆκτρον φέρων
ἀεὶ προπόντως τὸν στίχον συνεισάγων
ἀσύχυτον, κάλληχον...».

Κάνε τὸ στόμα σου πλῆκτρο μουσικό,

ἀπ' ὅπου θὰ χύνεται ὁ ἦχος, ὠραῖος, καθαρός, ἀρμονικός. Φρόντιζε ἀκόμη νὰ ψέλνῃ ρυθμικά, σὰν ἓνα ὄργανο, καὶ ὅλος τῆς ἀδελφότητος ὁ χορός. Ἔτσι θὰ συντελεθῇ καὶ σὺ, ὥστε ἡ ὥρα τῆς ἀκολουθίας, νὰ εἶναι ὥρα πνευματικῆς εὐφροσύνης, ὥρα ἀναπαύσεως, ὥρα χαρᾶς καὶ ψυχικῆς οἰκοδομῆς. Ἔτσι καὶ σὺ θὰ κάνῃς τὸ καθῆκον σου καὶ θὰ πάρῃς τὸ μισθὸ πὺν ἀνήκει στὸν πιστὸ οἰκονόμο.

Μ' αὐτὸ τὸν τρόπο, τὸν ἀπλό, τὸν ἀνεπιτήδευτο καὶ τόσο φυσικὸ μίλησε ὁ Στουδίτης σ' ὅλους τοὺς μοναχοὺς. Ἀγγίξε τὰ βάθη τῶν καρδιῶν τους. Ξεδίπλωσε ὅλες τὶς κρυφές πτυχές τῶν ψυχῶν τους. Τοὺς ἐνίσχυσε. Τοὺς κατεΐθινε. Τοὺς συμπαραστάθηκε στὴ δουλεία. Ἀπεδείχθη ἔτσι ὁ ἀληθινὸς ἠγούμενος. Ὁ πραγματικὸς πνευματικὸς πατέρας. Δὲν μίλησε ὁμως μόνον στοὺς μοναχοὺς. Μέσα στίς πολλές του φροντίδες δὲν ἔξεχασε ὁ μεγάλος ἐκεῖνος ἅγιος καὶ ἐμᾶς. Δὲν κλείστηκε ἀποκλειστικά στὸ μοναστήρι του. Ἀγάπησε καὶ τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους. Μάλιστα αὐτοὺς πὺν ἔτυχε νὰ περάσουν καμμιὰ φορὰ ἀπὸ τὸ μοναστήρι. Ἐνα ἀπὸ τὰ πιὸ ὠραῖα ἐπιγράμματά του εἶναι ἀφιερωμένο στὸν «Ὀδίτη», σὲ μένα, δηλαδή, καὶ σὲ σένα· σὲ μᾶς ὅλους, πὺν με τοὺς «κάμβους» αὐτοὺς περάσαμε καὶ ρίξαμε μιὰ ματιὰ στὸ Ἰακονομένο ἐκεῖνο μοναστήρι τῶν Στουδιτῶν.

Ἄς τὸ διαβάσουμε προσεκτικά. Κάτι θὰ ἔχῃ ἀσφαλῶς νὰ μᾶς πῇ:

«Ἐλθὼν καθέξου πᾶς τις (ὁποῖος καὶ νῆσαι)
ὑβρεως δίχα»

Θεοῦ γὰρ ἐστὶν οἶκος ἐνθαπερ, φίλε.
Κρούσας δέ, λέξον αἰτίαν, καθ' ἣν πάρει,
πρὸς μικρὸν αὐτε μακροθυμῶν τὴν φάσιν.
Εἶσω δὲ βαίγων σὺν φόβῳ τε καὶ πόθῳ,
τῷ Δεσπότη σου τὰς προσευχὰς σου δίδου.
Μηδὲν δὲ φάσκε τῶν ματαίων τοῦ βίου,
συντυγχάνων γε τοῖς φυγοῦσι τὸν βίον·
ἀλλ' εἴ τι σεμνόν, εἴ τι τερπνόν ἐν λόγοις,
ἴν' εὐαγῶς ἐνθένδε, καὶ σωτηρίως
πάλιν στροφησῆς εἰς τὰ οἰκεία τρέχων».

Πόσα δὲν λέει σ' ὅλους μας καὶ στὸν καθένα χωριστὰ αὐτὸ τὸ ἐπίγραμμα!

★

Ἄλλ' ἄς φύγουμε τώρα ἀπὸ αὐτὲς τὶς κάπως εἰδικὲς καὶ συγκεκριμένες περιπτώσεις. Ἄς ἐξετάσουμε ἀπὸ μιὰ κάπως γε-

νικότερη σκοπιά ποιά άρα γε να είναι ή βασιική έννοια που διήκει σε όλους τους άνωτέρω στίχους; Είναι ή έννοια και ή αξία τής εργασίας.

Η εργασία, μόνη της δέν είναι ούτε πνευματική, ούτε μή. Ο άνθρωπος είναι κείνος που μπορεί να τής δώσει νόημα και να τήν αποπνευματώση, μās λέγει ο Στουδίτης. Όταν, βέβαια, σάν σκοπό του, βάζη, να επαναλαμβάνη τήν δουλειά του μηχανικά, τότε τήν άφίνει στο ίδιο επίπεδο. Και δέν είναι μόνον αυτό, αλλά, ή πιέζεται και τήν επαναλαμβάνει πιστά, όποτε γίνεται άνθρωπος-μηχανή, ή, για να κρατήση τήν προσωπικότητά του, που κ' αυτή διεκδικεί τα δικαιώματά της, «καρτεύει» τήν εργασία. Ο σκοπός, λοιπόν, είναι απαραίτητος στην εργασία. Και όσο άνωτερος και πνευματικότερος είναι, τόσο εύκολότερα ο άνθρωπος μπορεί να «φρεσκάρη» σε χαρά και όρεξι τήν διάθεσί του προκειμένου να εργασθή.

Τοποθετώντας, ο καθένας μέσα του το θέμα τής εργασίας σωστά, κάνει μια μεγάλη πράξι. Έλευθερώνει όλη του τήν ύπαρξι από ένα καταναγκασμό. Και κάτι άκόμη άρχετα σημαντικό. Παύει να βλέπη τή δουλειά του σάν ναρκωτικό του πνεύματός του. Τήν εκτελεί με χαρά, όταν καλήται σ' αυτήν' μά χαιρείται κ' όταν έχη άργία, και δέν αισθάνεται εκείνη τήν τόσο κοινή «άνια». Έτσι, τοποθετώντας τήν εργασία επάνω σε σωστές πνευματικές βάσεις, κατορθώνουμε να απελευθερωθούμε από τον θόρυβο και τα παράπονα που πολλές φορές μās περιβάλλον και μās συμπεξουν άσφυκτικά. Και οφείλουμε να είμαστε έλευθεροι από όλες αυτές τις δεσμεύσεις για να μπορούμε να σκεπτάμαστε τον άληθινό σκοπό του έαυτού μας. Πρέπει να καταλάβουμε τί αξίζει τον κόπο να κυνηγήσουμε και να το κάνουμε δικό μας. Ποιό είναι το άληθινό «δέον» τής ζωής μας, τί είναι αυτό που άποτελεί τήν ούσία τής

άποστολής μας. Κι' αυτό άκριβώς έρχεται να μās το πη με ένα τελευταίο έπίγραμμα του ο Στουδίτης. Φέρει τον τίτλον «εις έαυτόν», και μιλάει με πολλή σαφήνεια και βάθος για τα ζητήματα αυτά τής εργασίας, των βιωτικών μεριμών και του σκοπού τής ζωής μας. Αξίζει να το προσέξουμε κάπως ιδιαίτέρως:

*«Ψυχή ταπεινή, δευρο μοι, δέξαι λόγον.
Ο καιρός δέξυς ως δρομεύς διατρέχων,
έγγυς το τέμα και παρελθειν ούκ ενι.
Μη δη κάμωμεν ταίς ματαίαις φροντίσι,
άντλούντες όντως εις πίθον τετριμμένον,
ξάινοντες εις πύρ ως γελοιωδώς έχει!
'Αλλ' ει τι θειον, ει τι σωστικόν πέλει,
ταυτα σκοπούντες και διώκοντες πόθω,
ως αν παρασταίημεν εν παρηρησία,
τῷ των άπάντων και Κριτη και Δεσπότη·
το πύρ φυγόντες τής γεέννης, ως γράφει,
και προστρέχοντες τῷ παναρητήτῳ φάει» (*).*

ΑΙΚ. ΛΩΤΟΥ

(*) Άξιοπρόσεκτο είναι και το μέτρο που χρησιμοποιεί ο Στουδίτης:

Ο ίαμβικός τρίμετρος προσωδιακός είναι σχεδόν άπαραβίαστος. Από τον ένα στίχο στον άλλον έξ άλλου έχομε άλλαγή του τόνου του στίχου. Ένα είδος δηλαδή έλευθέρου τονισμού κατά το νόημα. Αυτή τήν τονική έλευθερία τήν περιορίζει μια τονική γενική συμμετρία του όλου έπιγράμματος καθώς ο Ιος στίχος συμφωνεί τονικώς προς τον 3ον και ο 2ος με τον 4ον και ο 5ος με τον 7ον κ. έ. Όποτε ύπάρχει ρυθμός και στον τονισμό του στίχου. Ο ποιητής κατά αξιοθαύμαστον τρόπο συνεδύασε προσωδία και τόνο. Μās παρουσιάζει έλευθερο στίχο με έσωτερικό ρυθμό κατά το νόημα και με βάση το ίαμβικό τρίμετρο u-u/u-u/u-u με όλες τις παραλλαγές του. Να που είναι ή μετρική χάρις του έπιγράμματος έξυπηρετούσα άπόλυτα το σκοπό για τον όποιον έχει γραφή αυτό.

Σε άλλα έπιγράμματα, αναλόγως προς το νόημα, άκολουθεί άλλη σειρά τονισμού. Ακόμη, από τον ένα στίχο στον άλλον, συνήθως, δέν είναι άπότομη ή άλλαγή του τόνου, μόνο, όταν θέλη να έπιτείνη κάποια έννοια. Όποτε, φανερό γίνεται πως κ' αθ' όλα, τα έπιγράμματα είναι μνημεία του βυζαντινού πολιτισμού.

ΤΟ ΣΥΜΠΑΝ ΕΧΕΙ ΠΡΟΣΧΕΔΙΑΣΘΗ

Ο συγγραφεὺς τοῦ παρόντος ἀρθροῦ Δρ. Swann, φυσικὸς διεθνούς φήμης, εἶναι διευθυντὴς τοῦ Ἰδρύματος Ἐρευνῶν τοῦ Bartol, τοῦ Ἰνστιτούτου τοῦ Φραγκλίνου εἰς τὸ Swarthmou τῆς Πενσυλβανίας τῶν Η.Π.Α. Τὸ παρὸν εἶναι περίληψις ἀρθροῦ τοῦ Δρ. Swann, τὸ ὁποῖον ἔγραψε ὡς συμμετοχὴν του εἰς τὸ κέντρον μελέτης (seminar) περὶ ἐπιστήμης καὶ πνευματικῆς φύσεως τοῦ ἀνθρώπου, τὸ ὁποῖον ὠργάνωσεν ἡ γνωστὴ Ἀμερικανικὴ χριστιανικὴ κίνησις «The Laymen's Movement» εἰς τὸ Wainwright House, Ἐδημοσιεύθη εἰς τὸ περιοδικὸν τῆς ἐν λόγω κινήσεως: «The Laymen's Movement Review».

Ἵποθέσατε ὅτι παρατηρεῖτε μίαν μακρυνὴν πόλιν διὰ μέσου ἐνὸς μεγάλου τηλεσκοπίου. Βλέπετε ὅτι εἶναι κτισμένη με θαυμασίαν ἀρχιτεκτονικὴν ὑπερβαίνουσαν κάθε ἄλλην πού εἶχατε μέχρι τοῦδε γνωρίσει. Παρατηρεῖτε τὰς οἰκοδομὰς, τὰς οἰκίας, τὰ μνημεῖα, τὰς ἐκκλησίας καὶ τὰ εὗρίσκετε ὅλα θαυμάσια εἰς μίαν ἀρμονικὴν σύνθεσιν τοῦ ωραίου καὶ τοῦ ὠφελίμου.

Ἄλλὰ καθὼς βλέπετε τὴν πόλιν αὐτὴν παρατηρεῖτε ἔξαφνα περιέργους ἀτελείας. Οἱ πύργοι τοῦ καθεδρικοῦ ναοῦ φαίνονται ὡς νὰ μὴ ἔχον συμπληρωθῆ. Ἐμπρὸς ἀπὸ τὴν κεντρικὴν θύραν δὲν φαίνονται νὰ ὑπάρχουν σκαλοπάτια. Δὲν φαίνεται πούθεν νὰ τροχαία κινήσις εἰς τὴν πόλιν, οὔτε τρόπος ἐπιβίβασεως ἢ ἀποβίβασεως. Καὶ τὸ χειρότερον δὲν βλέπετε νὰ ὑπάρχη οὔτε ἴχνος ἐμβίου ὄντος, πού θὰ κάμῃ χρῆσιν τῆς θαυμασίας αὐτῆς πόλεως!

Δὲν θὰ νομίσετε ὅτι κάποιος λάθος ἔχει γίνει; Δὲν θὰ σκεφθῆτε ὅτι ὁ ἀρχιτέκτων, ὁ ὁποῖος κατεσκεύασε τὴν πόλιν αὐτὴν, ἦταν τρελλὸς ἢ τοῦλάχιστον ἀνισόρροπος; Ἐν τούτοις μία τοιαύτη σκέψις δὲν θὰ ἦτο σύμφωνος με τὸ γεγονός, ὅτι ὁ ἀρχιτέκτων αὐτὸς κατεσκεύασε τὴν πόλιν με τὴν νοημοσύνην καὶ τελειότητα. Δὲν θὰ ἦτο εὐκολώτερον νὰ παραδεχθῆτε ὅτι ὑπάρχουν πράγματα εἰς τὴν πόλιν αὐτὴν, πού δὲν ἠμπορεῖτε νὰ ἰδθῆτε καὶ πού ἂν ἐβλέπατε θὰ σὰς ἔδιναν τὴν ἐξηγήσιν εἰς τὴν ὅλην ὑπόθεσιν; Ἴσως νὰ ὑπάρχουν πράγματι σκαλοπάτια, πού ὀδηγοῦν εἰς τὴν εἴσοδον τοῦ καθεδρικοῦ ναοῦ, ἀλλὰ νὰ εἶναι κατε-

σκευασμένα ἀπὸ ἓνα εἶδος κρυστάλλου, τὸ ὁποῖον τὸ σῆνηθες φῶς δὲν ἠμπορεῖ νὰ σὰς ἀποκαλύψῃ. Ἴσως αὐτοὶ οἱ πύργοι, πού σὰς φαίνονται ἡμιτελεῖς, νὰ εἶναι πράγματι τελειωμένοι. Καὶ Ἴσως νὰ ὑπάρχουν πράγματι ἄνθρωποι εἰς τὴν πόλιν αὐτὴν, ἀλλὰ ἄνθρωποι τοιαύτης μορφῆς καὶ οὐσίας, πού νὰ μὴν εἶναι ἀντιληπτοὶ εἰς τὰ μάτια σας.

Βεβαίως, ὅταν προβάλλω μίαν τοιαύτην ὑπόθεσιν, ἠμπορεῖτε κάλλιστα νὰ μοῦ ἀπαντήσετε ὅτι δὲν ἔχω καμμίαν ἀπόδειξιν τῆς ὑπάρξεως τῶν δημιουργημάτων αὐτῶν τῆς φαντασίας μου, καὶ καλὰ θὰ κάμω νὰ ἀρκεσθῶ εἰς ἐκεῖνο πού γνωρίζω.

Ἐὰν εἶναι ἔτσι, ἠμπορῶ νὰ σὰς δώσω τὴν ἀπάντησιν. Θὰ σὰς πῶ ὅτι ἡ ἀσυνέπεια μεταξὺ τῆς ἐξαιρετικῆς τελειότητος τοῦ κατασκευάσματος καὶ τῆς φαινομενικῆς ἀπουσίας ἐκείνου, τὸ ὁποῖον θὰ τὸ καθίστα τέλειον, εἶναι μεγάλη. Εἶναι τὸσον μεγάλη, ὥστε εἶναι περισσότερο λογικὸν νὰ ὑποθέσω ὅτι κατὰ κάποιον τρόπον ἡ πόλις εἶναι τελεία ἢ ὅτι βαίνει πρὸς μεγαλυτέραν τελειότητα παρὰ νὰ ὑποθέσω ὅτι ὁ τελικὸς σκοπὸς εὗρίσκεται μόνον εἰς ὅτι ἠμπορῶ ν' ἀντιληφθῶ διὰ τῶν ὀφθαλμῶν μου.

Ἐπιτρέψατέ μου τώρα νὰ κάμω ἓνα παραλληλισμὸν τῶν σκέψεών μου αὐτῶν πρὸς τὸ σύμπαν, ὅπως τὸ βλέπω. Αἱ ῥοδοὶ τῆς ἐπιστήμης, ἰδιαιτέρως κατὰ τὰς τελευταίας ὀλίγας δεκαετίας δὲν ἐπιτρέπουν σχεδὸν οὐδεμίαν ἀμφιβολίαν ὡς πρὸς τὴν πραγματικότητα, τὴν ὁποίαν βλέπω περίξ μου. Διὰ νὰ περιορισθῶμεν εἰς τὸ ἡλιακὸν μας

σύστημα, ὑπάρχουν ἰσχυροὶ λόγοι διὰ νὰ πιστεῦσωμεν ὅτι πρὸ ἐνὸς δισεκατομμυρίου ἐτῶν δὲν ὑπῆρχε τίποτε ἐπὶ τῆς γῆς, πὺν νὰ ἀντιστοιχῇ πρὸς αὐτὸ πὺν ὀνομάζομεν σήμερον ζωὴν. Πιστεῦομεν ὅτι τὰ ἄτομα, πὺν εἶναι τῶρα εἰς τὸν ἥλιον (ἢ τοῦλάχιστον τὰ σωματία, τὰ ὁποῖα πιστεῦομεν ὅτι ἀποτελοῦν τὰ ἄτομα) ἦσαν ἐκεῖ καὶ τότε. Πιστεῦομεν ὅτι ἠκολούθουν καὶ τότε τοὺς ἰδίους νόμους μὲ ἐκείνους, οἱ ὁποῖοι ἀπεκαλύφθησαν εἰς ἡμᾶς κατὰ τὴν ἔρευναν τῆς κατασκευῆς τοῦ ἀτόμου κατὰ τὰς τελευταίας δεκαετηρίδας.

Κατὰ τὴν ἀπομακρυσμένην ἐκείνην ἐποχὴν, πρὸ ἐνὸς δισεκατομμυρίου ἐτῶν, αἱ δυνατότητες τῶν νόμων αὐτῶν δὲν εἶχον ἀκόμη ἀναπτυχθῆ. Ὁ ἥλιος, ὅπως καὶ ἑκατομμύρια ἄλλα οὐράνια σώματα τοῦ εἶδους του, ἴστατο μόνος χωρὶς νὰ φαίνεται ὅτι ἔχει κανένα ἄλλον προορισμόν, παρὰ νὰ σαταλαῖ τὴν ἐνέργειάν του καὶ τὴν οὐσίαν του ἀκτινοβολῶν αὐτὰς εἰς τὰ πέριχα τοῦ διαστήματος.

Καὶ ἐν τούτοις εἰς τὰ ἄτομα ἐκεῖνα, ἀκόμη καὶ εἰς τὴν ἀπομακρυσμένην ἐκείνην ἐποχὴν, εὐρίσκειτο ὡς εἰς κατάστασιν χειμερίας νάρκης ἢ δύναμις τῆς δημιουργίας ὄλων αὐτῶν τῶν πραγμάτων πὺν βλέπομεν σήμερον, εἰς μεταγενεστέραν ἐποχὴν. Ἐὰν ἠμποροῦσε νὰ παρατηρήσῃ κανεὶς τὸν ἥλιον τὴν ἐποχὴν ἐκείνην, θὰ τὸν ἐθεώρει ὡς ἓνα περιττὸν κόσμημα εἰς τὸ διάστημα, ἐὰν δὲν ἀντελαμβάνετο τὸν σκοπὸν, ὁ ὁποῖος ἐκρύπτετο ὀπισθεν τῆς φαινομενικῆς πραγματικότητος, σκοπὸν ὁ ὁποῖος εὐρίσκειτο καὶ τότε ἀκόμη μέσα εἰς τὰ ἄτομα ἐκεῖνα.

Σήμερον δὲν μᾶς χρειάζεται ἡ φαντασία διὰ νὰ πιστεῦσωμεν ὅτι ὑπῆρχε πρᾶγματι κάποιος σκοπὸς εἰς τὴν ὑπαρξιν τῶν δημιουργημάτων τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, διότι καὶ ἡ ἰδική μας ὑπαρξις ἀποτελεῖ μέρος τοῦ σκοποῦ ἐκείνου.

Ἴδου, λοιπὸν, ἓνα ζωντανὸν παράδειγμα ἐκείνου, τὸ ὁποῖον ἄς μοῦ ἐπιτραπῆ νὰ ὀνομάσω «τὸ ἄτοπον τῆς μὴ ὑπάρξεως σκοποῦ». Ὅταν κάτι φαίνεται πλέον ὅτι παύει νὰ εἶναι χρήσιμον, εἶναι εἰς τὴν πραγματικότητα ἢ ἀπαρχὴ μᾶς νέας πλουσιωτέρας καρποφορίας. Μία ἀναδρομὴ εἰς τὴν ἱστο-

ρίαν κάθε καρποφορίας τοῦ εἶδους αὐτοῦ μᾶς παρουσιάζει πολλὰ θαυμαστά γεγονότα. Κάθε στάδιον τῆς ἀφῆνει νὰ διαφαίνεται ἡ ὑπαρξις ἐνὸς σοφοῦ σχεδίου. Ἄς ἀφήσωμεν πρὸς στιγμὴν τὰς θεωρίας ὡς πρὸς τὴν προέλευσιν τῆς σοφίας αὐτῆς. Ἄρκει ὅτι ὑφίσταται ὡς γεγονὸς ἀποδεδειγμένον διὰ παρατηρήσεως.

Ἐννοεῖται, ὁ ἄνθρωπος (πὺν ἀποτελεῖ καὶ αὐτὸς μέρος τοῦ ὄλου οἰκοδομήματος) ἔπαιξε σπουδαῖον ρόλον εἰς τὴν ἀνάπτυσιν τῶν δυνατοτήτων τῶν φυσικῶν νόμων. Μὲ ἐλαχίστας προϋποθέσεις καθοδηγήσεως κατώρθωσε νὰ κατασκευάσῃ μηχανάς, ὅπως ἡ γεννήτρια, ὁ κινητῆρ, τὸ αὐτοκίνητον ἢ ἡ ἀτμομηχανή. Ἄλλὰ τὸ γεγονὸς ὅτι εἰς τὸν ἄνθρωπον ὀφείλονται τὰ κατορθώματα αὐτὰ δὲν καθιστᾷ ὀλιγώτερον θαυμαστὸν τὸ γεγονὸς, ὅτι αἱ δυνατότητες τῆς ἐπιτεύξεως τῶν κατορθωμάτων αὐτῶν ἀνάγονται εἰς τὴν ὑπαρξιν τῶν βασικῶν φυσικῶν νόμων.

Ἄς ἀναλογισθῶμεν ὁποῖον μέγα κατόρθωμα εἶναι ἡ διατύπωσις νόμων τόσον πλουσίων εἰς περιεχόμενον, ὅσον οἱ πραγματικοὶ φυσικοὶ νόμοι. Γνωρίζω ὅτι ὑπάρχουν φανατικοὶ ὕλισται, πὺν νομίζουν ὅτι τὸ σχέδιον ἐπὶ τοῦ ὁποῖου λειτουργοῦν οἱ φυσικοὶ νόμοι δὲν ἔχει σπουδαιότητα. Εἰς αὐτοὺς θὰ ἔλεγα νὰ σχεδιάσουν οἱ ἴδιοι ἐν σύμπαν. Νὰ θέσουν οἰουοδήποτε νόμους θελήσουν, βάσει τῶν ὁποίων θὰ διέπεται τὸ σύμπαν αὐτό. Κατὰ πᾶσαν πιθανότητα θὰ ἠμποροῦσαν ἴσως νὰ θέσουν νόμους ἐπεξηγώντας φαινόμενα, τὰ ὁποῖα φαίνονται περισσότερον περίεργα. Ἴσως νὰ δίδουν μίαν ἀπλὴν ἐξήγησιν διὰ τὸ φάσμα τοῦ ὕδρογόνου καὶ διὰ τὰς χημικὰς ιδιότητας τῶν σπουδαιότερων συνθέσεων. Ἄλλὰ ὕστερα ἀπὸ ὅλα αὐτά, δὲν θὰ ἦτο καθόλου ἀπίθανον οἱ νόμοι αὐτοὶ νὰ μὴ προέβλεπον τὸ φωτοηλεκτρικὸν ἀποτέλεσμα, ὁπότε οἱ ἄνθρωποι τοῦ σύμπαντος αὐτοῦ θὰ ἦσαν τυφλοὶ, ἢ νὰ μὴ προέβλεπον τὴν ὑπαρξιν τοῦ ξύλου, ἄνευ τῶν ὁποίων τὸ κτίσιμον τῶν σπιτιῶν δὲν θὰ ἦτο δυνατόν ἢ πιθανὸν νὰ μὴ προέβλεπον τὴν ὑπαρξιν τοῦ ὕδραργύρου, ὁπότε οἱ ἐπιστήμονες θὰ συνήντων μεγάλα ἐμπόδια εἰς τὰς ἐρεῦνας των. Μὲ ἄλλους λόγους, ἐὰν ἦτο εἰς τὸ χέρι τῶν ὕλι-

σπῶν αὐτῶν νὰ σχεδιάσουν ἓνα σύμπαν, πολὺ φοβοῦμαι ὅτι δὲν θὰ κατώρθωσαν παρὰ νὰ δημιουργήσουν μίαν κόλασιν.

Καθὼς ἐρευνῶμεν τὸ σύμπαν εὐρίσκομεν ὠρισμένους ἀστέρας, οἱ ὅποιοι ἐφθασαν εἰς ἓνα βαθμὸν γήρατος. Καὶ φαίνεται ὅτι μετὰ δέκα ἢ δώδεκα δισεκατομμύρια ἔτη περίπου δὲν θὰ ὑπάρχῃ πλέον τίποτε ἐκτὸς ἀπὸ τὰ νεκρὰ λείψανα ἐνὸς ἐνδόξου παρελθόντος, καὶ τὸ σῦμπαν δὲν θὰ εἶναι παρὰ ἓν ἀπέραντον κοιμητήριον χωρὶς ζωὴν ἢ δυνατότητα δράσεως.

Διερωτᾶται κανεὶς ἐὰν ὑπάρχῃ πραγματικὸς σκοπὸς εἰς τὴν θλιβεράν αὐτὴν πρόγνωσιν. Ὅλη αὐτὴ ἡ θανασιὰ δημιουργία ἐπὶ ἐνὸς τόσον σοφοῦ σχεδίου, μὲ ὅλας τὰς δυνατότητας ἀναπτύξεως, νὰ καταλήξῃ εἰς ἓνα ἀστρικὸν κοιμητήριον!

Ἄλλὰ δὲν ὁμοιάζει ἡ εἰκὼν αὐτὴ μὲ τὴν εἰκόνα τῆς πόλεως ποὺ ἐφαντάσθημεν προηγουμένως; Δὲν βλέπομεν εἰς τὸ θλιβερὸν αὐτὸ θέαμα τὴν ἀναλογίαν τῆς ἀσυνειπρίας, τὴν ὁποίαν συνηγήσαμεν μετὰ τῶν μεγαλείων τῆς πόλεως καὶ τῶν χονδροειδῶν ἀτελειῶν, αἱ ὅποια τὸ συνοδεύουν; Ἄλλὰ εἶπομεν ὅτι εἰς τὴν φανταστικὴν μας πόλιν ἡ ἀσυνείπεια εἶναι μόνον φαινομενική. Εἰς τὴν πραγματικότητα ὑπάρχει ἓν ἁρμονικὸν σχέδιον, τὸ ὁποῖον ὁμως ἡμεῖς δὲν δυνάμεθα νὰ ἴδωμεν. Μήπως, λοιπὸν, τὸ ὑλικὸν σύμπαν δὲν εἶναι παρὰ ἡ χουσαλλὶς ἐκ τῆς ὁποίας ἔχει γεννηθῆ ἢ πρόκειται νὰ γεννηθῆ ἓνα πολὺ ὠραιότερον οἰκοδόμημα, ἐντὸς τοῦ ὁποίου θὰ ὑπάρχουν ὄντα, ὅπως εἶναι ἡ ψυχὴ τοῦ ἀνθρώπου, τὰ ὅποια ἔ-

πειτα ἀπὸ τὸν ἀγῶνα μέσα εἰς τὸν κόσμον, εἰς τὸν ὁποῖον ἐγεννήθησαν, ζοῦν εἰς ἓνα πνευματικὸν κόσμον, ὅπου δὲν ὑπάρχουν πλέον διαμάχαι, οὔτε μετὰ τῶν ἀνθρώπων, οὔτε μετὰ τῶν κοσμικῶν δυνάμεων καὶ ὅπου ὁ θάνατος δὲν εἶναι τὸ ἀναπόφευκτον τέλος τῆς διαμάχης αὐτῆς; Ἐὰν συμβαίῃ αὐτό, τότε ἡμποροῦμεν, ὅπως ὁ βάρδος τοῦ Ἀνρον, νὰ παρομοιάσωμεν πᾶν ὅτι βλέπομεν γύρω μας μὲ ἓνα ὄραμα, τὸ ὁποῖον εἶναι καταδικασμένον νὰ διαλυθῇ εἰς λεπτὸν ἀέρα, ἓνα ὄραμα ὅπου οἱ ὑψούμενοι μέχρι τῶν νεφῶν πύργοι, τὰ μεγαλοπρεπῆ ἀνάκτορα, οἱ ἐπιβλητικοὶ ναοί, ὅλη ἡ γῆνὴ σφαῖρα καὶ ὅλοι ὅσοι κατοικοῦν ἐπ' αὐτῆς θὰ διαλυθούν. Ἄλλὰ, ἀντὶ νὰ συμμερισθῶμεν τὴν σκέψιν τοῦ μεγάλου δραματικοῦ ὅτι δὲν θὰ μείνῃ οὔτε «ἓνα σύννεφο», ἡμεῖς ἡμποροῦμεν νὰ ἴδωμεν νὰ μένῃ κάτι τὸ πολὺ πραγματικόν, κάτι τὸ ὁποῖον, κατὰ τὸ διάστημα τῆς θνητῆς μας ζωῆς, μᾶς εἶχε ἀποκρυβῆ κατὰ μέγα μέρος, ἀλλὰ κάτι τὸ ὁποῖον θὰ μείνῃ ὡς ἡ μόνη τελικὴ πραγματικότης, μετὰ τὸν θάνατον τοῦ ὑλικοῦ σῦμπαντος, ποὺ τοῦ ἔδωσε τὴν ζωὴν.

Τότε πράγματι θὰ ἴδωμεν ἓνα σύμπαν, τοῦ ὁποίου τὸ σχέδιον εὐρίσκει πλήρη ἐκπλήρωσιν. Τότε τὰ ἐλλείποντα μέρη τῆς ὑποθετικῆς μας πόλεως θὰ λάμπουν ἐν ὅλῃ τῶν τῆ δόξῃ. Τότε θὰ ἴδωμεν γύρω μας μίαν δημιουργίαν, διὰ τὴν ὁποίαν ἀκόμη καὶ ἓνας Θεὸς θὰ ἡμπορῇ νὰ εἶναι ὑπερήφανος.

Dr. W. F. G. SWANN

ΝΥΧΤΑ

Ὁ Κύριός μου ἐπῆρε στοργικὰ στὴν ἀγκαλιά του,
ἀπὸ τῶν κόπων ν' ἀναπαύσῃ τὴν μικρὴ μας γῆ.

Τὴν νανουρίζει τρυφερὰ σὰν τὸ μικρὸ παιδί.

Χαμογελᾷ, καθὼς κοιμᾶται ἀπάνω στὴν καρδιά του,
καὶ γνέφει στοὺς ἀγγέλους του νὰ μείνουν σιωπηλοί.

E. MA·I·NΑΣ

«Η ΜΙΚΡΟΣΩΜΗ ΓΥΝΑΙΚΑ»

Ἡ αὐτοθυσία καὶ ὁ ἥρωϊσμός ἐκείνων πού ἐγκαταλείπουν ὅ,τι καλὸ ἔχει νὰ τοὺς προσφέρει ἡ ζωὴ, ἀκόμη καὶ τὶς στοιχειώδεις ἀνάσεις, γιὰ νὰ φέρουν τὸ χριστιανικὸ μήνυμα σὲ λαοὺς μακρυνούς καὶ ἀγνώστους μέσα σὲ ἀνείπωτες συνθήκες διαβίωσης καὶ μέσα σὲ κινδύνους καὶ ταλαιπωρίες, πού εἶναι δύσκολο καὶ νὰ φαντασθῆ κανεὶς ἀκόμη, προκαλεῖ βέβαια τὸ θαυμασμὸ ὅλων. Ἄλλὰ ἀκόμα μεγαλύτερος γίνεται ὁ θαυμασμός, ὅταν μιὰ τέτοια ἥρωϊκὴ ψυχὴ κρύβεται στὸ σῶμα μιᾶς μικρόσωμης ὑπηρετρίας. Γιατί ἀπὸ κεῖ ξεκίνησε ἡ Gladys Aylward γιὰ νὰ φθάσῃ στὸ ὕψος τοῦ μεγαλείου τῆς αὐταπαρνήσεως καὶ τῆς αὐτοθυσίας, ὅπως μᾶς παρουσιάζεται στὴ βιογραφία της, πού ἐξεδόθη ὑπὸ μορφὴν βιβλίου μετὸν τίτλο: «The Small Woman» («Ἡ μικρόσωμη γυναίκα») London Evans Brothers Ltd, London ἀ' ἔκδ. 1957 μετὰ 6 μεταγενέστερες ἐκδόσεις, γραμμμένο ἀπὸ τὸν Alan Burgess συγγραφέα καὶ συνεργάτη στὸ λογοτεχνικὸ τμήμα τοῦ B.B.C.⁽¹⁾

Ὅλη ἡ ἱστορία τῆς Gladys Aylward πού περνᾷ μπροστά μας μέσα στὶς σελίδες τοῦ βιβλίου αὐτοῦ, μᾶς κάμνει ν' ἀποκαλυπτόμεθα μετὰ θαυμασμὸ καὶ μετὰ δέος μπροστὰ στὴν αὐτοθυσία καὶ τὸν ἥρωϊσμό, ἀλλὰ καὶ στὴν ἀγάπη της γιὰ τὸν ἄνθρωπο. Ἴσως μιὰ σκιαγραφία τῆς ἱστορίας αὐτῆς δὲ θὰ ἦταν ἄσκοπη.

Ὅταν ἡ Gladys Aylward ἦταν ἀκόμα μιὰ ὑπηρετρία στὸ Λονδίνο, γεννήθηκε μέσα στὴν ψυχὴ της τὸ ὄνειρο νὰ ὑπηρετήσῃ τὸ Θεὸ σὲ ἱεραποστολὴ στὴν Κίνα. Τὸ ὄνειρο αὐτὸ δὲν ἄργησε νὰ γίνῃ σκοπὸς τῆς

ζωῆς της. Καὶ ὅταν τὸ Κέτρον Ἱεραποστολῆς γιὰ τὴν Κίνα τὴν ἔκρινε... ἀκατάλληλη γιὰ ἀποστολὴ, δὲν τῆς ἔμενε τίποτ' ἄλλο παρὰ νὰ πάῃ μόνη της. Μετὰ αἱματηρῆς οικονομίας κατάρθωσε νὰ προμηθευθῆ τὸ φθηνότερο εἰσιτήριο γιὰ τὴν Κίνα μέσω Ρωσίας καὶ Ματζουρίας—ταξεῖδι φοβερὰ ἐπικίνδυνο λόγω τῶν πολεμικῶν γεγονότων τὴν ἐποχὴ ἐκείνη. Καὶ ἔτσι μιὰ μέρα ξεκίνησε ἀπὸ τὴν πατρίδα της μετὰ τὸ εἰσιτήριο καὶ μετὰ μόνη περιουσία μερικὰ σελίνια καὶ λίγες κονσέρβες γιὰ τὸ ταξεῖδι. Ἐπειτα ἀπὸ πολλὰς ταλαιπωρίες ἔφθασε στὸ τέarma της τὸ Γιάνγκ-Τσέγκ, ἕνα ἀπομονωμένο καὶ ἄγριο κινέζικο χωριὸ καὶ μπῆκε στὴν ὑπηρεσία μιᾶς γηραιᾶς ἱεραποστόλου.

Γιὰ νὰ γνωρίσῃ καλύτερα καὶ νὰ μπῆ μέσα στὴν καρδιά τῶν Κινέζων χωρικῶν καὶ νὰ τοὺς μεταδώσῃ τὸ χριστιανικὸ μήνυμα, ἄνοιξε ἕνα πανδοχεῖο—τὸ πανδοχεῖο τῶν δικτῶ ἐντυχιῶν. Καὶ ὅταν σὲ λίγο καιρὸ ἡ προϊσταμένη της πέθανε, ἡ Gladys ἔμεινε μόνη μετὰ τὸ βαρὺ ἔργο τῆς ἱεραποστολῆς στοὺς ὤμους της. Μετὰ τὴν πίστι της στὸ Θεὸ καὶ τὴν ἀγάπη της γιὰ τὸν ἄνθρωπο δὲν ἄργησε νὰ κατακτῆσῃ τὸ σεβασμὸ, τὴν ἐκτίμησι καὶ τὴν ἀγάπη ὅλων τῶν κατοίκων ἀπὸ τοῦ μανδαρινίου μέχρι τῶν ἀπλοϊκῶν χωρικῶν. Τόση ἦταν ἡ πεποίθησις τῶν κατοίκων, ἀλλὰ καὶ τῶν ἀρχόντων τοῦ Γιάνγκ-Τσέγκ στὶς ἱκανότητες τῆς «Ἀϊ-βέντέ» (τῆς ἐνάρετης), ὅπως τὴν ἀποκαλοῦσαν, ὥστε κάποτε πού ἔγινε στάσις στὶς φυλακὰς τῆς μικρῆς πόλεως καὶ πού ὁ διοικητὴς δὲν μπόρεσε νὰ κάμῃ τίποτε, τὴν κάλεσαν γιὰ νὰ... ἐπιβάλλῃ τὴν τάξι. Καὶ τὴν ἐπέβαλε μόνη της ὅχι μόνον στὶς φυλακὰς, ἀλλὰ καὶ στὶς ψυχὰς τῶν φυλακισμένων. Τόση δὲ ἦταν ἡ ἐντύπωσις πού ἔκαμε τὸ γεγονός αὐτὸ, ὥστε καὶ ὁ ἴδιος ὁ μανδαρινὸς ἐξήτησε νὰ γίνῃ χριστιανός.

Ἐπηρεολούθησε κατόπιν ἡ ἐπίθεσις τῶν Ἰαπόνων κατὰ τῆς Κίνας λίγο πρὶν ἀπὸ τὸ δευτέρου παγκόσμιου πόλεμο. Οἱ Κινέζι-

(1) Ἡ ἱστορία αὐτὴ ἔγινε τελευταίως σενάριο γιὰ τὴν ταινία: «Τὸ πανδοχεῖο τῆς ἔκτης εὐτυχίας» γιὰ τὴν ὁποία γράφει ὁ κ. Μελῆς Νικολαΐδης στὴ στήλη ἡ «Πνευματικὴ καὶ καλλιτεχνικὴ ζωὴ», «Ἀκτίνες» τεύχος 199, Μάρτιος 1959 σελ. 132. Ἑλληνικὴ μετάφρασις τοῦ βιβλίου τοῦ Alan Burgess προκειται νὰ κυκλοφορήσῃ ἀπὸ τὰς ἐκδόσεις «Ἡ Δαμασκός».

κες πόλεις καὶ τὰ χωριά τῆς περιοχῆς ἐνοιῶσαν ὅλη τὴν σκληρότητα τοῦ πολέμου. Μέσα σ' αὐτὴ τὴν κόλασι ἡ Gladys δείχνει ὅλη τὴ δύναμι πού δίνει στὴν καρδιά της ἡ πίστις στοῦ Χριστοῦ. Κάθε μέρα πού περνοῦσε, ἦταν γιὰ τὴ ζωὴ τῆς Gladys ἡμέρα ἀφαντάστου ἡρωϊσμοῦ καὶ αὐτοθυσίας. Μόνη της, χωρὶς καμμιά ἄλλη βοήθεια, παρὰ μόνο τὴν πίστι, τὴν ἀγάπη καὶ τὴν προσευχὴ κατορθώνει νὰ μεταφέρῃ ἑκατὸ παιδιὰ ἀπὸ τὴν περιοχὴ τῆς μάχης πέρα ἀπὸ τὸν Κίτρινο ποταμὸ σὲ ἀσφαλῆ περιοχὴ καὶ νὰ τὰ παραδώσῃ σῶα σὲ μιὰ ὀργάνωσι περιθάλψεως τῆς ἐθνικιστικῆς κινεζικῆς κυβερνήσεως.

Κατὰ παράδοξο τρόπο ἦταν ἀκριβῶς στὶς δύσκολες αὐτὲς στιγμὲς πού γνώρισε τὸν ἄνθρωπο μὲ τὸν ὁποῖο ἐπρόκειτο νὰ συνδεθῇ μὲ τὸ αἶσθημα ἐκεῖνο πού ὀδηγεῖ στοῦ γάμο. Ἦταν ἓνας χριστιανὸς Κινέζος ἀξιωματικός, πού τὴν προστάτευσε καὶ τὴ βοήθησε στὴν ἀποστολὴ της. Ἡ Gladys Aylward εἶναι μία ἀπλῆ, ἀνεπιτήδευτη καὶ εἰλικρινῆς ψυχῆ, καὶ γι' αὐτὸ τὸ αἶσθημα αὐτὸ δὲν τὸ ἀντιμετώπιζε μὲ φόβο. Ζητᾷ μόνο νὰ μάθῃ τί ἤθελε ὁ Θεὸς νὰ τῆς πῆ μ' αὐτὸ. Ξεύρει πῶς νὰ τὸ τοποθετήσῃ στὴν πρέπουσα θέσι στὴν κλίμακα τῶν ἀξιών καὶ δὲ διστάζει νὰ τὸ θυσιάσῃ, ὅταν καταλαβαῖνῃ ὅτι ἔτσι πρέπει νὰ γίνῃ.

Ἦτοτερα ἀπὸ μιὰ σοβαρὴ ἀρρώστια, πού ὀφείλετο στὶς κακουχίαι πού πέρασε στὸν πόλεμο—οἱ Ἰάπωνες τῆς εἶχαν κάποτε προξενήσει σοβαρὰ τραύματα κτυπώντας τὴν μὲ τοὺς ὑποκοπάνους τῶν ὄπλων τους—ἐπιστρέφει στὴν Ἀγγλία γι' ἀνάπαυσι ὕστερα ἀπὸ εἴκοσι χρόνια ἐντατικῆς ἐργασίας καὶ κακουχιῶν. Ἀλλὰ καὶ ἐκεῖ δὲ σταματᾷ. Συνεχίζει μὲ ὁμιλίας, διαλέξεις κλπ. γιὰ νὰ ἐπιστρέψῃ καὶ πάλι στὴν Κίνα—στὴ Φορμόζα αὐτὴ τὴ φορὰ—γιὰ νὰ ἐξακολουθήσῃ τὸ ἔργο τοῦ Κυρίου στὴ χώρα πού τόσο ἀγάπησε.

Ἦσως δὲ θάπρεπε νὰ κλείσουμε χωρὶς ν' ἀναφέρωμε ἓνα στιγμαῖοτυπο πού γιὰ τὴ ζωὴ τῆς Gladys Aylward δὲν ἀποτελοῦσε ἐξαιρέσι: Ἦτοτερα ἀπὸ πολλοὺς κόπους καὶ μόχθους μέσα ἀπὸ ἔδαφος, πού ἦταν ἔνα διαρκῆ πεδίο μάχης, φθάνει μὲ τὰ ἐ-

κατὸ παιδιὰ στὶς ὄχθες τοῦ Κιτρίνου ποταμοῦ. Ὅταν θὰ τὸν περνοῦσαν, θὰ ἦσαν ἐν ἀσφαλείᾳ. Ἀλλὰ πῶς; Βάρκα δὲν φαινόταν πούθενά. Οἱ ἡμέρες περνοῦσαν, οἱ λίγες τροφές τους εἶχαν σωθῆ καὶ ἀπὸ στιγμῆ σὲ στιγμῆ τὰ ἐχθρικά ἀεροπλάνα θὰ μποροῦσαν νὰ τοὺς θερίσουν. Εἶχαν ὄλοι ἀπελπισθῆ. Τότε ἓνα παιδάκι σηκώνεται καὶ τῆς λέει:

—«Ἀϊ-βέ-ντέ» θυμᾶσαι πού μᾶς ἔλεγες τὴν ἱστορία τοῦ Μαυσέως, πῶς ὁ Θεὸς ἀνοίξε δρόμο γιὰ νὰ περάσουν οἱ Ἰσραηλιτεῖς τὴν Ἐρυθρὰ θάλασσα;

—Ναὶ θυμᾶμαι.

—Τότε γιατί ὁ Θεὸς δὲν ἀνοίγει δρόμο καὶ στὸν Κίτρινο ποταμὸ;

Ἐκεῖνῃ κῦτταξε τὸ παιδί λυπημένα:

—Παιδί μου, εἶπε, ἐγὼ δὲν εἶμαι Μωϋσῆς.

—Μὰ ὁ Θεὸς εἶναι πάντα Θεὸς «Ἀϊ-βέ-ντέ». Μᾶς τὸ εἶπες τόσες φορές. Ἀφοῦ εἶναι Θεός, μπορεῖ νὰ μᾶς ἀνοίξῃ τὸ δρόμο... Ἀλλὰ ἡ πιστὴ καρδιά τῆς «Ἀϊ-βέ-ντέ» δὲν τὰ χάνει:

—Ἄς γονατίσωμε, παιδί μου, νὰ προσευχηθοῦμε, ἴσως ὁ Θεὸς μᾶς ἀκούσῃ.

Καὶ ὁ Θεὸς ἀκούσε. Ὁ δρόμος δὲν ἄργησε ν' ἀνοίξῃ. Ἐνας Κινέζος ἀξιωματικός πού ἔτυχε ν' ἀκούσῃ τὴ ψαλμωδία τῶν παιδιῶν, πού ἐπηκολούθησε τὴν προσευχὴ, ἔτρεξε πρὸς τὸ μέρος τους. Καὶ ὅταν ἐμαθε τί συνέβαινε, ἐσφύριξε συνθηματικά καὶ ἀπὸ τὴν ἄλλη ὄχθη τοῦ ποταμοῦ ἐπρόβαλε μιὰ βάρκα. Σὲ λίγο ἡ Gladys καὶ τὰ παιδιὰ εἶχαν περάσει ἀπέναντι!

Τέτοια εἶναι ἡ ἱστορία τῆς «Ἀϊ-βέ-ντέ», τῆς Gladys Aylward μᾶς ἀπλῆς, ἀνεπιτήδευτης, ἀλλὰ καὶ κενὴ δυνάμει Θεοῦ ἀκατάβλητης ψυχῆς, πού περιγράφεται μὲ ζωντάνια καὶ γλαφυρότητα στοῦ βιβλίου τοῦ Alan Burgess. Ἐνα βιβλίο πού μᾶς δίνει τὴν παρηγοριά καὶ μᾶς διδάσκει νὰ μὴν ἀπελιζώμαστε στὴν ἐποχὴ αὐτὴ τῆς ἀπογοητεύσεως καὶ τῆς ἀπελπισίας. Γιατί ἡ δύναμις ἐκεῖνῃ πού λέγεται χριστιανικὴ ἀγάπη δὲν εἶναι οὐτοπία, ἀλλὰ ζωντανὴ καὶ χειροπιαστὴ πραγματικότης, ἀρκεῖ νὰ θελήσωμε νὰ τὴ δοκιμάσωμε.

Η ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗ ΤΟΥ ΘΕΟΥ

Τὸ συνέδριο τοῦ «κοινωνικοῦ χριστιανισμοῦ» συνεκλήθη τελευταίως σὲ μιὰ ἐνορία τοῦ Niord, μὲ σκοπὸ νὰ μελετήσῃ ὠρισμένες ἐκδηλώσεις κρίσεως τῆς ἐποχῆς μας (τὴν ἐξέλιξι τῆς κοινωνίας μας πρὸς τὴν τεχνοκρατία, τὸν ἀνταγωνισμό μεταξὺ ἀποικιοκρατίας καὶ ἀνεξαρτησίας, τὴν σύγχρονη γεωργία κλπ.), δηλαδὴ νέες μορφές τοῦ προβλήματος τῆς δικαιοσύνης. Ἡ ἐκλογή αὐτοῦ τοῦ θέματος ἐπεβάλλετο. Διότι ὁ ἄνθρωπος μέσα εἰς τὰ πλαίσια τῆς ἀτομικότητός του ἔχει πολλὰ στοιχεῖα ἀρετῆς καὶ ἀνατάσεως, ἀληθείας καὶ γενναιότητος. Ἐπομένως ἐδῶ δὲν τίθεται πρόβλημα δικαιοσύνης. Αὐτὴ κάνει τὴν παρουσία τῆς ἀπὸ τὴν στιγμήν, πού τὸ ἄτομο συναντᾷ ἄλλα ἄτομα καὶ συναποτελοῦν μιὰν ὀμάδα, σχηματίζουν ἓνα λαό. Μέσα σ' αὐτὰ τὰ κοινωνικὰ μορφώματα ὁ ἄνθρωπος αἰσθάνεται τὴν καρδιά του νὰ κατατρῶγεται ἀπὸ τὴν λύμη τῆς ἀδικίας ἢ νὰ πλημμυρίζῃ ἀπὸ τοὺς κρουνοὺς τῆς νοσταλγίας τῆς δικαιοσύνης. «Ὡς ἄρκτος καὶ ὡς περιστέρα ἅμα πορεύονται· ἀνεμίναμεν κρίσιν, καὶ οὐκ ἔστι σωτηρία μακρὰν ἀφέστηκεν ἀφ' ἡμῶν» (Ἦσ. 59, 11).

Γενικὰ ὁ ἄνθρωπος ἔχει πλήρη ἐπίγνωσι τῆς ἀδικίας πού τοῦ γίνεται ἢ τῆς δικαιοσύνης, πού ὀφείλει νὰ ἐκπληρώσῃ, μετὰ ὅμως ἀπὸ σύντομο ἀγῶνα. Ἔτσι ἡ δικαιοσύνη ἔχει νόημα καὶ χαρακτηριστικὸ κοινωνικὸ καὶ ἀποβλέπει σὲ μιὰ καλλιτέρευσι καὶ ἀνάτασι τῶν σχέσεων τῶν ἀτόμων ἢ καὶ τῶν κοινωνικῶν μορφωμάτων. Στὴν ἀτομικὴ ζωὴ ἢ ἀρετὴ ἐν μέρει συνίσταται στὴν ὑπερνίκησι τῆς δυστυχίας, στὴν κοινωνικὴ ὅμως πραγματικότητα παίρνει τὸ νόημα τῆς ἀπαλλαγῆς ἀπὸ τὴν ἐγωϊστικὴ καὶ ἄνιση κατανομὴ τῶν ἀγαθῶν καὶ τὴν δυναμικὴ καταπίεσι.

Ἄλλ' ἡ ἀρετὴ τῆς δικαιοσύνης ἔχει καὶ ἄλλη σημασιολογικὴ ἀπόχρωσι. Συνίσταται στὴν ἐφαρμογὴ τῆς θείας θελήσεως, τῆς σχέσεως δηλαδὴ ἀνθρώπου καὶ Θεοῦ.

Οἱ προφῆται τοῦ Ἰσραὴλ στάθηκαν ἢ φωνὴ καὶ ἢ μαρτυρία τῶν σκέψεων καὶ τῶν προθέσεων τοῦ Θεοῦ πρὸς τὸν λαόν του. Εἰς τὴν συνάφειαν Θεοῦ καὶ ἀνθρώπινου παράγοντος διαπιστώνει κανεὶς τὸ τραγικὸ σημεῖο τοῦ ἀνθρώπινου ἐγωϊσμοῦ. Οἱ Ἑβραῖοι ἔχουν ἓνα αἰσθημα ἀδικίας μεταχειρίσεως καὶ γογγύζου. Ἐδῶ ἡ ὀλιγοπιστία ἔχει ἐπιφέρει πλῆγμα στὴν ὀλοφυρην ἀποδοχὴν τῆς δικαιοσύνης, πού κατεβαίνει ἀπὸ τὸν οὐρανό.

Μιὰ δύσκολη τομὴ στὸν καθορισμὸ τῆς ἐννοίας τῆς δικαιοσύνης εἶναι καὶ τὸ πρόβλημα τῆς διακρίσεως τῆς ἀδικίας, πού ὑφίσταται κανεὶς, ἀπὸ τὴν ἀδικία πού διαπράττει, διότι ἡ δευτέρη παρασύρει τὴν πρώτη ἔτσι, ὥστε ἡ πρώτη νὰ χρησιμεύῃ ὡς δικαιολογία τῆς δευτέρης! Ὁ Ἰσραὴλ λησμονεῖ τὶς ἀδικίες του, ὅταν διακατέχεται ἀπὸ τὸ παραλήρημα τῆς ἰκανοποιήσεως τῶν ἀδικιῶν πού τοῦ ἔγιναν. Βρίσκει τὸν βραχίονα τοῦ Κυρίου πολὺ βραχύ, ὅταν ἀδικῆται, ἀλλὰ καὶ ἐπιθυμεῖ εὐλογία σὲ κάθε του προσπάθεια.

★

«Οὐαὶ οἱ ἐπιθυμοῦντες τὴν ἡμέραν Κυρίου· ἵνα τι αὐτὴ ὑμῖν ἢ ἡμέρα τοῦ Κυρίου; καὶ αὐτὴ ἔστι σκότος καὶ οὐ φῶς» (Ἄμ. ε' 18) μᾶς λέγει ὁ προφήτης Ἀμώς. Καὶ ἡ ἡμέρα αὐτὴ ἦλθε στὴ γῆ. Ἡ ἡμέρα ἦλθε καὶ ἐξέπληξε τοὺς ἀνθρώπους, ἀλλὰ μὲ ἐντελῶς διαφοροτικὸ νόημα ἀπὸ αὐτὸ πού τῆς ἔδινε ὁ Ἀμώς. Ἀπὸ τοὺς προφῆτες στοὺς Ἀποστόλους. Ἀπὸ τὸν Ἡσαΐα στὴν πρὸς Ρωμαίους, ἡ ἰδέα τῆς δικαιοσύνης ἐνυπάρχει καὶ στὰ Ἑβραϊκά καὶ στὰ Ἑλληνικά· ἐν τούτοις πῆρε τέτοιο ἐκκλησιαστικὸ περιεχόμενον, ὥστε ὁ σύγχρονος Εὐρωπαῖος αἰσθάνεται τὴν ἀνάγκη νὰ τὴν μεταφράξῃ ἄλλοτε σὲ δικαιοσύνη-ὄργη καὶ ἄλλοτε σὲ δικαιοσύνη-χάρι. Ἡ γλωσσικὴ στενότης κάνει φανερὴ τὴν σημασιολογικὴ

μεταλλαγῆ. «Νυνὶ δὲ χωρὶς νόμου δικαιοσύνη Θεοῦ πεφανέρωται» (Ρωμ. γ' 21) διαπιστώνει ὁ Παῦλος. Αὐτὴ τίθεται μ' ἓνα καινούργιο νόημα, πὺν ξεπερνᾷ τὴν ἰσραηλινὴ ἔννοια καὶ φθάνει σὲ μιὰ ἐπαναστατικὴ σύλληψη. Αὐτὴ ἡ δικαιοσύνη εἶναι παράδοξη, γιατί δὲν ἀνήκει σὲ κανένα, παρὰ στὸ Θεό, σ' αὐτὸν τὸν Θεό, πὺν δὲν εἶναι μόνον τῶν Ἑβραίων, ἀλλὰ καὶ τῶν ἐθνικῶν. Ξεπερνᾷ τὴν ἠθικὴ μεροληπτικὴ τῆς δικαιοσύνης ἐνὸς ἔθνους καὶ καθίσταται οἰκουμένηκῃ ἀποβαίνει ἓνα δικαστήριον λογοδοσίας.

Ἐν τούτοις αὐτὴ ἡ δικαιοσύνη ἀπαιτεῖ δικαίωσι διότι οἱ ἁμαρτίες, πὺν διεπράχθησαν εἰς τὸ παρελθόν, δὲν μποροῦν νὰ μείνουν ἀτιμώρητες, οὔτε μποροῦμε νὰ ἀπαλλαγῶμε ἀπὸ τὸ βάρος τῆς ἀνθρώπινης ἀδικίας μὲ μιὰ ἀκαθόριστη πνευματικὴ προσποίησι ἢ μὲ μιὰ ἐπιπολαιότητα ἐπικουρῆς λήθης. Αὐτὴ ἡ δικαίωσις παραμένει μιὰ μορφὴ δικαιοσύνης καὶ γνωρίζομε πὺς εἶναι δυνατόν εἰς τὸν Θεὸν νὰ δικαιοῶν δωρεὰν τοὺς ἀνθρώπους μὲ τὴν χάρι Του, ἐνῶ συγχρόνως ἀπαιτεῖ ἱκανοποίησιν μὲ τὴν ἀπονομὴ τῆς ἀντίστοιχης ἀμοιβῆς στὸν καθένα διότι μᾶς λέει «ἀποδοῦναι ἕκαστω κατὰ τὴν πράξιν αὐτοῦ» (Ματθ. ιστ' 27) καὶ γνωρίζομε ὅτι κατὰ τὴν περίοδον τοῦ πάθους ὁ Θεὸς προώρισε τὸν Ἰησοῦ νὰ εἶναι καὶ γιὰ «τοὺς πιστεύοντας» τὸ ἐξιλαστήριον «θῦμα» (Ρωμ. γ' 25).

Ὁ Θεὸς ἐστράφη ἐναντίον τοῦ Ἰσραήλ, τοῦ λαοῦ πὺν ἔθεωρεῖτο θῦμα καὶ καθίστατο ἔνοχος μὲ τὴν ἀπόρησι τῆς θείας προσκλήσεως. Γι' αὐτὸ καὶ ὄργισθη ἐναντίον τοῦ λαοῦ του, ἀλλὰ καὶ ἐζήτησε δίκαιη ἱκανοποίησι καὶ τιμωρία γιὰ τὶς ἁμαρτίες πὺν ἔσυρε ἐπάνω του ὁ υἱὸς του. Ὁ Ἰησοῦς καρφωμένος στὸ ξύλον τοῦ σταυροῦ παρέμενε ὄρατὸ θῦμα καὶ μάρτυς τοῦ τιμήματος, πὺν ἓνας Θεὸς πληρώνει γιὰ νὰ δικαιοῶν χωρὶς διάκρισι ὅλους τοὺς ἀνθρώπους. Καὶ ἐμεῖς βλέπομε τὸν ἐσταυρωμένον σάν ἐγγύησι τῆς πραγματώσεως αὐτῆς, τῆς δικαιοῶσεως τῶν ἀνθρώπων.

Ἡ τάσις ἐπομένως τῶν δικαίων νὰ ἀποσχίζονται ἀπὸ τοὺς ἀδίκους καὶ νὰ ἀποτελοῦν ξεχωριστὴ κοινότητα, ἀποτελεῖ φαρισαϊκὸ δικαιοσύνης. Διότι ἡ ἀγάπη τοῦ Θεοῦ ἀπευθίνεται σὲ κάθε ἄνθρωπο, ἐπομένως καὶ στὸς ἀδίκους. Κάθε ἄτομο ὀφείλει νὰ σταθῆ ἐνώπιον τῆς δικαιοσύνης τοῦ Θεοῦ καὶ νὰ τὴν ἀποδεχθῆ ἢ νὰ τὴν ἀπορρίψῃ.

Ἄλλὰ πὺς εἶναι δυνατόν ὁ ἄδικος ἄνθρωπος νὰ βοῆ δικαίωσι καὶ νὰ μὴ στῆ σφαῖρα τῆς δικαιοσύνης; Γιατί, ὅπως εἴπαμε, ἡ παραβίασις τοῦ θείου νόμου, δηλαδὴ ἡ ἁμαρτία, ἔχει σάν ἐπακόλουθο τὴν τιμωρία ἢ θεία δικαιοσύνη ἀπαιτεῖ ἱκανοποίησι μὲ τὴν τιμωρία. Ἐδῶ ὅμως ὑπάρχει τὸ ἐξιλαστήριον θῦμα, ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς πὺν φέρει τὶς ἁμαρτίες τῶν πολλῶν.

Εἰς τὸ πρόσωπον τοῦ Ἰησοῦ βρίσκουν δικαίωσι ὅλοι οἱ ἄδικοι μὲ τὴν μετάνοια καὶ συντροφεύονται ὅλοι οἱ ἀγωνισταὶ πὺν προσπαθοῦν νὰ ἐπιτύχουν τὴν θείαν εὐνοϊαν. Ὁ νόμος πὺν ἄλλοτε χωρίζε τοὺς δικαίους ἀπὸ τοὺς ἀδίκους κατηγορήθη, ἀλλὰ μόνον χάρις σ' ἓνα ἀθῶο θῦμα.

Δύο πράγματα εἶναι ὄντως ἀληθινά. Ἡ χάρις πὺν ἀπευθίνεται σὲ ὅλους χωρὶς διάκρισι καὶ ὁ ἀγὼν πὺν γίνεται χωρὶς ἀνάπαυλα. Κι' ἂν ξέσαμε νὰ ἐμβαθύνουμε σ' αὐτὲς τὶς δύο ἀλήθειες τῆς σωτηρίας ὁ «κοινωνικὸς μας Χριστιανισμὸς» θὰ μποροῦσε νὰ μᾶς μεταμορφώσῃ σὲ συναδέλφους, πὺν θὰ ἦταν ὁ ἓνας κοντὰ στὸν ἄλλον μὲ διάθεσι προσφορᾶς καὶ ἀγάπης.

Τότε ἡ δικαιοσύνη δὲν θὰ ἦταν μὲ τὰ μέτρα τοῦ ἀνθρώπου ἀλλὰ μὲ τὰ μέτρα τοῦ Θεοῦ. Ἐπομένως ὁ ἄνθρωπος δὲν θὰ ἔπραττε σύμφωνα μὲ τὴν δικὴ του ἐπιθυμία ἀλλὰ σύμφωνα μὲ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ. Ἄλλὰ μιὰ τέτοια κατάστασις θὰ δημιουργοῦσε μιὰ νέα τάξιν πραγμάτων, ὅπου δὲν θὰ εἶχε τὸν λόγον ὁ ἐγωϊσμὸς τοῦ ἀνθρώπου, ἀλλὰ ἡ φωτεινὴ παρουσίαι τοῦ Θεοῦ.

(Διασκευή).

ANDRE DUMAS

ΕΝΑΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ

Πρὶν δεκαπέντε ἀκριβῶς χρόνια, Δεκέμβριο τοῦ 44, τέλειωνε ἡ Κατοχή. Οἱ σημερινοὶ ἔφηβοι δὲν γνωρίζουν τὰ συνταρακτικὰ ἐκεῖνα χρόνια. Τότε γεννιάντουσαν. Τώρα, ἀντικρίζουν τὴν πυρηνικὴ καὶ τὴν διαπλανητικὴ ἐποχὴ.

Σ' αὐτοὺς τοὺς νέους θὰ ἔπρεπε νὰ ποῦμε κάτι γιὰ τὴν Κατοχή, (ἐμεῖς ποὺ ἀρχισαν πιά ν' ἀσπρίζουν τὰ μαλλιά μας).

Θὰ τοὺς μιλήσωμε γιὰ ἕνα Μαρμαρωμένο Βασιληᾶ, μιὰ Βασιλεύουσα, γιὰ τὴ Μεγάλη Ἰδέα, ποὺ σκόρπισε Φῶς μέσα στὰ μαῦρα χρόνια τῆς Κατοχῆς:

Τὸ ζωντανεμένο χριστιανικὸ πνεῦμα. Μέσα σ' ἐκεῖνο τὸ καμίνι τῶν δοκιμασιῶν. Τόμοι θὰ μπορούσαν νὰ γραφτοῦν γιὰ τὸ κίνημα τῆς πνευματικῆς ἀνάστασης τῆς Ἑλλάδας, ποὺ κορυφώθηκε στὴ «Διακήρυξι».

Σήμερα, ἄς δοῦμε μιὰ μικρὴ ἀνέκδοτη σελίδα ἐκείνης τῆς ἱστορίας. Τὴν ζωντάνεψε αὐτὲς τὶς μέρες ἕνα μικρὸ τετρασέλιδο ποὺ βρήκα μέσα στὰ χαρτιά μου:

Ὁ ὁδηγὸς γιὰ «Τὸ ἡμίωρον περισυλλογῆς».

★

Ἔωρα πέντε καὶ τριάντα τὸ πρωῖ. Χειμῶνας. Ἀργεὶ νὰ φέξη. Ὁ πρεσβύτερος Ἐπαίνετος—ἄς δανειστώ αὐτὸ τὸ ὄνομα—ἔπως κάθε μέρα, ἔχει σηκωθῆ ἀπὸ τὴ βαθεῖα αὐγὴ. Ἄναψε τὴ λάμπα τοῦ πετρελαίου. (Εἶναι μέρες ποὺ μένει ἡ Ἀθήνα χωρὶς ἠλεκτρικὸ). Τὸ πετρέλαιο—νοθευμένο—κάνει τὴ λάμπα νὰ καπνίζει, μαυρίζει τὸ λαμπόγυαλο.

Ὁ Ἐπαίνετος κάθισε στὸ ἀπλὸ γραφεῖο του. Δὲν θὰ συγγράψῃ τώρα. Θὰ φυλάξῃ καὶ αὐτὸς τὴ «βάρδειά» του. Εἶναι Π α ρ α σ κ ε υ ἦ.

Ἄνοιξε ἕνα συρτάρι τοῦ γραφείου του, πήρε στὰ χέρια ἕνα τυπωμένο τετρασέλιδο μὲ τὶς σκέψεις γιὰ τὸ «ἡμίωρον περισυλλογῆς» τῆς Παρασκευῆς. Ξαναδιάβασε ἀπὸ τὴν ἀρχή:

«Τὸ ἡμίωρον περισυλλογῆς γίνεται εἰς ὄραν ἐκ τῶν προτέρων ὀρισμένην καὶ δὴ ὀρισμένην παγίως... Εἶναι ἡμίωρον ἐπικοινωνίας μὲ τὸν Θεόν, ἐν τῇ εὐρείᾳ ἐννοίᾳ τοῦ ὄρου. Εὐσεβοῦς μελέτης, σκέψεων, λόγων προσευχῆς. Μερικὰ λεπτὰ πρὸ τῆς τεταγμένης ὥρας ἀποσυρόμεθα εἰς τὸν ἥσυχον τόπον, ὅρα ὅποιον ἔχομεν προορίσει πρὸς τοῦτο, κατὰ τὰς δυνατότητας ποῦ

διαθέτομεν. Καὶ ἀρχίζομεν μὲ μίαν ψυχικὴν προπαρασκευήν, ὥστε αἱ διάφοροι βιωτικαὶ μέριμναὶ νὰ σιωπήσουν μέσα μας, νὰ ἐλευθερωθῇ εἰς τὴν ψυχὴν μας ὁ χῶρος, διὰ τὴν ἐπικοινωνίαν μὲ τὸν Κύριον τοῦ παντός...».

Αἱ μέριμναί...

Κάτω, στὸν ἔρημο δρόμο περνοῦν βαρεῖα καμιόνια γεμάτα στρατιῶτες τῆς Βέρμαχτ. Ἀντήχησε ὁ τόπος. Ἐτριξαν τὰ τζάμια. Ἄγριο, ρυθμικὸ τὸ πολεμικὸ τραγοῦδι περνοῦσε μέσα ἀπὸ τὰ σφραγισμένα πανζούρια. Ἀνατρίχιαζαν οἱ Ἀθηναῖοι.

Ὁ Ἐπαίνετος ἔσφιξε τὰ βλέφαρα... Οἱ μάστιγες τοῦ λαοῦ του, μιὰ-μιὰ βύθιζαν σὲ πένθος τὴν καρδιά του. Ἡ πείνα... τὸ κρῦο... Οἱ ἐκτελέσεις... Ἡ ὁμηρία... Ὁ ἀλληλοσπαραγμὸς...

Τὰ χεῖλη τοῦ ἱερέα κινήθηκαν σὲ ἕνα ψίθυρο:

«Πάσαν τὴν βιωτικὴν ἀποθώμεθα μέριμναν...»

.....

«Αἱ πρῶταί μας σκέψεις θὰ εἶναι, φυσικῶ τῷ λόγῳ σχετικαὶ πρὸς τὴν σπουδαιότητα τῆς θείας αὐτῆς ἐπικοινωνίας, καὶ τὴν παρουσίαν τοῦ Κυρίου, ἐνώπιον τοῦ ὁποῦ εὐρισκόμεθα. Αἱ σκέψεις αὐταὶ θὰ ἐμπνεύσουν μερικοὺς λόγους ἐναρκτηρίου προσευχῆς.

Δυνάμεθα, μετὰ τοῦτο, νὰ ἀναγνώσωμε κάτι ἀπὸ τὴν Ἁγίαν Γραφήν. Οἱ Ψαλμοί, θὰ ἔλεγε τις ὅτι ἔχουν συντεθῆ πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον ειδικῶς».

.....

Ὁ Ἐπαίνετος σηκώθηκε ἀργὰ ἀργὰ, τράβηξε πάλι τὴν καρέκλα του κοντὰ στὸ γραφεῖο καὶ ἄνοιξε τοὺς Ψαλμοὺς:

«Πρὸς Κύριον ἐν τῷ θλίβεσθαί με ἐέκραξα καὶ εἰσήκουσέ μου...» (Ψαλμ. ριθ').

Καὶ τότε ἕνας λαὸς περιούσιος δοκιμάζεται. Τὸν ὠδήγησε μέσα ἀπὸ τὴν Ἐρυθρὰ θάλασσα ὁ Θεός. Ἀποστατεῖ. Πέφτει. Δοκιμάζεται στὸ καμίνι.

«Ἐπὶ τῶν ποταμῶν Βαβυλώνας ἐκεῖ ἐκαθήσαμεν καὶ ἐκλάυσαμεν ἐν τῷ μνησθῆναι ἡμᾶς τὴν Σιών...» (Ψαλμ. ρλστ').

Ἐπιστρέφει. Λυτρώνεται.

«Ἐν τῷ ἐπιστρέφαι Κύριον τὴν αἰχμαλωσίαν Σιών ἐγενήθημεν ὥσει παρακληθέντες...» (Ψαλμ. ρκε').

Ἐξω ενας κόκορας προσκαλεῖ τὴν αὐγὴ. Ὁ ἥλιος θὰ ἔλθῃ κάποτε νὰ φωτίσῃ τὴ χώρα, νὰ κελαθήσουν τὰ πουλιά, νὰ χα-

ράξη στὰ χεῖλη τῶν βασιανισμένων τὸ χαμόγελο.

«Καιρὸς τώρα εἶναι καὶ διὰ τὰ εἰδικὰ αἰτήματα τὰ ὁποῖα ἐκάστοτε μᾶς ἀπασχολοῦν. Εἰς ἓν αἶτημα κυρίως θὰ συγκεντρωθῆ ἡ προσευχή, ἀλλὰ θὰ ἐπακολουθήσουν καὶ ἄλλα: Μέρμινα, τὰς ὁποίας ἀναθέτομεν εἰς τὸν Κύριον. Εὐχαρισταί. Ἐξομολόγησις. Πρόσωπα ὑπὲρ τῶν ὁποίων θὰ παρακαλέσωμεν. Πρόσωπα γνωστά, ἀγνωστα, ἐγγύς, μακρὰν. Ἕνα σημείωμα σχετικόν, συντεταγμένον ἐπὶ τούτῳ ἐκ τῶν προτέρων, καὶ ποικίλλον ἐκάστοτε κατὰ τὸ περιεχόμενον θὰ ἦτο ὠφέλιμον».

Πῆρε τὸ μολύβι του ὁ πρεσβύτερος κι' ἓνα σημειωματάριο, ἀπὸ τὸ γραφεῖο. Ἄρχισε νὰ σημειώῃ τὰ θέματα...

Πρόσωπα... Μερικὰ ἦσαν σὲ στρατόπεδα. Ἄλλα σὲ κίνδυνο φοβερό. Στὴ θάλασσα. Στὴν Ἀνατολικὴ Μακεδονία...

Ἕνα θέμα δὲν σημείωσε... Ἐκεῖνο ἦταν τὸ κύριο αἶτημα ὄλου τοῦ «ἡμῶρου»:

Ἕ σωτηρία τοῦ λαοῦ. Ἕ λύτρωσή του.

Πόσο ὠμορφὴ γίνεται ἡ προσευχή, ὅταν μιλάς στὸ Θεὸ ξεχνώντας τὴ λέξι «ἐγώ». Βάζοντας στὴ θέσι τῆς τὸ «ἐμεῖς», ὑπῆρτες στὶς ἀγωνίες, τὶς μέριμνες, τὶς ἀνάγκες ὄλων!

Ὁ Ἕπαίνετος ἀνοιξε μὲ τὸ ἀριστερὸ χερί τὸ ράσο, στὸ στήθος, καὶ τράβηξε ἀπὸ μέσα τὸ ρολδί. Κύτταξε τὴν ὥρα.

«Πρὶν ἐπανέλθωμεν εἰς τὰς καθημερινὰς μας ἀσχολίας, ὀλίγα σκέψεις—οἶνεὶ ὡς ἐπίλογος—ἀς ἀποτελέσουν τὴν μετάβασιν ἀπὸ τῆς θείας ἐπικοινωνίας, εἰς τὴν καθημερινὴν ζωὴν μὲ τὰς δυσκολίας, τὰς θλίψεις καὶ τοὺς πειρασμοὺς τῆς, ἀλλὰ καὶ μὲ τὸν πανταχοῦ καὶ πάντοτε παρόντα Κύριον, ὅστις τὰ πάντα κυβερνᾷ μὲ τὴν δύναμιν καὶ τὴν σοφίαν καὶ τὴν ἀγάπην Του».

Ἕξω ἀπὸ τὸ δωμάτιο, τὸ ρολδί τοῦ τοῖχου ἀκούστηκε νὰ χτυπά ἄργα τὶς ὥρες. Ἦταν, πιά ἔξη. Κάποιος ἄλλος αὐτῆ τῆ στιγμῆ, ποῖος ξέρει ποῦ, ποῖος, κοντὰ ἢ μακρὰ. κάπου στὴ σκλαβωμένη Ἕλλάδα, θὰ ἄρχιζε τὸ δικό του «ἡμῶρο»...

★

Ἕξη...

Τὸ πόστο τὸ ἔχει τώρα ἓνας ὑπάλληλος. Σὲ ἓνα προάστειο. Ἦταν κι' αὐτὸς πρωί-

νός. Θὰ ξεκινούσε ἔπειτα πεζὴ γιὰ νὰ πάῃ στὴ δουλειά του. Βαστοῦσαν ἀκόμη τὰ πόδια του. Ἕτσι οἰκονομοῦσε μερικὰ κατοχικὰ «ἐκατομμύρια» ἀπὸ τὸ εἰσιτήριο τοῦ «γκαζοζέην».

Ἕξήμισυ...

Μιά νοσοκόμος σ' ἓνα νοσοκομεῖο ἄρχισε τὴ βάρδεια τῆς. Ἕνας ἄρρωστος, στὸ ἴδιο νοσοκομεῖο. Χωρὶς νὰ ξέρι ὁ ἓνας τὸν ἄλλο.

Ἕπτὰ... Ἕπτάμισυ...

Ὅλη τὴν ἡμέρα τῆς Παρασκευῆς, ὡς βαθεῖα τὴ νύχτα. Στὴν Ἀθήνα ἢ σ' ἄλλες πόλεις. Ἕνα πλῆθος διαφορετικῶν ἀνθρώπων, ἐνωμένον ἀπὸ τὸ Πνεῦμα. Ἕντρες. Γυναίκες. Νέοι. Γέροι. Ἕπιστήμονες. Ἕπλοὶ ἀνθρώποι. Σ' ὅλη τὴν Ἕλλάδα. Μόνοι ἢ μαζὴ μ' ἄλλους ἀόρατους συντρόφους, ἔπαιρναν κάθε μισὴ ὥρα τὴν πνευματικὴ σκυτάλη. Μιά συνεχῆς ἱκεσία ἀνέβαινε—θυμίαμα ἐνώπιόν Του—ἀπὸ τὴν Ἕλλάδα ποῦ σήκωνε τὸ σταυρὸ τῆς.

Ἕνοιωθες ἓνα ρίγος ὅταν σκεπτόσουν αὐτὴ τὴν ἀλυσίδα τῶν «ἡμῶρων τῆς Παρασκευῆς».

Σὰν νὰ εἶχε ἰδρυθῆ ἀθόρυθα ἓνας «σύλλογος προσευχῆς», χωρὶς ἄλλο καταστατικὸ ἀπὸ τὶς δέκα παραγράφους τῶν οδηγιῶν τοῦ ἡμῶρου. Χωρὶς ἀρχαιρεσίες καὶ συζητήσεις. Δράσι του ἢ μετάδοσις Πνεύματος στὸν ἀτομικὸ ἢ συλλογικὸ ἀγῶνα ποῦ γινόταν παράλληλα.

★

Ἕ μάλιστα τῆς Κατοχῆς ἔχει τώρα ξεχαστῆ. Ἕς μὴ ξεχαστῆ ἢ ἀναπνοὴ ποῦ μᾶς κράτησε τότε ζωντανούς. Περνοῦμε πάλι δύσκολες μέρες. Γιὰ τὴ χριστιανοσύνη δέκα-δεκαπέντε χρόνια πῆγαν σχεδὸν χαμένα. «Χάσαμε τὸ λεωφορεῖο». Ξυνίζει τὸ ζυμάρει μας...

Θὰ τολμήσῃ λοιπὸν ἡ στήλη αὐτῆ μιὰ ἔκκλησι: Νὰ ἀνάψουν πάλι οἱ λαμπάδες τῆς Παρασκευῆς. Νὰ ζωντανέψῃ τὸ «ἡμῶρο» ἐκεῖνο! Οἱ παλαιμάχοι ἄς δώσουν τὸ παρὸν μὲ μιὰ ἀνανέωσι. Ἕς πάρουν τὶς ἱδριες πάλι ὥρες. Ἕσοι ζοῦν ἐδῶ... Κι' ὅταν φθάνουν στὸ «πρόσωπα» ἄς θυμηθοῦν κι' ἐκείνους ποῦ λείπουν.

Οἱ ἀστράτευτοι ἄς καταταγοῦν.

Μὲ τοῦτο σήμερα τὸ αἶτημα:

Νὰ γίνουμε νέοι ἄνθρωποι, οἱ χριστιανοὶ τοῦ 1960.

Τώρα ποῦ ἀνοίγει ἡ διαπλανητικὴ ἐποχὴ μας «τὸν Β' τόμο τῆς παγκόσμιας ἀνθρώπινης ἱστορίας!».

ΑΠΟΨΕΙΣ

ΑΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ ΑΠΟΓΟΗΤΕΥΣΕΩΣ

Με τὸ παρὸν τεύχος, κλείνει τὸ 1959 καὶ διὰ τὰς «Ἀκτίνας» καὶ ἀρχίζει νὰ κλείνῃ τὸ ἔτος αὐτὸ δι' ὅλας τὰς ἐκφάνσεις τοῦ πολιτισμοῦ μας. Μένει θεβαίως ἀκόμη ἕνας μῆνας, δὲν θὰ ἦτο ὅμως καὶ πολὺ πρόωρον νὰ διατυπωθοῦν ἀπὸ τῶρα ἐδῶ μερικαὶ σκέψεις ἀπολογισμοῦ.

Τὸ μεγάλο γεγονός τοῦ ἔτους αὐτοῦ εἶναι, δὲν ἤμπορεῖ νὰ τὸ ἀμφισβητήσῃ κανεὶς, ἡ ἐπικοινωνία μὲ τὴν σελήνην. Δὲν δυνάμεθα νὰ γνωρίζωμεν ποῖαι θὰ εἶναι αἱ ἄμεσοι συνέπειαι τῆς ἐπικοινωνίας αὐτῆς, ἀλλ' ἐπιτρέπεται νὰ ἀφήσωμεν τὴν φαντασίαν μας ἐλευθέραν ὡς πρὸς τὰς συνέπειας, αἱ ὁποῖαι θὰ γίνουσι αἰσθηταὶ ἀπὸ τὰς γενεὰς πού ἔρχονται. Δὲν ὑπάρχει ἀμφιβολία ὅτι, ὅσον καὶ ἂν ἀνοίξῃ τὰς πτέρυγας τῆς ἡ φαντασία μας, θὰ ὑπολειφθῇ ἐκείνου πού θὰ ἀποτελῇ τὴν πραγματικότητα μεθαύριον, ἂν ὄχι αὐριον.

Κατὰ τὰ λοιπὰ ὅμως, τὸ ἔτος αὐτὸ μᾶλλον ὡς ἔτος μικρὸν θὰ ἤμποροῦσε νὰ χαρακτηρισθῇ. Δὲν μᾶς παρουσίασε μεγάλα πράγματα καὶ ἠναλώθη δυστυχῶς εἰς μικρότητα. Μικρότητας ὄχι μόνον ἀπὸ ἀπόψεως πολιτικῆς καὶ οἰκονομικῆς, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ πνευματικῆς ἀπόψεως. Εἰς ὅλον τὸν κόσμον ὡς ἀπολογισμὸς μικροτήτων καὶ μικρολογιῶν θὰ ἤμποροῦσε νὰ χαρακτηρισθῇ ὁ πνευματικὸς ἀπολογισμὸς τοῦ ἔτους πού τελειώνει. Καὶ ἡ συνέπεια εἶναι ὅτι τὸ 1959 ἀπετέλεσεν ἕνα ἀκόμη θῆμα τοῦ πνευματικοῦ πολιτισμοῦ πρὸς ἐκεῖνο, πού ἀποτελεῖ τὴν καταστροφὴν του: πρὸς τὴν ἀπογοήτευσιν.

Δὲν ὑπάρχει ἐχθρὸς τοῦ πνευματικοῦ πολιτισμοῦ χειρότερος ἀπὸ τὴν ἀπογοήτευσιν. Καὶ τὸ «τὰς παρεμμένας χεῖρας καὶ τὰ παραλελυμένα γόνατα

ἀνορθώσατε» εἶναι ἀσυγκρίτως δυσκολώτερον νὰ ἐφαρμοσθῇ, ὅταν τρέμωμεν ἐνώπιον τῆς ἀπογοητεύσεως παρά ἐνώπιον οἰουδήποτε ἄλλου ἐχθροῦ.

«ΕΠΑΡΑΤΕ ΤΟΥΣ ΟΦΘΑΛΜΟΥΣ»

Καὶ ὅμως, ἐφ' ὅσον αὐτὸς εἶναι ὁ ἐχθρὸς, πρέπει αὐτὸς ὁ ἐχθρὸς νὰ κτυπηθῇ. Ἡ ἀπογοήτευσιν ἔρχεται, ὅταν ἀντιμετωπίζωμεν καὶ ἡμεῖς τὰ γεγονότα κατὰ τρόπον μικρολόγον. Τὸ αἶσθημα τῆς μικρότητος ἴσως ὀφείλεται καὶ εἰς τὴν ἰδικὴν μας μικρολόγον κρίσιν. Δι' αὐτὸν τὸν λόγον, κλείουσα καὶ τὸ ἔτος αὐτὸ ἡ παρούσα στήλη, ἐπιθυμῶ νὰ ὑπενθυμίσῃ εἰς τοὺς ἀναγνώστας μας, ὅτι εἶναι ἀνάγκη νὰ ἀποστρέψουν πλέον τὰ μάτια ἀπὸ τὰς μικρότητας πού ἐμφανίζετο ἡ πνευματικὴ ζωὴ τῆς γενεᾶς μας τῶρα, νὰ ἀφήσουν τὸ σκοτάδι πού ὑπάρχει γύρω των καὶ νὰ στρέψουν τὸ βλέμμα ἐμπρὸς διὰ τὰ ἀτενίσουν τὸ γλυκοχάραγμα τῆς ἀνατολῆς. «Ἐπάρατε τοὺς ὀφθαλμοὺς ὑμῶν καὶ θεάσασθε τὰς χώρας ὅτι λευκαὶ εἰσὶ πρὸς θερισμὸν ἤδη»!

Ἡ ΠΟΡΕΙΑ ΠΡΟΣ ΤΑ ΑΝΩ

Ἄλλὰ δὲν ἀρκεῖ νὰ «θεώμεθα» τὰς χώρας. Ἡ ὀδὸς ἀγωγῆς μιᾶς ἀληθινῆς πνευματικῆς προσπάθειας, πού θὰ κτυπήσῃ τὴν ἀπογοήτευσιν, πρέπει νὰ γίνεταί ἐν στενῇ ἐπαφῇ πρὸς τὴν πηγὴν τῆς αἰωνιότητος μὲ τὴν συνεχῆ ἀνοδὸν τῆς ψυχῆς μας καί, ἐπομένως, μὲ τὸ «ἄνω σχῶμεν τὰς καρδίας». Καὶ ἡ πορεία πρὸς τὸν θερισμὸν εἶναι ἡ πορεία τῆς πνευματικῆς ἀνόδου, ἡ πορεία — εἰς τὴν χριστιανικὴν γλῶσσαν — τοῦ ἀγιασμοῦ. Εἶναι ἡ πορεία διὰ τὴν ἀνοδὸν ἐκείνην, ἡ ὁποία ἀποτελεῖ ἀπαραίτητον προϋπόθεσιν διὰ τὴν ριζικὴν ἀνα-

καίνισιν, τὴν ὁποίαν χρειαζόμεθα, ἀπαραίτητον ἰσορροπήσιν διὰ τὸν ρεαλιστικὸν καὶ κοινωνικὸν, καὶ ὑπ' αὐτὴν τὴν ἔννοιαν κοσμικὸν ἀκόμη χαρακτηρῶν, τὸν ὁποῖον πρέπει μίᾳ τοιαύτῃ προσπάθειᾳ νὰ ἔχη. Καὶ ἀκόμη, τοιαύτη ἐπιδιώξις ἀποτελεῖ, αὐτὴ καθ' ἑαυτήν, ἐπίτευγμα μέγα, ὅταν εἶναι σπουδαία, συνεχῆς καὶ ὀλόφυχος.

Ἡ ἐπιδιώξις περὶ τῆς ὁποίας πρόκειται, ἔχει καὶ τοῦτο τὸ καλόν, ὅτι δὲν ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὸ πλῆθος τῶν ἀνθρώπων, οἱ ὁποῖοι ἀποδύονται εἰς αὐτήν. Καὶ ἕνας μόνον ἀπὸ ἡμᾶς ἐάν καταπισθῆ εἰς τὰ σοβαρὰ μὲ τοιαύτην εὐγενῆ προσπάθειαν, ἀποτελεῖ, αὐτὸς ὁ ἕνας, μίαν μεγάλην ἐλπίδα, ὅτι καὶ ὅμως ἡ ἀπογοήτευσίς θά περάσῃ.

Καὶ μὲ τὴν εὐκαιρίαν αὐτὴν ἄς μᾶς ἐπιτραπῆ νὰ ἐπαναλάβωμεν ἐδῶ ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον εἶχαμεν τονίσει τότε, εἰς τὰ μαῦρα ἐκεῖνα χρόνια τῆς κατοχῆς, εἰς τὸ «Μήνυμα» τῶν «Ἀκτίνων», τὸ ὁποῖον εἶχε σκορπισθῆ, εἰς δεκάδας χιλιάδων ἀντιτύπων, ἀπ' ἄκρου εἰς ἄκρον τῆς δούλης τότε Ἑλλάδος: «κάθε στροφή ἑνὸς ἀπὸ ἡμᾶς πρὸς τὸ Εὐαγγέλιον, εἶναι στροφή ὀλοκλήρου τοῦ ἔθνους πρὸς τὴν νίκην καὶ τὴν εὐτυχίαν»!

PIERRE L' ERMITE

Μᾶς γράφει ἀναγνώστης μας διὰ νὰ μᾶς παραπονεθῆ ὅτι δὲν ἐγράψαμεν τίποτε διὰ τὸν θάνατον τοῦ Pierre L' Ermitte, μολοντί ὁ θάνατος αὐτὸς συνέθη τὸν περασμένον Ἀπρίλιον. Καὶ τὸ παράπρονόν του εἶναι δικαιολογημένον, ὅσον καὶ ἂν ὑπάρχη τὸ ἐλαφρυντικόν ὅτι θὰ ἠθέλαμεν νὰ γίνῃ εἰς ἡσυχύτερον χρόνον ἀνετώτερος λόγος περὶ τοῦ μεγάλου πράγματι αὐτοῦ ἐργάτου τῶν χριστιανικῶν γραμμάτων.

Ἦδη, εἰς τὸ πρῶτον ἔτος τῆς ἐκδόσεως τῶν αἰ «Ἀκτίνες» εἶχαν ἐπιστήσει τὴν προσοχὴν τῶν ἀναγνωστῶν ἐπὶ τῆς ἐξαιρέτου αὐτῆς χριστιανικῆς μορφῆς καὶ ηὐχθήθησαν μακροζωΐαν εἰς ἕνα τέτοιον πνευματικὸν ἐργάτην. Εὐτυχῶς, ἡμποροῦμε νὰ εἴπωμεν ὅτι ἡ εὐχὴ ἐξεπληρώ-

θη, ἀφοῦ ὁ Edmond Loustil μὲ τὸ ψευδώνυμον Pierre L' Ermitte ἀπέθανεν εἰς ἡλικίαν ἐνενηντα ἕξ ἐτῶν (ἐγεννήθη τὸ 1863) καὶ παρὰ τὸ θαύτατον αὐτὸ γῆρας ἔπεσε κυριολεκτικῶς ἐπὶ τῶν ἐπάλλεων. Τὰ ἐνενηντα ἕξ αὐτὰ χρόνια, ἂν ἀφαιρέσῃ θεθαίως κανεῖς τὴν παιδικὴν ἡλικίαν, ἠναλώθησαν πέρα γιὰ πέρα εἰς τὴν χριστιανικὴν διακονίαν. Ὁ ἀποθανὼν ἦτο καθολικὸς ἱερεὺς καὶ φυσικὰ πρόμαχος τῆς Ἐκκλησίας του. Ἄλλ' εἰργάζετο ἀπὸ σκοπιᾶς εὐρυτέρας καὶ τὰ προβλήματα τὰ ὁποῖα ἀπετέλεσαν τὴν ειδικότητα τοῦ ἀγῶνος του, προβλήματα κοινωνικά, προβλήματα πάλης πρὸς τὴν ἄρνησιν, τὸν ὕλισμόν, τὸν ὀρθολογισμόν καὶ τὸν παντὸς εἴδους ἀντιχριστιανικὸν μοντερνισμόν εἶναι προβλήματα τὰ ὁποῖα ἀπασχολοῦν πάντα χριστιανόν. Ἡ ἐργασία του συνεχῆς, ἀκατάπαυστος εἰς τὴν ἐφημερίδα «La Croix» γράφει ὑπέροχα χρονογραφήματα. Ἡ συνεχῆς ἔκδοσις διηγημάτων, ἕνα τῶν ὁποίων, «Ἡ γυναῖκα μὲ τὰ κλειστὰ μάτια» (μεταφρασμένον καὶ ἑλληνικῶς) εἶχε θραυθεθῆ καὶ ἀπὸ τὴν Γαλλικὴν Ἀκαδημίαν, τὸν ἐπέβαλον πλέον εἰς τὴν προσοχὴν μιᾶς χώρας, ἡ ὁποία πᾶν ἄλλο παρὰ προκατελιημμένη ἦτο ὑπὲρ τοῦ σχήματος τὸ ὁποῖον ἔφερεν ὁ συγγραφεὺς.

Ἄλλ' ἄς ἐπιτραπῆ εἰς τὴν παρούσαν στήλην νὰ ἐξάρῃ ὑπὲρ πᾶν ἄλλο, ἕνα ἀπὸ τὰ τελευταῖα του βιβλία, ἴσως τὸ κύκνειον ᾄσμα του, τὰ «Ἀπομνημονεύματά» του μὲ τὸν τίτλον «Je regarde ma vie». «Ἐνας ἱερεὺς ἐκθέτει τὴν σταδιοδρομίαν του κατὰ τρόπον εἰλικρινῆ, τρόπον ὁ ὁποῖος κερδίζει τὴν συμπάθειαν τοῦ ἀναγνώστου καὶ τοῦ πλέον προκατελιημμένου, διότι, ἐκεῖνος ποῦ τὸ διαβάσει, αἰσθάνεται ὅτι τοῦ ὁμιλεῖ εἰλικρινῆς ἀνθρώπος, ὁ ὁποῖος ἐκθέτει τὴν ἀλήθειαν καὶ μόνην τὴν ἀλήθειαν κατὰ τρόπον ἀληθινόν καὶ τίμιον.

Δὲν ὑπάρχει ἀμφιβολία ὅτι τέτοιος πολιτισμένος τρόπος τοῦ γράφειν προϋποθέτει καὶ ἀντιστοίχως πολιτισμένον τρῶ-

πον τοῦ ἀναγινωσκῆναι, τρόπον ὁ ὁποῖος δὲν εὐρίσκεται πάντοτε πρόχειρος. Δι' αὐτὸν τὸν λόγον καὶ θὰ ἀντισταθῶμεν εἰς τὸν πειρασμὸν νὰ ἀναφέρωμεν συγκριμένως γεγονότα, τὰ ὁποῖα εὐρίσκονται εἰς τὴν αὐτοβιογραφίαν αὐτήν, καὶ δείχνουν τὴν εἰλικρίνειαν τοῦ γράφοντος. Ἄλλὰ, ὅποιος τὸ διαβάσει τὸ βιβλίον αὐτό, ἔχει πολλὰ νὰ ὠφελῆθῃ ὅπως ἄλλως τε καὶ ἀπὸ ὅλην τὴν ἐξαιρετικῶς πλουσίαν παραγωγὴν, πού ἐβοήθησε τὰ μέγιστα εἰς τὸ νὰ διαμορφωθῇ τὸ χριστιανικὸν Παρίσι.

Ἡ παρούσα στήλη ὑποκλίνεται εὐλαβῶς πρὸ τῆς μορφῆς ἐκείνου, ὁ ὁποῖος εἰς ὅλα τὰ κλίματα τῆς Χριστιανωσύνης τόσον συνετέλεσεν, ὥστε ὅποιος διαβάσει ἕνα χριστιανικὸν ἔντυπον νὰ εἶναι ὑπερήφανος δι' αὐτὸ πού κάνει.

Η ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΤΩΝ ΜΑΡΤΥΡΩΝ

Ἄλλοις ἔχει διαβάσει τὴν «Φαβιόλα», τὸ θαυμάσιον διήγημα πού εἶχεν ἐκδώσει πρὸ δεκάδων ἐτῶν ἡ «Ζωή», θὰ ἠσθάνθη μίαν συγκίνησιν ἱερὰν ἀπὸ τὴν ἐπαφὴν μετὰ τὴν ἐποχὴν τῶν μαρτύρων, τὴν ἔνδοξον ἐποχὴν τῆς Χριστιανωσύνης. Ἀκόμη, ὅποιος ἐδιάβασε τὰς δύο ἐργασίας τοῦ καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀρχιμανδρίτου κ. Ἰερωνύμου Κοτσῶνη «Τὸ ἐνθουσιαστικὸν στοιχεῖον εἰς τὴν ἐκκλησίαν τῶν μαρτύρων» καὶ «Ἡ ἐπὶ τὴν νίκην πεποιθήσις τῶν πρώτων χριστιανῶν» θὰ εἶδε καὶ τὴν ἐπιστημονικὴν θεμελιώσιν ἐκείνων, τὰ ὁποῖα ἡ «Φαβιόλα» ἀφηγεῖται.

Μετὰ πολλὴν χαρὰν δυνάμεθα νὰ παρουσιάσωμεν τώρα ἐδῶ ἕνα νέον βιβλίον, ἀφιερωμένον πάλιν εἰς τὴν αὐτὴν ἔνδοξον ἐποχὴν, ἐκδόσεως πάλιν τῆς Ἀδελφότητος ἡ «Ζωή» μετὰ τὸν τίτλον «Ἡ Ἐκκλησία τῶν μαρτύρων». Εἰς τὸ βιβλίον αὐτὸ συνδυάζονται ἐπιστήμη, χάρις τοῦ λόγου, παλμός. Ὅποιος παρακολουθῆσῃ τὴν σειρὰν τῶν κεφαλαίων πού συγκροτοῦν τὴν μελέτην αὐτήν θὰ χαρῆ διότι γράφονται τοιαῦτα ἐργασίαι σήμερον.

Ἡ ἔκδοσις εἶναι καὶ ἀπὸ ἀπόψεως ἐ-

ξωτερικῶν ἀκόμη στοιχείων θαυμασία, ἡ ὅλη διάρθρωσις τῆς ὕλης ἀρίστη, καὶ οἱ πίνακες, οἱ ὁποῖοι κατακλείουν τὴν μελέτην, δημιουργοῦν τὴν ἐντύπωσιν μιᾶς καθαρῶς εὐρωπαϊκῆς ἐκδόσεως.

Ἴσως κάπου - κάπου, ὅπως εἰς τὸ κεφάλαιον «τιμητικὴ πρωτοπορία», νὰ εὐρισκε κανεὶς κάτι εἰς τὸ ὁποῖον νὰ ἐστήριζε διαφωνίαν καὶ γενικῶς ἴσως θὰ ἠθέλε νὰ μὴν ἐμφανίζεται εἰς ὅλας τὰς σελίδας μόνον ὁ ἐνθουσιασμός, ἀλλὰ καὶ ἡ κριτικὴ. Γνωρίζομεν ὅμως ὅτι ὅσον καὶ ἂν εἶναι λογικῶς ὀρθὴ τοιαύτη ἐπιθυμία, ψυχολογικῶς εἶναι ἀδύνατος ἡ ἐκδήλωσις τῆς, ὅταν ὁ γράφων ἐμπνέεται ἀπὸ τοὺς Μάρτυρας. Ὅποιος κάνει ζῶν τὴν ἐμπνευσίν αὐτὴν δὲν εἶναι ὁ κατάλληλος διὰ τὴν ψυχρὰν κριτικὴν. Ὁ συγγραφεὺς τοῦ βιβλίου εὐτυχῶς εἶχε τὸ πρῶτον. Δὲν πειράζει πού δὲν εἶχε, ὅσον ἡμεῖς θὰ ἠθέλαμεν, τὸ δεύτερον. Συγχαίρομεν διὰ τὴν ἔκδοσιν αὐτὴν καὶ τὴν συνιστῶμεν θερμότερα πρὸς τοὺς ἀναγνώστας μας.

Z.N.

ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ

«ΜΟΥΣΕΙΟ ΚΟΣΜΗΤΙΚΩΝ ΤΕΧΝΩΝ»

Ἄγαπητὲς Ἀκτῖνες

Πραγματικά, ἕνα ἔργο εἰσαγωγῆς στὴ βυζαντινὴ καὶ νεο - ἑλληνικὴ μικροτεχνία ἀποτελεῖ τὸ «Μουσεῖο κοσμητικῶν τεχνῶν». Ἴσως νὰ μὴν ὑπῆρχε ἄλλη καλύτερη χρησιμοποίησις γιὰ τὸ τζαμί πού βρῆσκειται στὸ «Μοναστηράκι», παρὰ νὰ γίνῃ Μουσεῖο. Καὶ ἂν ἰδέα καὶ ἂν ἔργο ἡ ἀξιοποίησις αὐτὴ τοῦ Μωαμεθανικοῦ ναοῦ εἶναι ἀξιόλογη. Ἔτσι καὶ τὸ κτίριον σώζεται δίνοντας καὶ τὴ δικὴ του συμβολὴ στὸ χρῶμα τῆς παλιᾶς Ἀθήνας, θυμίζοντας ὅχι βέβαια χρόνια ἀκμῆς, μὰ πολλὰς φορὰς ἠρωϊσμοῦ, ἀλλὰ καὶ διελεχτὰ κομμάτια τῆς ἑλληνικῆς τέχνης παλιότερης καὶ καινούργιας βρῆσκονε ἕνα κατάλληλον χῶρον γιὰ ἔκθεσι.

Τὸ χρῶμα τοῦ τζαμιοῦ ἔχει παραμείνει καὶ μονάχα ὀρυμμένα τμήματά του βρῆσκονται τώρα ξανακαινούργια. Πάνω ἀπ' τὴν κεντρικὴ πόρτα βλέπει κανεὶς τὰ τούρκικα ῥητὰ καὶ τὴν ἀραβικὴν καλλιτεχνία. Περιγίρει τὴν πόρτα καὶ βρῆσκειται σὲ μιὰ τετραγωνισμένη θλωτῆ αἶθουσα, μ' ἀραβικὰ στολῖδια στὸ βάθος, στὸν ἀπέναντι τοῖχο.

Μέσα σ' αὐτὴ τὴν αἶθουσα ἔχουν ἐκτεθῆ βι-

τρίνες με ελληνικά κομφοτεχνήματα. 'Η τέχνη που φυλάγεται σ' αυτό το Μουσείο, είναι μιὰ άρκετά αντιπροσωπευτική τέχνη για τούς βυζαντινούς και νεοελληνικούς χρόνους. Είναι άλήθεια πώς οι πρόγονοί μας του Μέσου 'Ελληνισμού κατώρθωσαν να τελειοποιήσουνε δυό εκδηλώσεις της τέχνης: Πρώτα - πρώτα το ρωμαϊκό ψηφιδωτό, κι' έπειτα το ξυλόγλυπτο.

Στό τελευταίο άνήκουνε τ' άριστουργηματικά τέμπλα των εκκλησιών κι' ή ξυλόγλυπτη μικροτεχνία. Κι' άν καθ' ένας λαός έφτιαξε κομφοτεχνήματα στη μικροτεχνία, οι βυζαντινοί άνύψωσαν πολύ αυτών τον κλάδο της τέχνης. 'Ετσι κανείς έχει τή δυνατότητα να βοηθ και να θαυμάση έργα σαν τούς μικρούς ξυλόγλυπτους σταυρούς, σκαλισμένους μ' έξαιρετική δεξιοτεχνία και λεπτότητα ιδίως στην άπόδοσι λεπτομερειών. Μά δεν είναι μόνο αυτά. 'Ενα πλήθος κοσμήματα βυζαντινά και μετα - βυζαντινά, μικρές εικόνες, κι' άλλα φιλντισόνια έργα, βυζαντινή ύφαντουργία, μās δείχνουνε τή συμβολή του Βυζαντίου, του μεγάλο σπρώξιμο που δώσε στους διάφορους κλάδους της τέχνης.

'Αλλά στό Μουσείο μας έχουμε τήν ευκαιρία να δούμε από κοντά και τήν όμορφιά της λαϊκής τέχνης. Μιά συλλογή από ροδίτικου τύπου πιάτων μās δείχνει τή συνέχεια της βυζαντινής κεραμοουργίας (που κι' αυτή άλλωστε δεν λείπει άπ' το Μουσείο) στούς νεώτερους χρόνους. 'Ιδιαίτερα πρέπει κανείς να προσέξει τά όμορφα σχέδια των πιάτων αυτών και τούς πρασινο - γάλαζους χρωματισμούς τους. 'Απ' τήν άλλη μεριά έχει τή θέσι της κι' ή νεο - ελληνική χαλκούργωή με αντικείμενα για τις εκκλησιές και τό νοικοκυριό.

Μιά σάλα οδηγεί στό «υπερώο» του τζαμιού. 'Εκεί, στό πάτωμα αυτό που άγκαλιάζει στίς τρεις πλευρές τό κτίριο, έχουμε τήν ευκαιρία να δούμε μιάν συλλογή από ύφάσματα λαϊκής τέχνης.

'Εδώ αντιπροσωπεύεται ή ύφαντουργία των Κοπτών, με ύφάσματα παλιά π' άνήκουν στούς πρώτους βυζαντινούς αιώνες, καθώς κι' ή τεχνική των ελληνικών τμημάτων.

'Η 'Ηπειρος, ή Μύκονος, ή Μυτιλήνη, ή 'Αράχωβα κι' άλλα μέρη της ελληνικής γης προσφέρουνε στόν επισκέπτη τήν τέχνη τους.

'Εδώ βλέπουμε Σαρακατσάνικα ύφαντά, εκεί κεντητά Ροδίτικα, έδώ νησιώτικα, εκεί στεριανά.

Και κάτι άκόμη. Δεν λείπει ούτε ή μοναστηριώτικη χειροτεχνία. Μπορεί κανείς να θαυμάση κυριολεκτικά τά ξυλόγλυπτα εκείνα κουτάλια, που ή λεπτότητα της έπεξεργασίας τους είναι τόσο, ώστε να φαίνονται εύκολόσπαστα.

Τέτοιοι θησαυροί — γιατί είναι πραγματικά θησαυροί τά εκθέματα — ύπάρχουνε στό «Μουσείο κοσμητικών τεχνών» που δεν παύει να είναι μιάν θαυμάσια «πινελιά» στην εικόνα της παλιάς 'Αθήνας.

Μέ τιμή

ΛΑΚΗΣ ΠΑΛΛΗΣ

Τ.Γ. Νομίζω ότι τό μουσείο αυτό περιμένει να τό μιμηθούνε κι' άλλα κτίρια, που συνδέονται κάπως με τήν ιστορία (παλιά τζαμιά, σπίτια ποιητών, κ.ά.) για να γίνουνε πραγματικές έστίες του ελληνικού πνεύματος' και τέτοια κτίρια δεν θά λείπουν ούτε στην 'Αθήνα ούτε στίς έπαρχίες.

Η ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗ ΚΑΙ ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΗ ΖΩΗ ΤΟΥ ΜΗΝΟΣ

Η ΚΡΙΤΙΚΗ ΕΚΔΟΣΗ ΤΗΣ Κ. ΔΙΑΘΗΚΗΣ

Με τήν πρωτοβουλία και με δαπάνη του 'Υπουργείου Παιδείας ή 'Ακαδημία 'Αθηνών θ' αναλάβη ένα ύψηλό πνευματικό έργο: τήν κριτική έκδοση της Καινής Διαθήκης. Ειδική επιτροπή, που θ' άποτελεσθί από διακεκριμένους θεολόγους, φιλόλογους και λογοτέχνες, που έχουν εγκάψει κι' άσχοληθί ιδιαίτέρως με τή μελέτη του 'Εδαγγελίου και των άλλων ιερών βιβλίων της Καινής Διαθήκης, θά συνεργασθούν συστηματικά και υπεύθυνα για τήν πραγματοποίηση του έργου.

Χαιρετίζουμε με ξεχωριστή χαρά και ικανοποίηση τήν εύστοχη και σημαντικώτατη άπόφαση, και περιμένουμε τήν άντάξια πραγματοποίησή της. Βεβαίως, στόν τομέα της μελέτης των Γραφών, έχουν ήδη γίνει σοβαρές, έμπεριστωμένες και φωτεινές εργασίες — όπως οι εργασίες που έχουν έκδοθί από τήν 'Αδελφότητα Θεολόγων «'Η Ζωή» — και δεν ύπάρχει άμ-

φιβολία ότι οι εργασίες αυτές θά προσφέρουν πολύτιμη βοήθεια και συμβολή στό έργο της επιτροπής. Πάντως όμως μιάν ευρύτερη εργασία, που, με τήν επίβλεψη και τήν ευθύνη της 'Ακαδημίας, θά τήν κάμουν από κοινού οι άρμόδιοι και ειδικοί, θά φέρη πιδ κοντά και πιδ βαθιά στό πνεύμα και στην ψυχή του ελληνικού λαού τό θείο φώς και τήν πνοή του 'Εδαγγελίου και της όλης Καινής Διαθήκης, θά τόν έξυψώνη πνευματικά και ήθικά, και θά τόν ένδυναμώνη και θά τόν οδηγή σε άνώτερα επίπεδα πολιτισμού.

ΛΑ·Ι·ΚΗ ΧΕΙΡΟΤΕΧΝΙΑ

'Η μεγάλη επιτυχία, που έσημείωσε όχι μόνο από έμπορική, αλλά και από καλλιτεχνική άποψη ή έκθεση ταπήτων, που όργάνωσε ή Βασιλική Πρόνοια στό μέγαρο του Μετοχικού Ταμείου, έδειξε με τόν πιδ έμπρακτο τρόπο τή σοβαρή σημασία και άξία της λαϊκής χειροτεχ-

νίας γιὰ δύο παράλληλους σκοπούς: γιὰ τὴν ἀνοδο τοῦ βιοτικῆς ἐπιπέδου τοῦ λαοῦ καὶ γιὰ τὴν πνευματικὴν του καλλιέργεια.

Ὁ κόσμος ἔχει πιά μοιχεύσει καὶ βαρεθῆ τὰ μοιχομορφα καὶ πανομοιότυπα κατασκευάσματα τῆς βιομηχανίας ποῦ, καθὼς εἶναι ὅλα χυμένα στὸ ἴδιο καλούπι, δὲν ἔχουν τὴν ζεστή καὶ ζωντανὴ σφραγίδα τῆς ἀνθρώπινης παρουσίας, ἀλλὰ εἶναι κρύα καὶ ἀψυχα, ὅπως ἡ μηχανὴ ποῦ τὰ παράγει. Γι' αὐτὸ πιά ὅλοι ζητοῦν τὰ ὠραία λαϊκὰ χειροτεχνήματα, ποῦ τὸ καθένα δὲν μοιάζει ποτέ μὲ τὸ ἄλλο, τὸ καθένα ἔχει τὴ δική του μορφὴ καὶ τὴ δική του ἔκφραση, γιὰτὶ τὸ καθένα — κι' ὅταν ἀκόμα κατασκευάζεται ἀπὸ τὸν ἴδιο τεχνίτη — εἶναι καινωμένο μὲ ἰδιαίτερη ἔμπνευση καὶ ἰδιαίτερη ἐπεξεργασία.

Ἡ ἔμφυτη καλαισθησία τοῦ λαοῦ μας, διατηρημένη καὶ ἀνανεωμένη πάντα μὲ τὴ γόνιμη ἐπίδραση τῶν μακρῶν αἰῶνων τοῦ πνευματικῆς καὶ καλλιτεχνικοῦ πολιτισμοῦ τῆς Φυλῆς μας, ἔδειξε καὶ δείχνει ὀλοένα τίς βαθεῖς καὶ μεγάλες δυνατότητές της γιὰ μιὰν ἀληθινὰ καλλιτεχνικὴ χειροτεχνία, ποῦ προκαλεῖ τὴν ἐκτίμηση καὶ τὸν θαυμασμό. Ἡ περυσινὴ ἔκθεση στὴν Κηφισιά, ἡ πλωτὴ ἔκθεση στὴ γραμμὴ Πειραιῶς — Νέας Ἱέρωνος, οἱ ἐκθέσεις στὴ Νέα Ἱέρωνος, στὴ Λιουσαδῶνα, στὴ Φλωρεντία καὶ στὸ Μόναχο, ποῦ ὅλες ἔχουν σηματοῦσε μεγάλης ἐμπορικῆς καὶ καλλιτεχνικῆς ἐπιτυχίας, ἐπισημοποίησαν μὲ τὸν πῦλ λαμπρὸ καὶ θετικὸ τρόπο τίς ἐξαιρετικὲς δημιουργικὲς ἱκανότητες τῆς λαϊκῆς μας χειροτεχνίας.

Καὶ εἶναι βέβαια αὐτονόητο τὸ σοβαρὸ καὶ μεγάλο κέρδος, οἰκονομικὸ καὶ ἠθικὸ, ποῦ θὰ ἔχη ὁ λαὸς μας μὲ μιὰ ἔντονη καὶ συστηματικὴ ἀξιοποίησι, ἀνάπτυξη κι' ἐνίσχυση τῆς χειροτεχνίας του, προπάντων στὴν ὑπαίθρου, ὅπου ἡ κοπέλλα, μ' ὅλη τὴ σκληρὴ τῆς ἐργασία στὰ χωράφια καὶ στοὺς σταύλους, κλέβει λίγο καιρὸ γιὰ νὰ ὑψάνη τραγουδῶντας, κι' ὅπου οἱ λαϊκοὶ τεχνίτες, ἄν καὶ ἀνοργάνωτοι κι' ἀβοήθητοι, παρουσιάζουν στὴν Ἀράχωβα, στὸ Μέτσοβο, στὴ Θεσσαλία καὶ στὰ νησιά ὠραϊότατα κι' ἀξιοθαύμαστα χειροτεχνήματα.

ΓΙΑ ΜΙΑ ΡΙΖΙΚΗ ΑΝΑΚΑΙΝΙΣΗ

Μὲ πνεῦμα ὀλοφώτεινο, μὲ στοχασμὸ σοφὸ καὶ μὲ πλατεῖα ἐπιστημονικὴ ἀντίληψη, κι' ὅλα αὐτὰ ἐμπνευσμένα καὶ διαποτισμένα ἀπὸ ἀγάπη πρὸς τὸν ἄνθρωπο καὶ ἀπὸ πίστη στὸν προορισμὸ του, ὁ πνευματικὸς ἡγέτης, ποῦ μίλησε ἀπὸ τὸ τιμημένο βῆμα τοῦ «Ἑλληνικοῦ Φωτός» γιὰ ἔναν γνήσιον ἑλληνοχριστιανικὸν ἀνθρωπισμὸν, δὲν ἔκαμε ἀπλῶς μιὰν περισπούδαστη μελέτη, ἀλλ' ἐκήρυξε μιὰν ριζικὴ ἀνακαίνισι.

Ἀφοῦ μὲ φωτεινὴ καὶ βαθεῖα διεισδυτικὴ διεπίστασι καὶ ἀνέλυσε τίς παρανοήσεις καὶ τίς παρεκτροπές, ποῦ μαστίζουν καὶ νοθεύουν τὸν πνευματικὸν πολιτισμὸν μας, ἔδωσε κατόπιν μιὰν θαυμαστὴ σύνθεση τῶν βασικῶν ἀρχῶν τοῦ ἀ-

ληθινοῦ ἀνθρωπισμοῦ, ἕνα πλήρες σύστημα ψυχικῆς ἐξυγιάνσεως καὶ κοινωνικῆς ἀναμορφώσεως, ἕνα πεντακάθαρο καὶ λαμπρὸ ἀπόσταγμα τῶν πῦλ οὐσιαστικῶν στοιχείων τοῦ ἑλληνοχριστιανικοῦ πολιτισμοῦ.

Μὲ τὴ σεμνότητα τοῦ ἀληθινοῦ πνευματικοῦ ἀνθρώπου καὶ μὲ τὴν ταπεινότητα τοῦ γνήσιου χριστιανοῦ, ποῦ τὸν χαρακτηρίζουν, ἐκάλεσε σὲ κοινὴ συνεργασία καὶ μελέτη ὅλους τοὺς ἐνδιαφερομένους γιὰ μιὰ τέτοια πνευματικὴν ἀναγέννησι. Καὶ ὅλοι ὅσοι ἔχουν τὴν εὐτυχία νὰ γνωρίζουν καὶ νὰ νοιώθουν ἀπὸ ποῦ πνεῦμα κι' ἀπὸ ποῦ ψυχὴ ἀπορρέει αὐτὴ ἡ πρόσκλησι, θὰ τὴν αἰσθανοῦν ἀσφαλῶς σάν μιὰν ἀνώτερη ἠθικὴ ἐπιταγή καὶ θὰ στρατευθοῦν κάτω ἀπὸ τὴν εὐγενικὴ σημαία της.

ΤΑ ΚΡΑΤΙΚΑ ΒΡΑΒΕΙΑ

Δὲν ὑπάρχει ἀμφιβολία ὅτι ἡ ἐπιτροπὴ τῶν κρατικῶν βραβείων ἔκαμε ἕνα σφάλμα μὲ τὴν ἀπονομὴ τοῦ βραβείου τῶν ταξιδιωτικῶν ἐντυπώσεων σὲ μιὰ ποιητικὴ συλλογή. Παρέλειψε νὰ αἰτιολογήσῃ ἐξ ἀρχῆς τὴν ἀπονομὴ τοῦ βραβείου μὲ τὴν ἐξήγησι ποῦ ἔδωσε ἐκ τῶν ὑστέρων. Ὅτι δηλαδὴ, ἐπειδὴ δὲν ὑπῆρχε, κατὰ τὴν κρίσι τῆς, βραβεύσιμο βιβλίον ταξιδιωτικῶν ἐντυπώσεων, ἀπεφάσισε νὰ βραβεύσῃ, ἐξ ἀφορμῆς τῆς ποιητικῆς συλλογῆς τοῦ κ. Σαλαμάγκα «Τοπία καὶ Χρονικά», τὸ σύνολο τοῦ ἔργου τοῦ συγγραφέως, τὸ ὁποῖον περιέχει ἀξιόλογες μελέτες γύρω ἀπὸ τοπικὰ κυρίως θέματα τῆς Ἡπείρου.

Ἐὰν ἡ ἐπιτροπὴ ἔβλεπε τὴν ἐξήγησι αὐτὴν ἐγκαίρως, θὰ μπορούσε νὰ προκαλέσῃ τὰ ἀναπόφευκτα παρόνοια καὶ νὰ κριτικωθῇ γιὰ αὐθαίρετη ἐνέργεια ἢ γιὰ λανθασμένη καὶ ἀδικη κριτικὴ ἀπόφασι, ἀλλὰ δὲν θὰ ἔβλεπε τὴν ἀφορμὴ γιὰ τὸν ἐκχωρητικὸν θόρυβο καὶ τίς βίαιες συζητήσεις ποῦ ἔγιναν καὶ γίνονται στὸν Τύπο. Φταίει λοιπὸν γι' αὐτὸ ἡ ἐπιτροπὴ. Ἀλλὰ ἀπὸ τὸ ὑψηλὸ αὐτὸ ἔως τὸ σημεῖο νὰ τὴν κατηγοροῦν ὅτι ἐβράβευσε τὸ βιβλίον χωρὶς νὰ διαβάσῃ, παρασυρμένη ἀπὸ τὸν τίτλο του, ἢ ὅτι ὑπέκλυσε σὲ πολιτικὲς πιέσεις, ἢ διαφορὰ εἶναι τόσο μεγάλη, ποῦ γίνεται ἀπίστευτη καὶ ἀπαράδεκτη.

Μπορεῖ νὰ ἔχη κανεὶς ὁποιαδήποτε γνώμη γιὰ τὴν κριτικὴ ἀντίληψη καὶ τὴν κριτικὴ ἐργασία τῶν μελῶν τῆς ἐπιτροπῆς, ἀλλὰ δὲν ἐπιτρέπεται κι' ν' ἀμυρσοθῆ τὴν ἠθικὴ τους ὑπόστασι. Πῶς εἶναι δυνατόν νὰ παραδεχθῇ κανεὶς ὅτι γνωστοὶ καὶ καθιερωμένοι κριτικοί, ὅπως τὰ μέλη ἐπιτροπῆς, ποῦ ἀσχολοῦνται συστηματικὰ μὲ τὰ ἐκδιδόμενα λογοτεχνικά βιβλία στὰ περιοδικά, στὶς ἑφημερίδες καὶ στὸ ραδιόφωνο, παρέλειψαν εἰδικὰ νὰ διαβάσουν αὐτὸ ἀκριβῶς τὸ βιβλίον ἢ καὶ ἄλλα τοῦ διαγωνισμοῦ τῶν κρατικῶν βραβείων, γιὰ τὰ ὁποῖα ἀντιθέτως εἶχαν ἐπιπρόσθετη καὶ σοβαρότερη εὐθύνη; Καὶ πῶς εἶναι δυνατόν νὰ φαντασθῇ κανεὶς

πνευματικούς ἀνθρώπους, πὺ ἀποκῶν ἕνα ἀνώτερο πνευματικὸ καθῆκον, νὰ καταρρακώνουν τὸ πολυτιμότερο ἐφόδιό τους, τὸ ἠθικό τους κύρος, γὰ νὰ κάμουν ταπεινὲς ἀντιπνευματικὲς παραχωρήσεις;

Ἐιλικρινῶς πιστεύουμε ὅτι δὲν πρόκειται παρὰ γιὰ ἕνα λάθος, γιὰ μιὰν «ἀνωμαλίαν» ἔστω, ὅπως ἐχαρακτήρισαν τὴν περίπτωσιν τὰ συνηγασόμενα λογοτεχνικὰ σωματεῖα. Καὶ συμφωνοῦμε ἀπόλυτα μὲ τὴν ἀνακοίνωσίν τους ὅτι «ἀσχέτως τοῦ ἐὰν ἐσημειώθησαν σφάλματα κατὰ τὴν ἀπονομὴν ὑπὸ τῆς ἀρμοδίας ἐπιτροπῆς τῶν κρατικῶν βραβείων, ἐμμένουν εἰς τὴν ἀποψιν τῆς χρησιμότητός των καὶ τὴν ἀνάγκην τῆς διατηρήσεως τοῦ θεσμοῦ τούτου, ὁ ὁποῖος τόσον εὐμενῆ ἀπήχησιν εἶχεν εἰς τὸν λογοτεχνικὸν κόσμον».

ἘΝΑ ΣΠΟΥΔΑΙΟ ΕΥΡΗΜΑ

Τὸ Πανεπιστήμιον τῆς Θεσσαλονίκης ἀπεφάσισε νὰ ἐκδώσῃ, μὲ τὴν συνεργασίαν τῶν καθηγητῶν τῆς Φιλοσοφικῆς Σχολῆς του, ἕνα πολυτίμητον εὐρεμα τοῦ καθηγητοῦ κ. Λίνου Πολίτη: τὸ Λεξικὸν τοῦ Πατριάρχου Φωτίου.

Ἀπὸ τὸ περιπούδαστο αὐτὸ λεξικὸν («Λέξων συναγωγὴ» εἶναι ὁ πραγματικὸς του τίτλος) δὲν ὑπάρχουν παρὰ μόνον τὰ χειρόγραφα τοῦ Καίμπριτζ καὶ τοῦ Βερολίνου, τὰ ὁποῖα ὅμως δὲν περιέχουν ὀλόκληρον τὸ ἔργο, ἀλλὰ μικρὸ μόνον μέρος του ἀπὸ τὰ στοιχεῖα Α μέχρι τοῦ τέλους τοῦ Ε. Ὁ κ. Πολίτης εὐτύχησε νὰ βρῆ στὴ μὴνῃ τοῦ ὁσίου Νικάνορος τῆς Ζαβόρδας (κοντὰ στὴν Κοζάνη) ὀλόκληρον τὸ λεξικόν. Καὶ εἶναι ἀληθινὰ πολὺ εὐχάριστη καὶ ἀξίζει θεομὰ συγχαρητήρια ἢ ἀπόφαση τοῦ Πανεπιστημίου νὰ προδῆ σὲ κριτικὴ ἔκδοσιν ὅλου τοῦ ἔργου, πὺ θὰ προσφέρει σημαντικὴ ὑπηρεσίαν στὴ γραμματολογία τῆς ἐποχῆς.

Ο ΑΝΑΛΦΑΒΗΤΙΣΜΟΣ

Ἡ προσπάθεια γιὰ τὴν καταπολέμησιν τοῦ ἀναλφαβητισμοῦ φαίνεται ὅτι ἀναπτύσσεται κανονικὰ καὶ μ' ἐπιτυχίαν. Ἐκατοντάδες νυκτερινὰ σχολεῖα ἔχουν λειτουργήσει σ' ὀλόκληρῃ τῇ χώρᾳ ἀφότου ἔχει ἐφαρμοσθῆ ὁ σχετικὸς νόμος (1954) καὶ πολλὰς χιλιάδες μαθητὰ ἔχουν φοιτήσει σ' αὐτὰ.

Ἐἶναι φανερὸν ὅτι περισσότερον ἀπὸ τὴν ἀπειλὴ τοῦ νόμου, πὺ προβλέπει ὅτι ἀπὸ τὸ 1962 δὲν θὰ μπορῇ κανένας στὴν Ἑλλάδα νὰ ἐξαυκῆσῃ ἐπάγγελμα χωρὶς ἐνδεικτικὸ τῆς ἔκτης τάξεως τοῦ δημοτικοῦ σχολεῖου, ἔχει κινήθῃ τὸ ἔμφυτον ἐνδιαφέρον τῆς λαϊκῆς ψυχῆς γιὰ τὴ

μόρφωσιν καὶ τὴν πνευματικὴν τῆς καλλιέργειαν. Καὶ ὅσοι δὲν εἶχαν τὴν εὐκαιρίαν ν' ἀποκτήσουν οὔτε αὐτὴν ἀκόμα τὴν στοιχειώδη ἐκπαίδευσιν, φροντίζουν ν' ἀναπληρώσουν τὴν ἔλλειψιν στὰ νυκτερινὰ σχολεῖα.

Φέτος, παράλληλα πρὸς τὰ χίλια περίπου νυκτερινὰ σχολεῖα γιὰ νέους, λειτουργοῦν καὶ ἑκατὸν πενήντα κέντρα διδασκαλίας ἐνηλίκων. Καὶ ὅλες οἱ ἐνδείξεις βεβαιώνουν ὅτι σ' ὅλα αὐτὰ τὰ σχολεῖα γίνεται μὲ τὴν ἐνίσχυσιν καὶ τὸν ἔλεγχον τοῦ Κράτους, ἀλλὰ προπάντων μὲ τὴν πλῆσιν, τὴν ἀφοσίωσιν καὶ τὴν αὐτοθυσίαν τῶν διδασκάλων, μιὰ ὠραία, φωτεινὴ καὶ γόνιμη ἐργασία, πὺ θ' ἀποδώσῃ ἀσφαλῶς πολυτίμους καρπούς.

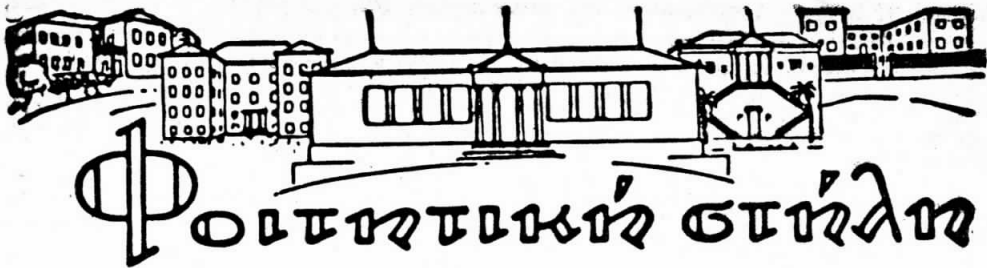
ΜΙΑ ΝΕΑ ΜΕΘΟΔΟΣ «ΑΦΗΡΜΕΝΗΣ» ΖΩΓΡΑΦΙΚΗΣ

Ἴδου καὶ μιὰ νέα μέθοδος γιὰ νὰ μάθετε νὰ ζωγραφίζετε ἔργα «ἀφρημένης» τέχνης. Ἡ μέθοδος αὐτὴ δὲν διδάσκειτὶ σὲ σχολὴ καλῶν τεχνῶν, ἀλλὰ σέ... τσίρκο. Καὶ καθηγητῆς τῆς δὲν εἶναι κανένας δίδασκος ζωγράφος, ἀλλὰ ἕνας ἐξίσου δίδασκος... «κλόουν» — καλλιτέχνης, ὅπως βλέπετε, καὶ αὐτὸς — ὁ Ρῶσος κλόουν τοῦ τσίρκου τῆς Μόσχας Ποπόφ.

Ἡ μέθοδος εἶναι βέβαια δύσκολη καὶ κουραστικὴ, ἀλλὰ ἐπειδὴ «τὰ καλὰ κόποις κτῶνται», σπεύδω νὰ σᾶς δώσω τὶς σχετικὲς ὁδηγίες, ὥστε ὅσοι θέλετε νὰ μνηθῆτε στὰ μυστικά τῆς «μυστερίας» τέχνης, ν' ἀρχίσετε μεθοδικὰ καὶ ἐντατικὰ τὶς ἀναγκαῖες ἀσκήσεις. Πρέπει λοιπὸν ἐν πρώτοις νὰ μάθετε νὰ κάνετε κανονικώτατες... τοῦμπες καὶ νὰ συνηθίσετε νὰ μένετε ὅσο τὸ δυνατόν περισσότερον ὥρα σ' αὐτὴν τὴν καλλιτεχνικὴν στάσιν, μὲ τὸ κεφάλι χάμω καὶ τὰ πόδια ἐπάνω. Καὶ ἀφοῦ συνηθίσετε, θ' ἀρχίσετε, στὴν ἴδια πάντα στάσιν, τὶς ζωγραφικὲς σπουδὲς σᾶς. Ἐνῶ τὰ πόδια σᾶς θὰ αλωροῦνται ἀρμονικὰ στὸν ἀέρα, θὰ τὰ κλίνετε ἐπιχαρίτως πρὸς τὸ πάτωμα, θὰ τὰ βουτᾶτε στὰ ἀριδιασμένα ἐκεῖ διάφορα χρώματα, καὶ ἰσχυρόντας τα κατόπιν ψηλὰ μὲ καλλιτεχνικὸν ὀλιστρον, θὰ θὰ σέρνετε μὲ τρόπον ἀβροῦ καὶ ποιητικῶν στὸν λευκὸ μουσαμᾶ, πὺ θὰ εἶναι σημενόμενος ἀπὸ πάνω σᾶς σ' ἕνα στρίβοδο.

Μὲ λίγη ἐξάσκηση στὴν ἀλάνθαστη αὐτὴ καλλιτεχνικὴ μέθοδο, θὰ εὐτυχήσετε καὶ ἔσεις νὰ γίνετε «ἀφρημένης» ζωγράφος, ὅπως ὁ κ. Ποπόφ, καὶ θὰ δῆτε τότε πόσες ἐνθουσιώδεις καὶ ἐκστατικὲς κριτικὲς θὰ γραφοῦν γιὰ τὴν ἐμπνευσμένη καλλιτεχνικὴ δημιουργίαν σας.

ΜΕΛΗΣ ΝΙΚΟΛΑΪΔΗΣ

Ο ΚΑΙΝΟΥΡΓΙΟΣ ΣΥΝΑΔΕΛΦΟΣ

Τὰ μάτια καρφώνονται με αγωνία στὸν πίνακα τῶν ἀποτελεσμάτων. Τὸ βλέμμα πηδάει ἀπὸ ἀράδα σὲ ἀράδα, τρέχει βιαστικά, περνάει τὰ ὀνόματα, σκαλώνει στὸ δικό του ὄνομα.

Ἡ καρδιά πάει νὰ σπᾶση... Ἔνας, δύο, τρεῖς, τέσσαρες, βαθμοὶ... ὁ τελικὸς βαθμὸς... Πέρασε... Τὰ μάτια θαμπώνουν, ἡ καρδιά φτερουγίζει, τεντώνει τὸ λαϊμό, ξανακοιτάζει με μὰ ἡδονικὴ δυσπιστία.

Τώρα τὸ ὄνομά του λὲς καὶ ἔχει ὑποστῆ μιὰ καταπληκτικὴ μεγέθυνσι. Δὲς καὶ δὲν χωράει τίποτε ἄλλο μέσα στὸν πίνακα τῶν ἀνακρινώσεων, ἐκτὸς ἀπ' τὸ δικό του ὄνομα...

Πέρασε. Πιὸς ὑπάρχει, πὸν δὲν τὸ ξμαθε; Μπῆκε στὸ Πανεπιστήμιο, εἶναι πιά φοιτητής...

Συγχαρητήρια, συνάδελφε! Ἡ χαρὰ σου εἶναι καὶ δική μας χαρὰ. Καὶ εἶναι ἴση χαρὰ ἢ χαρὰ σου, γιατί εἶναι ἡ χαρὰ μιᾶς ωραίας νίκης. Κουράστηκες, μόχθησες, αγωνίστηκες καὶ τώρα ἀπολαμβάνεις τὸν γλυκὸ καρπὸ.

Σοῦ σφίγγουμε τὸ χέρι. Σὲ καλωσορίζουμε στὸν φοιτητικὸ μας κόσμο. Στὴ μεγάλη συντροφία μας, πὸν χαίρεται ὑπηρετώντας τὴ γνώσι, φτιάχνοντας μεγάλα ὄνειρα καὶ δίνοντας τὸ «παρά» σὲ κάθε περίστασι πὸν θὰ χρειαστῆ ἔνθουσιασμό, ζωντάνια καὶ δύναμι.

Σὲ καλωσορίζουμε καὶ εὐχόμαστε νᾶναι τὰ φοιτητικά σου χρόνια τὸ μονοπάτι, πὸν θὰ σὲ ὀδηγήσῃ σὲ μιὰ δημιουργικὴ καὶ χαρούμενη ζωή.

ΟΙ ΑΛΛΟΙ...

Νὰ θυμηθοῦμε καὶ τοὺς ἄλλους; Αὐτοὺς πὸν ἔμειναν ἀπ' ἔξω.

Τὸ μεγάλο πρόβλημα τῆς πατρίδος μας. Τί θὰ γίνῃ μ' αὐτὰ τὰ παιδιά; Δὲν θὰ ὑπάρξῃ ἐπὶ τέλους λύσι στὸ ἐρώτημα, τί θὰ γίνῃ μ' αὐτούς;

Τί θὰ κάνουμε γιὰ νὰ σωθοῦν ἀπ' τὸ μαρμασμό, τὴ φυγὴ ἢ τὴν καταστροφὴ, αὐτὲς οἱ χιλιάδες τῶν νέων, πὸν ἔμειναν καὶ φέτος ἀπ' ἔξω, με τσακισμένες τίς ἐλπίδες, γκρεμισμένα τὰ ὄνειρα;

Δὲν ἀξίζει κάποια φροντίδα καὶ κάποιο ἐνδιαφέρον, ὅλη αὐτὴ ἡ προλεταριακὴ νεολαία τῶν ἀποφοίτων, πὸν δὲν ἐπέτυχαν στὶς ἀνώτατες σχολές, πὸν χωρὶς δουλειὰ κ' ἔως χωρὶς ἐλπίδα, γίνονται τὸ βᾶρος τοῦ σπιτιοῦ καὶ τῆς πατρίδος τῶν;

Ἄλλοίμονο σὲ μιὰ χώρα πὸν ἡ νεολαία τῆς μαραζώνει χωρὶς φροντίδα, χωρὶς ἀξιοποίησι.

Ἄλλοίμονο σὲ μιὰ χώρα πὸν θυμᾶται τὴ νεολαία τῆς μόνο μέσα στὸν ἐπιδεικτικὸ ἐνθουσιασμό τῶν πανηγυρικῶν λόγων, τότε πὸν ὅλη ἢ ἔξαρχος ἐξαντλεῖται σὸ νὰ λέμε ὅτι ἐῖ νεολαία εἶναι ἡ μόνη ἐλπίδα τῆς αἰτίας.

Δὲν ζητᾶμε θαύματα. Φροντίδα, μελέτη, κατανόησι, νὰ τί ζητᾶμε.

ΕΝΑΣ ΚΟΣΜΟΣ ΚΑΛΩΣΥΝΗΣ

Αὐτὴ ἡ φροντίδα κ' ἡ καλωσύνη, ἀν ἄνδιξε λίγο πὸν συχνὰ καὶ μέσα σὸν φοιτητικὸ μας κόσμο, πόσο πὸν διαφορετικὰ θὰ ἦσαν τὰ πράγματα...

Ὅλοι λαχταροῦμε κάποια καλωσύνη καὶ φροντίδα, ὑπάρχουν ὅμως συνάδελφοι πὸν ἔχουν ἰδιαίτερη ἀνάγκη.

Ὁ συνάδελφος, πὸν εἶναι μέλος πολυτέκνου οἰκογενείας καὶ πὸν λυώνει στὴν ὀρθοστασία με τὸ χαρτὶ τῆς ἀπορίας σὸν χέρι, περιμένοντας στὶς θυρίδες κάποια διευκόλυνσι.

Ὁ ἄρρωστος φοιτητής, πὸν ἐκτὸς ἀπ' τὴν ἐξέτασι θέλει συχνὰ καὶ κάποιο ἐνισχυτικὸ λόγο, κάποια στοργὴ νὰ τὸν στηρίξῃ.

Ὁ ἐργαζόμενος, πὸν ἐκλιπαρεῖ μιὰ ὑπογραφή, γιατί ὁ μόχθος ὁ καθημερινὸς τὸν στέρησε ἀπὸ μερικὲς πολῦτιμες παρουσίες.

Ὁ φτωχὸς πὸν ζητᾶ τὸ βιβλίον πὸν τοῦ λείπει σὸν σπουδαστήριο, ὁ ἐπαρχιώτης, πὸν ζητᾶ τίς σημειώσεις πὸν δὲν πρόλαβε ν' ἀγοράσῃ κ' ἔνα σωρὸ ἄλλοι συνάδελφοι, πὸν βρῶνται σὲ ἀνάγκη καὶ σὲ δυσκολία.

Σκεφθῆτε ἔνα Πανεπιστήμιο, πὸν οἱ ἀνθρώπινες μορφές πὸν τὸ γεμίζουν, θᾶχουν τὴ σφραγίδα τῆς καλωσύνης σὸν βλέμμα, στὰ χεῖλη, στὴν καρδιά.

Σκεφθῆτε τὸν κλητῆρα, χωρὶς τὴν ἐπαγγελματικὴ του βλοσυρότητα, ἐξυτηρητικὸν, χαρούμενον.

Σκεφθῆτε τὸν βοηθό, τὸν ἐπιμελητὴ, τὸν γραμματέα, ἔτοιμος νὰ προσφέρουν τὴν ἐργασία τους σὰν ὀφειλὴ ἀγάπης σ' αὐτὴ τὴ νεολαία, πὸν αὔριο θὰ κτίσῃ τὸν δικὸν τῆς κόσμο, καὶ πὸν θέλουμε νὰ εἶναι ἕνας κόσμος καλύτερος. Καὶ ὁ καθηγητὴς προσηγής, προσιτὸς καὶ στοργικὸς.

Ἄς σκεφθοῦμε πάντα ἀπ' ὅλα ὁ καθένας μας τὸν ἑαυτὸ του, σὲ μιὰ τέτοια πολῦτιμη διακονία καλωσύνης. Σήμερα, με ὅσες δυνατότητες κατέχουμε, καὶ αὔριο πολὺ περισσότερο, ἀφοῦ ἀπὸ μᾶς θὰ βγοῦν οἱ βοηθοί, οἱ ἐπιμεληταί, οἱ καθηγηταὶ καὶ οἱ γραμματεῖς.

Πόσο ἁμορφος θᾶταν ὁ κόσμος μας, ἀν μέσ'

ΤΑ ΒΙΒΛΙΑ

«Πρακτικά Ἐκπαιδευτικοῦ Συνεδρίου τῶν Λειτουργῶν Μ. Ἐκπαιδεύσεως τῆς Π. Περιφέρειας» ἐν Τριπόλει (1 - 5 Ἰουνίου 1958). Ἐν Ἀθήναις 1958.

“Ὅταν ἔπαιρνα στὰ χέρια μου νὰ διαβάσω τὰ πρακτικά αὐτοῦ τοῦ Ἐκπαιδευτικοῦ Συνεδρίου, εἶχα τὸ αἶσθημα κάποιας προκαταλήψεως. Γιατὶ συμβαίνει σὲ τέτοιες περιπτώσεις οἱ συζητητὰ νὰ μπαίνουν σ’ ἓνα σχῆμα συμβατικοῦ φορμαλισμοῦ μακριὰ ἀπὸ τὰ δεδομένα τῆς καθημερινῆς πείρας καὶ τὴν ἐπαλήθευσι τῶν πραγμάτων. Συγγέουν τὸ δὴν μὲ τὸ δέον, ὅποτε ἡ δεοντολογικὴ πρότασις διεκδικεῖ τὴν ταυτότητα τοῦ πραγματικοῦ. Καὶ ἡ ἐνδιάθετη προκατάληψις ἔπαιρνε τὸ περίγραμμα τῆς ἀνη-

συχίας, ὅταν στὶς πρῶτες σελίδες κίόλας ἔβλεπα μία ἀπολογητικὴ διάθεσι προστασίας ἐνὸς βαρῦτατα ἀσθενοῦς, τοῦ ἑλληνικοῦ γυμνασίου. Σκεπτόμουν πόσο ἀνόητοι γινόμαστε κάθε φορὰ ποὺ θέλομε νὰ κρῦψωμε τὴν ἀλήθεια ἀπὸ φόβο μὴ θλάψωμε τὴν ὑπόθεσι περισσότερο, ἐνῶ ἡ ἀληθινὴ προστασία θρίοκεται στῆς ὁμολογίας τὴν πραγμάτων καὶ στῆς ἀλήθειας τὴν παραδοχὴ.

Ἐδνυχῶς οἱ ἐπόμενες σελίδες μὲ παρηγόρησαν. Ἐδιάδωσα τὴν ἐμπειριστατομένη εἰσήγησι, τῆς κας Δενδροῦν - Ἀντωνακάκη. Μὲ ἀπλότητα, σαφήνεια καὶ ρεαλισμὸ ἀνέλυσε τὰ αἷτια τῆς κρίσεως τῆς ἑλληνικῆς ἐκπαιδεύσεως, ἐστάθηκε μὲ θάρρος μπρὸς στὶς δυσκολίες καὶ ἔδωσε σωστὲς κατευθύνσεις. Τὸ σχολεῖο δὲν μπορεῖ νὰ στέκη μακριὰ ἀπὸ τὴν ζωὴ, ἀπὸ τὸ κοινωνικὸ τῆς περιγύρο καὶ τὶς οικονομικὲς

στὴν καρδιὰ τοῦ καθενὸς μας ἀνθίξε ἡ καλωσύνη.

ΩΡΓΑΝΩΜΕΝΗ ΑΓΑΠΗ

Αὐτὸ τὸ θέμα τῆς ἀγάπης. . Ἀνεξάντητο χλιοειπωμένο καὶ πάντα καινούργιο. Συλλογίζομαστε πόσο ἐπίκαιρο γίνεται τώρα ποὺ ξανάρχονται πάλι οἱ γιορτές.

Καρτερικὰ θὰ περιμένουν κάποια χλωμὰ πρόσωπα σὲ κείνους τοὺς μεγάλους νοσοκομειακοὺς θαλάμους. . .

Πολλοὶ ποὺ θὰ γιορτάσουν ὀλομόναχοι καὶ ἄλλοι, ποὺ δὲν θὰ γιορτάσουν καθόλου. . .

Κάποια παιδικὰ μάτια γεμῖτα ἀγωνία καὶ φόβο. . .

Κι’ ὅσοι στὸ κελλί τῆς φυλακῆς, δὲν ἄκουσαν χρόνια τώρα τῶν ἀγγέλων τὸ μήνυμα. . .

Πόσο στοιχίζει ἀλήθεια λίγη ἀγάπη; Νᾶναι τάχα τόσο δύσκολο γιὰ τὰ φοιτητικὰ σωματεῖα καὶ τοὺς συλλόγους τοῦ πανεπιστημίου καὶ μὲ κάποιες ὀργανωμένες ἐκδηλώσεις καλωσύνης καὶ συμμόνιαις, νὰ ζήσουν τὸν πόνο τῶν ἄλλων στὶς μέρες ποὺ θᾶθθουν, μέρες ἀγάπης;

ΕΝΩΠΙΟΝ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ

Κάποια ὑπερκόποισι κι’ ἀδιαθεσία, ἓνα ἀπροσδόκητο τραῦκ ἢ μιὰ σειρά δυσμενῶν συμπτώσεων κι’ ἄλλοι τόσοι λόγοι μᾶς φέρουν μὲχρι τὶς ἐξετάσεις «ἐνώπιον ἐπιτροπῆς». Τότε εἶναι ποὺ νοιώθουμε βαρύτερα τί θὰ ἐσήμενε γιὰ μᾶς ἢ ἀποτυχία. Ἐξοδα καὶ κόποι ὀλόκληρης χρονιάς νὰ πηγαίνουν χαμένα.

Κι’ εἶναι ἀληθινὴ ἡ ἐδγνωμοσύνη μας γιὰ τοὺς καθηγητάς, ποὺ μὲ προσοχὴ καὶ κατανόη-

σι, προσπαθοῦν νὰ καταλάβουν πόσο μᾶς παιδεύε καὶ πόσο μᾶς ἔγινε κτῆμα ἡ ὕλη.

Ὅσὸσο μερικὲς φορὲς ἀντὶ τῶν τριῶν καθηγητῶν, ποὺ προβλέπει ὁ νόμος, θᾶχαμε νὰ σημειώσωμε τὴν παρουσία ἐνὸς μόνου στὶς ἐξετάσεις, πράγμα ποὺ ἀφαιρεῖ ἴσως τὴ δυνατότητα γιὰ μιὰ πιδ ἀντικειμενικὴ κρίσι. Κι’ εἶναι τόσο ἀπαραίτητη ἡ ἀντικειμενικὴ κρίσι σ’ ἓνα τόσο λεπτὸ καὶ σπουδαῖο θέμα.

Η ΕΥΘΥΝΗ ΜΑΣ

Συχνὰ πυκνὰ κάποιες φωνὲς δημοσιογραφικῶν ὀργάνων ἀκούγονται γιὰ τὴν ἀπουσία τῶν ἰδανικῶν ἀπ’ τὰ σύγχρονα νεῖατα. Παιδιά, ποὺ ἐσκεμμένα καὶ ψυχραῖμα σκοτώνουν, ληστεύουν, κακοποιοῦν. Πέρασαν ἀπ’ τὴν ὀθὴν πρῶτα, ὕστερα κατέβηκαν στὴ ζωὴ μας τὴν καθημερινή, νεοὶ ἀνθρώποι αὐτοὶ ποὺ θραύουν περιφρονητικὰ ὅλους ἐκείνους τοὺς δεσμοὺς ποὺ τοὺς ἔδεναν μὲ τοὺς ἀνθρώπους καὶ τὶς κοινωνίες.

Στὸ ζήτημα τοῦτο ἔχομε ὅλοι μας εὐθύνη. Εὐθύνη γιατί σβύνουν τὰ ἰδανικὰ ἀπὸ καρδιὲς νεανικὲς. Εὐθύνη, ποὺ κάποια παιδιὰ σκοτώνουν χωρὶς δυσκολία καὶ τύψεις. Εὐθύνη γιὰ ὅ,τι κακὸ γίνεται. Εὐθύνη γιὰ ὅσα καλὰ δὲν ἔγιναν. Εὐθύνη ἀπέναντι στὰ παλληκάρια, στὶς ἀσπῆρες τῶν νησιῶν μας, ποὺ φεύγουν νὰ γίνουν δοῦλοι στὶς Βενεζουέλλες, γιατί ἔδω δὲν θροῖθηκε κάποιος νὰ τοὺς παρασταθῇ.

Ἡ εὐθύνη τοῦ ἀδριανοῦ πνευματικοῦ ἡγέτου πρέπει νὰ μᾶς γίνῃ συνείδησι ἀπὸ τώρα. Βαθεῖα συνείδησι ποὺ θὰ ταραξῇ τὴ ζωὴ μας μὲ κάποιες ἀνησυχιὲς δημιουργικὲς.

της ἀνάγκης. Ἄν θέλωμε νὰ εἶναι ζωντανὸ μῶρφωμα πνευματικῆς καθοδηγίας καὶ ὑπηρετικῶν τῶν συγκεκριμένων ἀναγκῶν τῆς ζωῆς, νὰ ἐξετάσῃμε αὐτὴν τὴν ἴδια τὴν ζωὴν, ὅπως διαμορφώνεται ἀπὸ τὴν ἴαση τῆς ἐκδομηχανίσεως καὶ οἰκονομικῆς ἀναπτύξεως, ἀπὸ τὴν πυρετώδη ὁρμὴν τῶν μηχανικῶν κατασκευῶν καὶ τῶν ἐφευρετικῶν ἐφαρμογῶν καὶ τὴν ἐπαναστατικὴν δοκιμὴν νέων ἐπιστημονικῶν ἐπιτευγμάτων. Τὴν κλασσικὴν παιδείαν καὶ τὴν νέα τεχνοικονομικὴ πορεία, ἀντὶ νὰ τὶς βλέπωμε σὰν δύο δυνάμεις ἀντίθετες, ἀντιφατικές, ἀντιμαχόμενες, καλύτερα εἶναι νὰ τὶς θεωροῦμε σὰν δύο παράγοντες ὑπηρετικούς τῆς ἀληθείας. Ἡ τεχνικὴ γνῶσις καὶ κατάρτισις νὰ ὑπηρετῇ τὴν ἀνάγκην τῆς ζωῆς, ἀλλὰ καὶ ἡ ἀληθινὴ κλασσικὴ παιδεία νὰ δίνει τὸν τόνο καὶ τὸ πνεῦμα, τὴν κατεύθυνσιν, τὸν βαθύτερον σκοπὸν ποῦ ἀποβλέπει στὴν ὀλοκληρωμένη διάπλασι τοῦ ἀνθρώπου σὰν ἐλευθέρου προσωπικότητος.

Τὸ πρόβλημα τῆς κλασσικῆς παιδείας θέτει καὶ ἐρευνᾷ στὴν εἰσήγησίν του διεξοδικώτερα ὁ κ. Κωστόπουλος, χωρὶς ὅμως ὅλα τὰ ἐπιχειρήματα νὰ εἶναι πειστικά. Ἴσως γιὰ τὸν δὲν θέλει νὰ ὁμολογήσῃ πέρα ὡς πέρα τὴν ἀλήθειαν τῆς κρίσεως ποῦ περᾶ τὸ μάθημα τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς στὸ σύγχρονον ἑλληνικὸν γυμνάσιον. Πιὸ ἀληθινὸς μᾶς φάνηκε ὁ γενικὸς ἐπιθεωρητὴς κ. Παπακωνσταντίνου ποῦ παραδέχθη καὶ τὰ σφάλματα καὶ τὰ λάθη. «Διὰ τὴν πτώσιν τῶν κλασσικῶν σπουδῶν εἴμεθα ἡμεῖς οἱ φιλόλογοι ὑπεύθυνοι, διότι ἡμεῖς ὑπεβιάσαμεν εἰς τὴν ψυχὴν τῶν μαθητῶν τὴν ἀξίαν τῶν κλασσικῶν γραμμάτων μὲν τὴν πρόχειρον διδασκαλίαν καὶ τὴν ἀμετρον ἐπιείκειαν» (σ. 115). «Ἐνα μάθημα τέλεια φορμαλιστικὸν (ἔτσι διδάσκεται ἀπὸ τοὺς περισσοτέρους φιλόλογους) ποῦ ἀποβλέπει μόνον στὴν λεξιθρία, τὴν γραμματικὴν ἀνάλυσιν καὶ τὴν συντακτικὴν ἐξομάλυνσιν, χωρὶς βαθύτερον πνευματικὸν προσανατολισμὸν καὶ φιλοσοφικὴν τοποθέτησιν, εἶναι ἐπόμενον ν' ἀποβαίνει στεῖρον καὶ ἀηδιαστικόν. Ἐτσι οἱ ἀπόφοιτοι τοῦ κλασσικοῦ γυμνασίου, ὄχι μόνον δὲν ἀγαποῦν τὰ ἀρχαῖα κείμενα» καὶ δὲν ἀναζητοῦν καὶ ἄλλους ἀρχαίους συγγραφεῖς, ἀλλὰ καὶ διακατέχονται ἀπὸ ἕνα μόνιμον σύμπλεγμα ἀποστορφεῖς τῶν ἀρχαίων ἑλληνικῶν. Ἄν ὅμως οἱ διάφορες προτάσεις καὶ τὰ πορίσματα τῶν συνεδρῶν πᾶρουν σάρακα καὶ ὁπᾶ καὶ ἐφαρμοσθῶν ἀπὸ ὅλους τοὺς φιλόλογους, πέρα ἀπὸ τὴν Π' Ἐκπαιδευτικὴ Περὶφέρεια, τότε ὑπάρχει ἑλπίς ἐπιβίωσης τοῦ μαθήματος. Ἡ συγγραφὴ μιᾶς μεθοδικῆς «χρησιμομάθειας», ὅπως ποτεῖται, ἢ ἐπιστημονικὴ διδασκαλία τῆς γραμματικῆς καὶ τοῦ συντακτικοῦ στὰ πρῶτα σχολικὰ ἔτη, ἢ ἐμβάθυνσις στὸ πνεῦμα τῶν κειμένων, ἢ ἐπαφὴ μὲ τοὺς συγγραφεῖς καὶ τὰ κείμενα τους καὶ ἀπὸ ἀρτιωμένους μεταφράσεις καὶ πιὸ πολὺ οἱ «ἐμπνευσμένοι φιλόλογοι» θὰ συντελέσουν στὴν καταξίωσιν τοῦ μαθήματος, ποῦ ἔχει κατολι-

σθῆσει σὲ ἄκαρπη καὶ στεῖρα ἐνόχλησι τῆς παιδικῆς διανοίας.

Πολὴ ἐνδιαφέρουσα καὶ ἰδιαίτερα ὠφέλιμη εἶναι ἡ εἰσήγησις τοῦ κ. Ἄρη Προκοπέα ποῦ καταπιάνεται μὲ τὸ θέμα τῆς διδασκαλίας τῶν ἐκθέσεων. Στεκόμαστε ὅμως ἰδιαίτερα στὴν πρωτότητα, γιὰ τὸ περιεχόμενον τῆς, ὀμιλία τοῦ κ. Πεφάνη. Τὸ θέμα του ἦταν ἡ ὁργάνωσις τῆς ψυχαγωγίας τῶν μαθητῶν. Πολλὲς φορὲς ἐμεῖς οἱ ἐκπαιδευτικοὶ παραπονούμεθα γιὰ τὴν νέα γενεὰ ὅτι ἀκολοθεῖ τὸν εὐκολὸ δρόμον τῆς ἐγωϊστικῆς εὐχαριστήσεως, τῆς αὐτόβουλης ἱκανοποιήσεως, τῆς ψεύτικης ἐλευθερίας. Ἐμεῖς τοὺς συμβουλεύομε στὸ σχολεῖο, ἰσχυρίζομαστε, καὶ αὐτοὶ δὲν μᾶς ἀκοῦν. Αὐτὴ ἡ παιδικὴ καὶ ἐφηβικὴ στάσις εἶναι πολὺ φυσικὴ γιὰ τὴν ἐμεῖς οἱ δάσκαλοι στεκόμαστε μακριὰ ἀπὸ τὴν ψυχὴν καὶ τὴν καρδίαν τοῦ παιδιοῦ καὶ καρδιά του εἶναι ἡ ψυχαγωγία, ἢ διασκέδασις, τὸ παιγνίδι. Ἄν, λοιπόν, θέλωμε νὰ μὴ χάσωμε κάθε δυνατότητα ἐπικοινωνίας καὶ ψυχικῆς ἐπαφῆς μὲ τὴν νεώτερην γενεὰ, ὀφείλομε νὰ προσέξωμε καὶ νὰ βοηθήσωμε στὸν τομέα τῆς ψυχαγωγίας. Ὁ κ. Πεφάνης μελέτησε διεξοδικὰ ὅλες τὶς μορφὰς ψυχαγωγίας, παρουσίασε τὶς οἰκονομικὰς δυσκολίας, τὰ τεχνικὰ ἐμπόδια, τὰ ὄργανοτικά προβλήματα, ἀλλὰ ἔδωσε καὶ πρακτικὰς λύσεις. Τέτοια λύσις εἶναι ἡ σκέψις γιὰ τὴν ὁργάνωσιν τῶν μαθητῶν σὲ ὁμάδες ἀνάλογα μὲ τὰ ἐνδιαφερόντα τους καὶ ἢ ἴδουσις λεσχῶν, ὅπου κάθε μαθητὴς νὰ εὐρίσκη μίαν ἀντίστοιχὴν εὐχαρίστησιν. Ἐνας κίνδυνος ὑπάρχει νὰ μπερδευθῇ ὁ διδάσκων καὶ μὲ ἄλλες εὐθύνες, στίς ὁποῖες δὲν θὰ εἶναι πάντοτε ἔτοιμος ν' ἀνταποκριθῇ γι' αὐτὸ νομίζομε πὼς στὴν ὁργάνωσιν τῶν θεμάτων τῆς ψυχαγωγίας πρέπει νὰ βοηθῆσῃ καὶ ἑξωσχολικοὶ παράγοντες, ὅπως εἶναι ὁ προσκοπισμὸς. Ἡ ἀνάπτυξις αὐτοῦ τοῦ θέματος μποροῦμε νὰ ποῦμε πὼς συμπληρώθηκε ἀπὸ τὸν γενικὸν ἐπιθεωρητὴ τῆς γυμναστικῆς κ. Σαββόπουλο, ποῦ ἀνέλυσε μὲ ἐπιστημονικὴ ἐμβριθία τὴν ἔννοια, τὴν οὐσία καὶ τὶς μορφὰς τοῦ παιγνιδιοῦ. Ἀξιόλογες ἐπίσης ἦσαν οἱ εἰσηγήσεις τοῦ ἐπιθεωρητοῦ κ. Μανιῆτι «περὶ τῶν νεωτέρων κατακτήσεων τῆς φυσικῆς καὶ τῆς χημείας καὶ τοῦ ἐν ἰσχύϊ ἀναλυτικοῦ προγράμματος», καὶ τοῦ μαθηματικοῦ κ. Λυκάκη «περὶ τῆς σημασίας τῶν μαθηματικῶν εἰς τὴν σύγχρονον ζωὴν καὶ περὶ τῶν μέσων πρὸς ἀρτιωτέραν καὶ εὐχερεστέραν τῶν μαθητῶν κατάρτισιν». Καὶ οἱ δύο μὲ ἀντιεπιμενικότητα καὶ ρεαλισμὸν ἀντιμετωπίζον τὶς δυσκολίας, παραδέχονται τὰ λάθη καὶ δίνουν τὶς σωστὰς λύσεις. Ὁ κ. Λυκάκης π.χ. δὲν διατάζει νὰ μιλήσῃ γιὰ τὸν φόβον τῶν μαθητῶν πρὸς τὰ μαθηματικά.

Ἄλλ' οἱ συνεδροὶ δὲν περιορίστηκαν στὸ θεωρητικὸν πεδίο, ἀλλὰ προώθησαν καὶ στὴν σχολικὴν πράξιν μὲ τὶς ὑποδειγματικὰς διδασκαλίας. Δόκιμοι καθηγηταὶ ἔκαναν ὑποδειγματικὰ μαθήματα πᾶνον στὰ μαθηματικά, τὴν γεω-

γραφία, τὰ ἀρχαῖα καὶ νέα ἑλληνικά, τὴν ἱστορία. Ἔτσι ἡ θεωρία βρῆκε διέξοδο στὴν στάθμισι τῶν πρακτικῶν δυσκολιῶν, στὴν προβολὴ τῆς πείρας, στὴν παρουσίασι τῆς διδακτικῆς ἱκανότητος καὶ τῆς παιδευτικῆς μεθόδου. Ἡ θεωρία καταξιώθηκε ἀπὸ τὴν πράξι, ἀλλὰ καὶ ἡ πράξι φωτίσθηκε ἀπὸ τὸν προβολέα τῆς πρακτικῆς ἐνασχολήσεως. Πέντε μέρες κράτησε αὐτὸ τὸ συνέδριον μέσα σὲ μιὰ ἀτμόσφαιρα πολιτισμένη, ὅπου ὁ παλαιότερος προσέφερε τὴν σοφία καὶ τὴν πείρα του καὶ ὁ νεότερος τὴν ὀρμὴ καὶ τὸν ἐνθουσιασμό του. Μέσα σὲ 558 σελίδες μαζεύτηκε πολὺτιμο παιδαγωγικὸ καὶ διδακτικὸ ὕλικο, καταστάλαγμα γνώσεως καὶ πείρας κάτω ἀπὸ τὴν φωτισμένη καθοδήγησι τοῦ γενικοῦ ἐπιθεωρητοῦ κ. Θεοδωράτου, ποῦ ὑπῆρξε ἡ ψυχὴ τοῦ συνεδρίου. Μὲ τὴν ἱκανότητα χειρισμοῦ τῶν δυσκόλων σημειῶν στὴ συζήτησι, τὴν διδακτικὴν πείρα, τὴν ρεαλιστικὴν αὐτοκριτικὴν, τίς ὁρθὲς τοποθετήσεις, τίς σοφὲς κατευθύνσεις, ἔδειξε πῶς εἶναι ἕνας ἀξιόλογος πνευματικὸς ἄνθρωπος.

Γ. ΜΠΟΖΩΝΗΣ

*

Μητροπολίτου Λήμου Διονώσιου: «Ἐξομολόγησις, πνευματικὸν φροντιστήριον». Εἰσήγησις ἐνώπιον τῆς Ἱεραρχίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, Ἀθῆναι 1958.

Ἡ σπουδαιότης διὰ τὴν ζωὴν τοῦ χριστιανοῦ καὶ διὰ τὴν ἀκμὴν τῆς ἐκκλησιαστικῆς ζωῆς τοῦ μυστηρίου τῆς ἐξομολογήσεως εἶναι ἀναμφισβήτητος. Συνειδησις, ἡ ὁποία δὲν ἀναζητεῖ τὸν πνευματικόν, δὲν δύναται νὰ εἶναι χριστιανικὴ.

Ἄλλ' ἐπειδὴ τόσον κεντρικὴ εἶναι ἡ διακονία τοῦ πνευματικοῦ, καὶ ἐφ' ὅσον ἀπὸ αὐτὴν ἐξαρτᾶται ἡ σύνδεσις καὶ ἡ παραμονὴ τοῦ ατόμου εἰς τοὺς κόλπους τῆς Ἐκκλησίας καὶ ἡ ἔπαρξις τοῦ ἀγῶνος διὰ τὴν βασιλείαν τῶν Οὐρανῶν, καθίσταται φανερόν πόσους κινδύνους διατρέχει ἡ συνείδησις τοῦ χριστιανοῦ ἀπὸ τυχόν σφάλματα, τὰ ὁποία ὁ πνευματικὸς εἴτε ἐν γνώσει εἴτε ἐν ἀγνοίᾳ θὰ διέπραττε κατ' αὐτὴν.

Εἰς μίαν εἰσηγητικὴν ἔκθεσιν, ὡς ἡ παροῦσα, δὲν δύναται νὰ ἐξαντληθῇ ἕνα τόσον μέγα θέμα, ἀλλ' ὁ Σεβ. μετ' τὴν διακρίνουσαν αὐτὸν ἀκριβείαν καὶ συστηματικότητα ὑποδεικνύει τὰ βασικὰ σημεῖα, τὰ ὁποία πρέπει νὰ προσέχωνται κατὰ τὴν ἐξομολογήσιν καὶ σημειώνει ἐπίσης τὰ ζητήματα τοῦ διὰ τοὺς πνευματικὸς Φροντιστηρίου τῆς Ἐκκλησίας, εἰς τὰ ὁποία πρέπει νὰ δοθῇ προσοχή, ὥστε ἡ ἀπόδοσις του νὰ εἶναι, ὅσον τὸ δυνατόν, τελειότερα.

Νομίζομεν ὅτι πολὺ ὀρθῶς ὁ Σεβ. ἐκυκλοφόρησε τὴν εἰσηγησίαν τὴν αὐτὴν, διότι ἀσχέτως πρὸς τὴν συμβολὴν τῆς κατὰ τὴν συζήτησιν τοῦ θέματος εἰς τὴν Σύνοδον τῆς Ἱεραρχίας,

ἡ ὁποία ἀσφαλῶς πρέπει νὰ ἦτο μεγίστη, δύναται ἡ μελέτη τῆς νὰ ὀφελῆσθαι καὶ ἰδιαίτερώς τοὺς ἀσκούοντας τὸ ἔργον τοῦ πνευματικοῦ, προσέτι δὲ καὶ τοὺς προσερχομένους εἰς τὸ μυστήριον πιστοῦς.

Γ. Μ. Χ.

*

Δὲν εἶναι λίγες οἱ ποιητικὲς συλλογὲς ποῦ κυκλοφόρησαν τὰ δύο τελευταῖα χρόνια. Ἀντιθέτως... ὑπερπαραγωγὴ μᾶλλον ὑπῆρξε. Αὐτὸ ὅμως δὲν σημαίνει ὅτι καὶ ποιητικὰ ἀνέβηκε ἡ ὑστάθμη τῆς νεοελληνικῆς μας ποίησης. Αὐτὸ τοῦλάχιστον δείχνουν οἱ ποιητικὲς συλλογὲς ποῦ ἔχω μπροστά μου.

Βέβαια ἀνάμεσα σ' αὐτὲς ὑπάρχουν καὶ ἀξιόλογες, ὅπως οἱ «Στροφὲς τῆς Μεσογείου» τοῦ Γιάβνη Μαιναλιώτη. Ὁ κ. Μ.-δὲκκιμος ἄλλωστε ποιητὴς - μετ' τὸν νεορεαλισμό του μιλάει κατ' εὐθείαν στὸν ἄνθρωπο τῆς ἐποχῆς μας. Τῆς σημερινῆς ἐποχῆς, ποῦ εἶναι κυρίως ἐποχὴ ἀγωνισμῶν καὶ ὕλικης παντοδυναμίας», ὅπως ὁ ἴδιος παρατηρεῖ στὶς «σημειώσεις» του (σ. 28). Ὁ ποιητὴς πιστεύει πῶς πρέπει νὰ ξεναζωντανέψῃ τὸ παλὴν μεσογειακὸ πνεῦμα, ὁ πολιτισμὸς ποῦ γεννήθηκε καὶ ἀναπτύχθηκε στὴ Μεσόγειο. Κι' αὐτὸ ζητεῖ μετ' οὓς, κατὰ πάντα ἄρτιους, στίχους του καὶ τίς «σημειώσεις» ποῦ τοὺς συνοδεύουν. Ἄν αὐτὸς ὁ νέος πολιτισμὸς εἶναι ὁ πολιτισμὸς ποῦ σὴν βάση θὰ ἔχῃ τὴν πνευματικὴν θεμελίωσιν ἐνὸς ἄρτιου ἀνθρωπισμοῦ - ποῦ εἶναι καὶ τὸ αἷμα τῆς ἐποχῆς μας - τὸ δεχόμεθα. Ἐνας τέτοιος ἀνθρωπιστικὸς πολιτισμὸς, ποῦ θὰ εἶναι θεμελιωμένος στὶς αἰώνιες καὶ ἀναλλοίωτες πνευματικὲς ἀξίες, ἀναντίρρητα θὰ ἔδινε στὸν ἄνθρωπο «τὴν μεγαλύτερη εὐτυχία καὶ τὴν γονιμότερη αὐτοπεποιθισμένη, γὰρ ἕνα πανανθρώπινο γοητευτικὸ τραγούδι».

Ἐκεῖνο ποῦ δὲν μπορούμε νὰ δεχθῶμε εἶναι ὅτι ὁ πολιτισμὸς αὐτὸς θὰ ἦταν δυνατόν ν' ἀναπτύχθῃ μόνο ἐὰν θὰ μπορούσε νὰ ζήσῃ παρὰ τὴν ἄλλοι, στὰ ἀπέραντα ὄρια τῆς γῆς, ὁ καπιταλισμὸς καὶ ὁ σοσιαλισμὸς. Δὲν τὸ δεχόμεθα, γιατί τὰ δύο αὐτὰ συστήματα ἀρνοῦνται ἀκριβῶς τὴν βάση αὐτοῦ τοῦ πολιτισμοῦ: τὸ Πνεῦμα. Μὴν πλανιόμαστε: Μὴν πᾶμε νὰ δημιουργήσομε μιὰ θέση, μετ' μιὰ ἀντίθεση. Ἡ ἱστορικὴ πείρα ἔχει πολλὰ νὰ πῇ πάνω σ' αὐτά.

*

Ἐπαινετὴ εἶναι ἡ πρόθεσις τοῦ κ. Σπύρου Ρίγγα νὰ τραγουδήσῃ τὸ ἐθνικὸ μας ἔπος μετ' τὰ ποιήματα ποῦ ἔκλεισε στὴ συλλογὴ του: «Τὸ ἐθνικὸ μας ἔπος». Τὸ πατριωτικὸ ποίημα εἶναι σήμερα, δυστυχῶς, σπάνιο εἶδος. Κι' ὅμως ἔχει τόσα ἠρωϊκὰ κατορθώματα νὰ παρουσιάσῃ ὁ σύγχρονος ἑλληνισμὸς, ποῦ θὰ

πρεπε νάχουν ἐμπνεύσει τοὺς ποιητές μας σὲ ἀξιόλογα ποιητικά δημιουργήματα. Κι' εἶναι ἄμωσον ἀνάγκη νὰ μάθουν οἱ νεώτεροι τὰ κατορθώματα τῆς Φυλῆς μας. Αὐτὸ ἀποτελεῖ ἐθνική ἐπιταγή. Τὸ γεγονός ὅτι σπάνια βλέπουμε σήμερα νὰ κυκλοφοροῦν ποιητικὲς συλλογὲς μὲ πατριωτικά ποιήματα δείχνει, κατὰ τὴ γνώμη μου, τὸν πνευματικὸ ὑποσιτισμὸ ἀπὸ τὸν ὁποῖον πάσχουμε. Κι' ἀπ' αὐτὴ τὴν ἀποψη ὁ κ. Ρ. εἶναι ἄξιος συγχαρητηρίων. Δυστυχῶς ὅμως τὰ ποιήματά του ὑστεροῦν καταφανῶς στὴ μορφή. Πολλὲς φορὲς ἔχει ἀδικαιολόγητα στιχογραφικὰ λάθη, ποὺ καταντάει ἢ ποιησὶ τοὺ ἀφελῆς. Τί κρίμα!

★

Ἀντίθετα τὸ «Κυριακὸ Ἔπος» τῆς κ. Ἀριάνης Κ. Νικολοπούλου εἶναι μὲν ἀπλὸ στὴν ποιησὶ του, ἀλλὰ ὁ στίχος του - δεκαπεντασύλλαβος κυρίως - εἶναι καλοδουλεμένος, στρωτὸς, μὲ πλούσιο λυρισμὸ καὶ πηγαία ἐμπνευση. Ἡ ἐσωτερικὴ ἁρμονία, μὲ τὸν πετυχημένον πάντα μετρικὸν τόνο, θυμίζει δημοτικὸν τραγοῦδι καὶ κάνει τὴν ποιήσιν τῆς κ. Ν. - ἀπλὴ σὲ φιλοσοφικὲς προθέσεις - εὐχάριστη, μὲ στιχογραφικὴ ἀριότητα.

★

Ἐχωριστὴ πρωτοτυπία παρουσιάζουν «Τὰ Σήμαντρα τοῦ Αἰγαίου» τοῦ κ. Ἀγγέλου Παοθένη. Ὁ π. μᾶς δίνει, μὲ τὸ δικὸ του πάντα προσωπικὸ ἔπος, μιὰ καθαρὴ ποιητικὴ ἀτμόσφαιρα μὲ τὴν αἰγαίοπελαγίτικη φρεσκαδοῦρα καὶ τὴ θαλασσινὴ ἀλμύρα. Οἱ στίχοι του γεμάτοι αἰσιοδοξία καὶ ζωντάνια γίνονται τραγοῦδι, καθὼς τραγοῦδι καὶ ἄκρατη ποιήσιν εἶναι ἡ ζωὴ τῶν θαλασσινῶν μας: «Ὅσα φεγγάρια ἰλάρουν ὁ σταυρὸς, ὅσα καρδία ξεπροβόδιζε ἡ καμπάνα, ἄχ, νὰν τὰ μυρῶνει στὴν ἄχραντὸν τοῦ Αἰγαίου φρεσκαδοῦραν ἄρμενιστὴς ἀποδροχάρης ἄνεμος, κ' ἡ μαυρομάτα καπετάνισσα

νὰ κλαίει, νὰ κλαίει
ἄχ, νὰ κλαίει γλυκὰ στὸ διαμαντένιο τῆς
(πρεβάξι...)

Ὁ κ. Π. σὲ τούτῃ τῇ νέα ποιητικῇ του συλλογῇ παρουσιάζεται μὲ δλοκληρωμένα ποιητικὰ δημιουργήματα κι' ὄχι ἀπλῶς μὲ στρωφὲς καὶ στίχους καθὼς εἶχε κάμει μὲ τοὺς «Σταλαχτίτες τῆς σιωπῆς» (βλ. Ἄκτινες 1957 σ. 380). Τὸ σημειῶν μὲ ἰδιαίτερη ἱκανοποίηση, γιὰ τὸ θεωρῶ σημαντικὸ στοιχεῖο στὴν πορεία ἀνάδου τοῦ ποιητῆ.

★

Πλούσια σὲ περιεχόμενον εἶναι καὶ ἡ συλλογὴ τοῦ κ. Κώστα Σακλαριῆ, «Θυσίαι». Ἐκεῖνο ὅμως ποὺ πρέπει νὰ τονισθῇ ἰδιαίτερα εἶναι ὅτι μᾶς ἔρχεται ἀπ' τὴν ἐπαρχία, ἀπ' τὴν Ἠγουμενίτσα. Κι' αὐτὸ εἶναι σημερινό, γιὰ φανερῶνει πὼς οἱ πνευματικοὶ ἄνθρωποι τῆς ἐλληνικῆς ἐπαρχίας δουλεύουν μὲ κέφι γιὰ τὴν ἀνοδὸ τῆς. Βέβαια μέσα σ' αὐτὰ τὰ 65 ποιήματα μορεῖ νὰ ὑπάρχουν κάποιες ἀτέλειες, ἀλλ' αὐτὲς μᾶλλον συγχωροῦνται ἂν λάβουμε ὑπ' ὄψη μας τίς δυσκολίες ποὺ ἀντιμετωπίζουν ἐκεῖ οἱ πνευματικοὶ ἐργάτες.

★

Κλείνω μὲ δυὸ λόγια στὸν Τάκη Α. Σινόπουλο γιὰ τὴν συλλογὴ του «Ἄνθρωποι καὶ κατακόμβες» ποὺ κυκλοφόρησε τελευταία.

Εἶναι μιὰ φροντισμένη συλλογὴ μὲ εἴκοσι ποιήματα γεμάτα ἀνθρωπιά καὶ εὐκρινῆ ἀγάπη γιὰ τὸ σημερινὸ ἄνθρωπο. Εἶναι ἡ πρώτη συλλογὴ τοῦ κ. Σ., γι' αὐτὸ θεωρῶ χρέος μου νὰ ὑπογραμμίσω τὴν ἀριότητα τοῦ στίχου. Ὁ κ. Σ. εἶναι ἀναμφισβήτητα ποιητῆς. Ἐχει συναίσθησιν τοῦ τί κάνει, ὅταν κυκλοφορεῖ ἕνα βιβλίον, γι' αὐτὸ καὶ δούλεψε μὲ πνευματικὴ ἐντιμότητα, ποὺ πρέπει νὰ διακρίνει ἕναν ἐργάτη τῶν γραμμάτων. Τοῦ εὐχομαι καλὴ συνέχεια.

N. APBANITHS

Παρακαλοῦνται οἱ κ.κ. συνδρομηταὶ τῶν «Ἄκτινων» ὅπως ἀποστείλουν τὴν συνδρομὴν των διὰ τὸ ἐρχόμενον νέον ἔτος 1960 ἐκ δρχ. 45, ὅσον τὸ δυνατόν ταχύτερον, εἰς τὰ γραφεῖα τοῦ περιοδικοῦ (Καρύτση 14, Ἀθήναι)

Μηνιαῖον Περιοδικὸν «Ἄκτινες», ὄργανον τῆς «Χριστιανικῆς Ἐνώσεως Ἐπιστημονῶν Ἐκδόσις Χριστ. Ἐνώσεως «Ἄκτινες». Γραφεῖα: ὁδὸς Καρύτση 14, Ἀθήναι (Τηλ. 35-023).—Θεσ/κης: Ἀγ. Σοφίας 38.—Πειραιῶς: Φίλωνος 34α.—Ἰερούσολ.: Γ. Δ. Ἰατριδης, κατοικία Ἀριστοφάνους 10, Ἀθήναι (1).—Ἐτησίαι συνδρομὴ δρχ. 45, ἐξωτ. δολλ. 3.—Προστ. τυπογραφείου Δ. Παπακωνσταντίνου, Μαυρομυχάλη 176.—Χειρόγραφα, δημοσιευόμενα ἢ μή. δὲν ἐπιστρέφονται.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ ΕΙΚΟΣΤΟΥ ΔΕΥΤΕΡΟΥ ΤΟΜΟΥ

1959

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ: "Α. ν. Ψαρούδα - Μπενάκη: 'Από τὰς ἀρχὰς τῆς γερμανικῆς ποινικῆς μεταρρυθμίσεως, σελ. 56-60. — Γ. Α. Τζαννετῆ: 'Ἡ ἐτελευταία δούλησις, σελ. 123 - 125. — 'Α. π. 'Αλεξάνδριδης: Μέγεθος καὶ ἀξία, σελ. 153-157. — Kirtley F. Mather: Ὁρησκεία καὶ ἐπιστήμη εἰς τὴν ἐποχὴν τοῦ ἀτόμου, σελ. 217-221. — Α. C. Ivy: 'Ἐπάρχει Θεός; σελ. 257 - 263, 297 - 304. — Γ. Α. Περρῆ: 'Ὁ κόσμος κατὰ τὸ ἔτος 2000 μ. Χ., σελ. 264 - 267. — 'Α. ρ. χ. Πολέμη: Τί εἶναι φιλολογία, σελ. 305 - 309, 360 - 364, 381 - 386. — Δ. Ι. Κωνσταντέλου: Χριστιανικὴ Ὁρθόδοξος πίστις καὶ θεραπευτικὴ, σελ. 314 - 319. — Δ. Κωτσάκη: Τὰ διαπλανητικὰ ταξίδια εἶναι δυνατὰ; σελ. 346 - 349. — Ψυχολογία καὶ ἁμαρτία, σελ. 358 - 359. — Dr. W. F. G. Swann: Τὸ Σύμπαν ἔχει προσχεδιασθῆ, σελ. 393 - 395.

ΘΕΟΛΟΓΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ: Μ. Σπανόκου: 'Ὁ κόσμος περιμένει τὴν Ἐκκλησίαν, σελ. 67 - 69. — Β. Ἐράστου: Πρὸς τὰς πηγὰς, σελ. 105 - 110. — Β. Ἐράστου: Ἄληθινὸς ἄνθρωπος, σελ. 188 - 194. — Th. Wieser: Ἀνδρικαὶ καὶ γυναικεῖαι ἀδελφότητες εἰς τὰς Ἐθαγγελικὰς Ἐκκλησίας τῆς Δυτ. Εὐρώπης, σελ. 200 - 202. — Dr. R. E. Witt: Μιά χριστιανικὴ προσπάθεια, σελ. 203 - 204. — Kirtley F. Mather: Ὁρησκεία καὶ ἐπιστήμη εἰς τὴν ἐποχὴν τοῦ ἀτόμου, σελ. 217 - 221. — Α. C. Ivy: Ἐπάρχει Θεός; σελ. 257 - 263, 297 - 304. — Β. Ἐράστου: Ἄνθρωποι καὶ ἄνθρωποι, σελ. 268 - 269. — Β. Ἐράστου: Τὸ πρωτεῖον τῆς ἀγάπης, σελ. 310 - 313. — Δ. Ι. Κωνσταντέλου: Χριστιανικὴ Ὁρθόδοξος πίστις καὶ θεραπευτικὴ, σελ. 314 - 319. — Ψυχολογία καὶ ἁμαρτία, σελ. 358 - 359. — A. Dupas: Ἡ δικαιοσύνη τοῦ Θεοῦ, σελ. 398 - 399.

ΚΟΙΝΩΝΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ: 'Ι. Ἐρμωνικόου: Ματιὰς στὴ σύγχρονη νεότητι, σελ. 5-12, 61 - 66, 97 - 104. — Φ. Χριστοδούλου: Τὰ προγράμματα οἰκονομικῆς ἀναπτύξεως καὶ ἡ οὐθμιὰς τῆς καταναλώσεως, σελ. 20-28. — Δ. Α. Χριστοφίδης: Ἡ κοινωνικὴ καὶ ἠθικὴ ἀξία τῆς ἐθελοντικῆς αἰμοδοσίας, σελ. 29 - 30. — Π. Κορδογιάννοπουλου: Οἱ ἄδικα λησμονημένοι, σελ. 31. — Γ. Διμαντρίκου: Ἡ πορεία τῶν οἰκονομικῶν μας, σελ. 52 - 55. — Γ. Α. Π.: «Χριστιανικὴ Δράσις, σελ. 77. — Β. Χαρώνη: Ἡ Γαλλικὴ ἐργατικὴ νομοθεσία καὶ ἡ οἰκογένεια, σελ. 118 - 122. — Γιάννη Ἀθω: Αἱ περὶ λέπρας καὶ λεπρῶν ἀπόψεις Γρηγορίου τοῦ Νύσσης, σελ. 158 - 162. — Β. Α. ξα ν ᾱ: Οἱ κωφάλαοι εἰς τὴν Ἄγ. Γραφήν, σελ. 163 - 164. — 'Α. ρ. 'Α. Ἀσπιώτης:

«Ἐλληνικὸν Κέντρον Ἀγωγῆς», σελ. 177 - 184. — Γ. Α. Τζαννετῆ: Ἀνάστασι καὶ Ἐλληνας, σελ. 185 - 187. — Th. Wieser: Ἀνδρικαὶ καὶ γυναικεῖαι ἀδελφότητες εἰς τὰς Ἐθαγγελικὰς Ἐκκλησίας τῆς δυτικῆς Εὐρώπης, σελ. 200 - 202. — Dr. R. E. Witt: Μιά χριστιανικὴ προσπάθεια, σελ. 203 - 204. — A. Dondeyue: Μαρσαμὸς καὶ νεότης, σελ. 233 - 234. — Κοσμά Ἄντωνοπούλου: Προσέξατε τὰ χωριά μας, σελ. 235 - 238. — Β. Α. ξα ν ᾱ: Ὁ Ἰερὸς Αὐγουστίνος καὶ οἱ κωφάλαοι, σελ. 239 - 241. — Γ. Α. Περρῆ: Ὁ κόσμος κατὰ τὸ ἔτος 2.000 μ. Χ., σελ. 264 - 267. — Κοσμά Ἄντωνοπούλου: Οἱ δικασταὶ - παιδαγωγοί, σελ. 276 - 277. — Γ. Θ. Ράμου: Ἡ ἐργασία ὡς κοινωνικὸν λειτουργημα, σελ. 337 - 345. — 'Ιω. Καμαρινάκη: Ἡ προσφορὰ τοῦ πνεύματος, σελ. 377 - 380. — Αἰκ. Λωτοῦ: Ἐνα μνημεῖο Βυζαντινοῦ πολιτισμοῦ, σελ. 487 - 392. — A. Dupas: Ἡ Δικαιοσύνη τοῦ Θεοῦ, σελ. 398 - 399.

ΦΙΛΟΣΟΦΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ: Α. Δανζον: Ἡ εὐθύνη τοῦ ἐπιστήμονος εἰς τὸν σύγχρονον κόσμον, σελ. 49 - 51. — Γ. Μποξώνη: Ὁ Σωκράτης μπροστὰ στὸ μεταφυσικὸ πρόβλημα, σελ. 70 - 76. — 'Ι. Ἐρμωνικόου: Ἀναλαμβάνεις στὸ σκοτάδι, σελ. 139 - 144. — Β. Α. Καλογερόα: Ἡ ὕπαρξι καὶ ἡ ἀθανασία τῆς ψυχῆς, σελ. 145 - 152. — 'Α. π. Ἄ. π. Ἄλεξάνδριδης: Μέγεθος καὶ ἀξία, σελ. 153 - 157. — Α. Δ. Χ.: Ὅρατὰ καὶ ἀόρατα, σελ. 226 - 232. — Α. C. Ivy: Ἐπάρχει Θεός; σελ. 257 - 263, 297 - 304. — Γ. Μποξώνη: Γύρω ἀπὸ τὴν φιλοσοφία τοῦ ὄρατου, σελ. 269 - 275. — 'Ιω. Καμαρινάκη: Ἡ προσφορὰ τοῦ πνεύματος, σελ. 377 - 380.

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ: Α. Α. Ἀσπιώτης: «Ἐλληνικὸν Κέντρον Ἀγωγῆς», σελ. 177 - 184. — Γ. Μποξώνη: Προβλήματα παιδείας στὴ Σοβιετικὴ Ἐνωσι, σελ. 195 - 199. — Γ. Μποξώνη: Ἀντώνης Σωμεώνοβιτς Μακαρένκο — ἕνας ἀγωνιστῆς τῆς παιδείας σελ. 222 - 225.

ΜΟΡΦΩΤΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ: Π. Δαγκτόγλου: Ἡ Δυτικὴ Εὐρώπη ἀνακαλύπτει τὸ Βυζάντιον, σελ. 18 - 19.

ΜΟΡΦΑΙ: Β. Κέκη: Ὁ Μέγας Βασίλειος καὶ ἡ λαοικία, σελ. 13 - 17. — Γ. Μποξώνη: Ὁ δεσμότης τοῦ ἐρμητοῦ παραδεισοῦ, σελ. 111 - 117. — Β. Ἐράστου: Ἀληθινὸς ἄνθρωπος, σελ. 188 - 194. — Γ. Μποξώνη: Ἀντώνης Συμεώνοβιτς Μακαρένκο, σελ. 222 - 225. — 'Ι. Ἐρμωνικόου: Ὁ κνηγνημένος κνηγός, σελ. 320 - 327.

ΕΘΝΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ: Μητροπολίτου Κυρηνείας Κυπριανόου: Ἀνάγκη Ἀφεντύσεως, σελ. 1 - 4.

ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ - ΤΕΧΝΗ: Γ. Μποξώνη:

Ἐδουμάτης τοῦ ἐρυθροῦ παραδείσου, σελ. 111 - 117. — Ἰ. Ἐρμωναίου: Ἀναλαμπές στὸ σκοτάδι, σελ. 139 - 144. — Ἀρχ. Πολέμη: Τί εἶναι φιλολογία, σελ. 305 - 309, 360 - 364, 381 - 386. — Ἰ. Ἐρμωναίου: Ὁ κυνηγημένος κυνηγός, σελ. 320 - 327. — Α. Ν. Μόσχου: Ἡ προσφορά τοῦ Κωστή Παλαμά, σελ. 350 - 357. — Α. Ἰ. Λωτοῦ: Ἐμνημεῖο θυξάντινῳ πολιτισμοῦ, σελ. 387 - 392. — Γ. Α. Π.: Ἐμικρόσωμη γυναῖκα, σελ. 396 - 397.

ΛΙΠΗΜΑΤΑ: Σώτου Χονδρούπολύου: Ἡ χαρούμενη ζωὴ, τὰ κομφορ καὶ ἡ κυρία, σελ. 278 - 283.

ΠΟΙΗΜΑΤΑ: Ἄγ. Θεόρου: Θωρῶ, σελ. 152. — Βικτώρια, σελ. 238. — Μονάχα μετὸν πόνο, σελ. 357. — Γιάννη Καμαροινάκη: Πάσχιμα Θεέ μου, σελ. 110. — Ν. Καμβύση: Δωδέκατος Ὕμνος, σελ. 277. — Γ. Δ. Καχοριμάνη: Αἰνέσιμος διατριβή, σελ. 28. — Ὁ παλῆς κωμηρᾶς, σελ. 122. — Καιρὸς εὐπρόδοκτος, σελ. 157. — Χαροῦς Κρίσπου: Γαλγοθάς, σελ. 202. — Ἀνατολικὸς δρόμος, σελ. 234. — Ἐλ. Μάριννα: Μέχρι τέλους, σελ. 33. — Τὸ χέρι Σου στὸ χέρι μου, σελ. 76. — Λιποταξία, σελ. 104. — Ψυχὴ κιθαρωδός, σελ. 162. — Μακαρισμός, σελ. 194. — Ἀδέξιος κιθαριστής, σελ. 267. — Παρουσία, σελ. 349. — Στ. Μπολέτη: Καὶ τώρα, σελ. 12. — Τὰ κατάστιχα, σελ. 221. — Οἱ πέτρες, σελ. 275. — Γρ. Νανζιανζηνόου: Στὸ πλοῖο, σελ. 19. — Ὑμνος εἰς τὸν Θεόν, σελ. 69. — Γ. Νικολαΐδη: Ὁ γυρισμός, σελ. 204. — Ἰω. Χ. Πολίτη: Ἐσπερινός, σελ. 184. — Π. Σίλα: Χαραυγὴ,

σελ. 283. — Πέο' ἀπ' τὰ λιμάνια, σελ. 345. — Τ. Α. Σινοπούλου: Ἐμβατήριον, σελ. 232. — Λυτρωμένο καρδί, σελ. 304. — V. Ηυγο (ἀπόδοσις Στ. Μπολέτη): Μελαγχολία, σελ. 137.

Τὸ ΘΕΑΤΡΟ ΤΗΣ ΖΩΗΣ: Ὁ ὄτις: Τὸ μονοξέιδιον, σελ. 32 - 33. — Μισὸ τοῖς ἑκατό, σελ. 242 - 244. — Ἡ θεία Μάγδα, σελ. 365 - 366. — Ἐνας σύλλογος, σελ. 400 - 401.

ΑΠΟΦΕΙΣ: σελ. 34 - 36, 78 - 81, 126 - 128, 165 - 168, 205 - 209, 245 - 246, 284 - 285, 328 - 330, 367 - 369, 402 - 404.

Ἡ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗ ΚΑΙ ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΗ ΖΩΗ ΤΟΥ ΜΗΝΟΣ: σελ. 39 - 41, 87 - 89, 131 - 132, 170 - 171, 213 - 215, 249, 287 - 289, 333 - 334, 372 - 373, 405 - 6.

ΦΟΙΤΗΤΙΚΗ ΣΤΗΛΗ: σελ., 42 - 44, 171 - 173, 215 - 216, 250 - 251, 374 - 375, 408 - 9.

Ὁ ΚΟΣΜΟΣ ΤΩΝ ΓΡΑΜΜΑΤΩΝ: σελ., 44 - 48, 90 - 95, 133 - 135, 173 - 176, 251 - 256, 290 - 296, 335 - 336, 375 - 376, 409 - 11.

Τὸ ΘΕΑΤΡΟ: Γ. Μπολέτη: Ν. Καζαντζάκη, Ἰουλιανὸς ὁ Παραβάτης, σελ. 133.

ΑΠΟ ΤΗΝ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗ ΚΙΝΗΣΙ ΣΤΟ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟ: σελ., 96, 135 - 136, 294 - 296.

ΒΙΒΛΙΟΚΡΙΣΙΑΙ: σελ., 44 - 48, 90 - 95, 173 - 176, 251 - 255, 290 - 293, 335 - 336, 375 - 376, 409 - 11.

ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ: σελ., 36 - 38, 81 - 86, 128 - 131, 168 - 169, 209 - 213, 246 - 248, 285 - 287, 330 - 333, 369 - 372, 404.

ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ: σελ., 136, 296, 376.

ΑΛΦΑΒΗΤΙΚΟΝ ΕΥΡΕΤΗΡΙΟΝ 1959

ΕΙΚΟΣΤΟΥ ΔΕΥΤΕΡΟΥ ΤΟΜΟΥ

Α

Ἀγάπη	310 - 313, 377, 397
Ἀγωγὴς Κέντρον Ἑλληνικὸν	177 - 184
Ἀγωνία	205, 328, 377
Adams C. Garshie	93 - 94
Aerpli Ernst	252 - 254
Ἀθανασία τῆς ψυχῆς	145 - 152
Αἰμοδοσία	29 - 30
Ἀϊνστάϊν	45, 46, 263
Ἀκαδημία Ἐπιστημῶν τῶν Παρισίων	49
Ἀκαδημικὸν Δικαστήριον Γερμανικὸν	58
Ἀκρόπολις	287, 332
Ἀλήθεια	167, 284
Ἀλληλεγγύη τῆς Ἑλληνικῆς Οἰκογενείας	184
Ἀμαρτία	358 - 359
Ἀμερικανικὴ βοήθεια	52
Ἀνθρωπισμός	181, 310, 377
Ἀντώνιος ὁ Μέγας	188 - 194, 268
Ἀνώταται Σπουδαί	65, 79 - 80, 169
Ἀξίαι πολιτισμοῦ	284

ἘΑπανθρωπισμός» σκέψευς	50
Ἀπολλώνιος ὁ Τυανεύς	230
Ἀποστολίδης Ἡρακλῆς	288
Ἀριστοτέλης	227
Ἀριστοφάνης	329
Ἄρνησις	165, 285
Ἀστικὸς Κώδιξ	123
Ἀστροναῦται	349
Ἀστρονομικὸν Συνέδριον Μόσχας	49
Ἀσφάλισις κοινωνικὴ	80 - 81
Ἀτομικὴ δόμιβα	176
Ἀτομικὴ ἐποχὴ	217 - 221
Ἀτυχήματα ἐργατικὰ	370
Aylward Gladys	396 - 397
Ἀδύγουστίνος	239 - 241
Αὐτοκρατικὴ	34, 35, 78

Β

Baade Fritz	264
Barrès Manrice	381
Βασίλειος ὁ Μέγας	13 - 17
Bauer	58 - 59

Βερίτης Γ.	39, 83, 128, 211 - 213
Βίβλος	166
«Βιομηχανική Ἐπιθεώρησις»	373
Blyth Anne	68
Brogie de Lonis	229
Βυζάντιον	16 - 17, 387 - 392

Γ

Γεωργικαὶ ἐκμεταλλεύσεις	254 - 255
Γηροκομείον	246 - 247, 288
«Γὰ ν' ἀνοίξη ὁ δρόμος»	181
Γρηγόριος ὁ Νύσσης	158 - 162

Δ, D

Δαμιανὸς π.	247
Daniel Rops	108
Danjon A.	49
Δημητρακόπουλος Νικόλαος	369
Διακήρυξις «Χριστιανικῆς Ἐνώσεως Ἐπιστη- μόνων»	178
Διαπλανητικὰ ταξίδια	346 - 349
Διεθνῆς συνέδριον βυζαντινολόγων	19
Δικαιοσύνη	398 - 395
Δωκασταὶ	276 - 277
Δόγμα	205
Du Bos Ch.	305
Duhamel Georges	1, 117
Durant Will	261
Dvornik Fr.	105
«Δωδεκάτη Αἰθλία»	249

E

«Ἐβδομὰς Κυριακῆς Ἐλευθερίας»	42 - 43
Ἐγκυμοσύνης ἐπίδομα	120
Ἐδραι κεναὶ Ἀνωτάτων Σχολῶν	43
Εἰλικρινεῖα καὶ σκοπιμότης	167
«Εἰσαγωγή εἰς τὸν Χριστιανισμὸν» 35-36, 44-45, 127, 170	
Ecclesia peccans	246
Ἐκκλησία	67, 69
Ἐλεῖται	230
«Ἐλληνικὸν Κέντρον Ἀγωγῆς»	177-184
Ἐνορκοὶ	38
Ἐξετάσεις	250
Ἐξετάσεις εἰσιτήριοι	80, 169, 367, 368
E. O. K. A.	209 - 210
Ἐπίδομα στέγης, ἐγκυμοσύνης, μητρότητος	120
Ἐπιστήμη	217 - 221
Ἐπιστημονισμὸς	166, 294
Ἐργασία	337 - 345, 392
Ἐργατικὴ Νομοθεσία, Γαλλικὴ	118 - 122
«Esprit»	248

Z, J

Ζακυνθηδὸς Δ. Α.	251
Jaspers Karl	176
Jefferson Θωμᾶς	259

Ζιδάγκο Δρ.	111 - 117
---------------------	-----------

H

Ἠγεσία πνευματικὴ	27
Ἠγέτης κοινωνικὸς	126
Ἠλιακὸν σύστημα	173
Ἠνωμένα Ἔθνη	379

Θ

«Θεαίτητος»	226
Θέατρον	81 - 83, 133, 288
Θεῖσμος	155
Θεὸς	257 - 263, 297 - 304, 398 - 399
Θεραπευτικὴ	314 - 319
Θρησκεία	3, 217 - 221
Θρησκευτικὸς ἄνθρωπος	78, 126

I

Ἰατρικὴ	13 - 17
Ἰεραποστολὴ ἐξωτερικὴ	131
Ἰνστιτούτον Οἰκονομικὸν τοῦ Bossey	135
«Ἰουλιανὸς ὁ Παραβάτης»	133

K, C

Κάλθος Ἀνδρέας	213, 372
Κάντ	270
Καρθαῖος Κ.	373
Carrel A.	66
Κατανάλωσις	21 - 28
Kierkegaard	5, 6
Κίνα	396
Κινηματογράφος 10, 88 - 89, 102, 132, 169, 288	
Κινηματογράφος Ἑλληνικὸς 88, 249, 333, 372	
Κλήρος ἐφημεριακὸς	85
Κοινωνικὴ ἀσφάλεις	80-81
Comics	9
«Comprendre», περιοδικὸν	330
Κουτσογέρας Ι. Π.	334
«Κράτος τοῦ Θεοῦ»	81 - 82
Cross F. L.	103
«Κυπριανὸς ὁ Μάγος»	40, 175
Κύπρος	1, 4, 32, 85
Κωφάλαλοι	163 - 164, 239 - 241

Λ, L

La Bruyère	384
«Λειτουργικαὶ Ἐβδομάδες»	106
Λέπρα, λεπροὶ	158 - 162
«Les trichewrs»	286
Λογοτέχνη	132, 214

M

Μακαρένκο Ἀντώνης Συμεώνοβιτς	222-225
Μάλθος	264
Μαρξισμὸς	112
Mauriac François	1, 12

Maurois André	130
Maximov	46
Menzel	346
Μεταφυσικὸν πρόβλημα	70 - 76
Μητρόπουλος Δημήτρης	170
Μητρόττος ἐπίδομα	120
Μοσχονᾶς Ν.	334
Μουστοξύδης	273
Μπρόουν φὸν Βέρνερ	87, 346, 348
Μπερντιάγερ Ν.	269

N

Νεότης	61 - 66, 79, 97 - 104, 130, 169, 211, 233 - 234
Nichols B.	11
Νόμπελ	117

O

Οικογένεια	97, 210, 368
Οικογένεια Γαλλική	118 - 122
Οικογενειακὸν περιβάλλον	62 - 65
Οικονομικὴ ἀνάπτυξις	20 - 28
Ὅρατὰ καὶ ἀόρατα	226 - 232
«Ὅρνιθες»	329
Ὀύγκω Β.	137

II, P

Παιδεία στὴ Σοβ. Ἐνωσι	195-199
Παιδεία καὶ Τεχνικὴ	368
Παλαμᾶς Κωστής	131, 350 - 357
Παναγιώτου Κωνσταντῖνος	128
«Πανδοχεῖον τῆς 6ης εὐτυχίας»	132, 396
Πανεπιστημιακὰ αἶθουσαι	43 - 44
Παπαδιαμάντης Ἀλέξανδρος	3
Παπαρηγόπουλος Κωνσταντῖνος	3
Papinni Giovanni	2, 320-327
Παραγωγικότης	265
Παρασκευᾶς Νίκος	170
Παστερνὰκ Μπόρις	111-117
Πίστις	127, 256
«Πίστις ἄχρι θανάτου»	206 - 207
Πιστωτικὴ πολιτικὴ	25
Πλατεῖα Ὁμονοίας	39, 208
Πλαβίγκος Γεώργιος	329
Πλουμίδης Β.	127
Πνεῦμα	377 - 380
Ποινικὴ μεταφυσικὴς γερμανικὴ	56 - 60
Πολύτεχνος	369
Πρὸς ἓνα Χριστιανικὸν Πολιτισμὸν	77, 177
Προσευχὴ	400 - 401

P R,

Proust Marcel	383
Ραδιόφωνον	11, 102
Ρολλὰν Ρομαίν	379

Σ, S

Σαγκὰν Φρανσουᾶξ	8, 9
------------------	------

Σάνδη Γεωργία	142-144
Σκοπιμότης	167, 210
Σολωμονίδης Χρῖστος	170
Σουηδικὸν ἰνστιτούτον βιομηχανικῶν καὶ Κοινωνικῶν ἐρευνῶν	24
Σπουδασταὶ ἐξωτερικοῦ	208 - 209
Σπράγκερ Ἐντουαρντς	1
Στατικὴ Δυναμικὴ	174
Στέγης ἐπίδομα	120
Στουδίτης Θεόδωρος	387 - 392
Σύμπαν	393 - 395
Συνέδριον Κοινωνικοῦ Χριστιανισμοῦ	398-399
«Σχετικότης»	46
Σχολεῖον	65 - 66, 98, 180
Σωκράτης	70 - 76, 226

T

Ταρσούλη Ἀθηνᾶ	39
Τερζάκης Ἀγγελος	171
Τέχνη	87, 289
Τεχνικὸς ἐγκέφαλος	50
Τριανταφυλλίδης Μανώλης	249
Τύπος	8, 101

Φ, V

Φανατισμὸς	127
Vigny Alfred de	139 - 141
Φιλολογία	305 - 309, 360 - 364, 381 - 386
Flanagan π.	63
Vogt H.	47
Φοιτητὴς ἐπαρχιώτης	170 - 173
Φοιτητικὸς ὁργανωσὶς ἀμερικανικὸς	136
Φοιτητικὴ ἐβδόμας Θεσσαλονίκης	251
Φοιτητικὸ συνέδριον	250
Φορολογία	26, 27
Φῶς	381 - 386

X, H

Χάινε Ἐρρίκος	141 - 142
Χανσενικοί	81, 158 - 162
Χατζηδάκης Γεώργιος	88
Heisenberg W.	94 - 95
Hessen J.	5, 109
Homo religiosus	78, 126
Hoover Edgar	63
Χοχβέλντερ	81 - 82
Χριστιανισμὸς	103, 285, 328
«Χριστιανικὴ δράσις»	76
«Χριστιανικὴ κίνησις»	393
Χριστιανικὴ Ἐργατικὴ Νεολαία	233
Χριστιανικὸς Πολιτισμὸς	172, 284

Ψ

Ψυχαγωγία	172
Ψυχὴ	145 - 152
Ψυχολογικὴ Ἐταιρεία Ἀμερικανικὴ	358

Ω

Ὁραῖον	270 - 275
--------	-----------